ISSN-0971-8346

ଯୋଜନା

ଜୁନ ୨୦୧୫ ବିକାଶମୂଳକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ₹ ୧୦/-

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ : ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ପ୍ରାକୃତିକ ଜୀବନ ଶୈଳୀ

ଯୋଗ : ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ନିରାମୟ ଜୀବନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗ
ଡଃ ଇଶ୍ୱର ଭି ବାସବରାଡ

ଆୟୁର୍ବେଦର ଆବିର୍ଭାବ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି
ଡଃ. ଡି.ସି. କାଟୋଚ

ହୋମିଓପାଥି- ଏକ ସହଜ ଔଷଧ
ଡଃ. ରାଜ କେ. ମାନଚନ୍ଦା, ଡଃ. ହାର୍ଲିନ କୌର

International Day of Yoga
21 June
Yoga for Harmony & Peace

ନିବେଶ, ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ମାର୍ଗ
ପ୍ରଭାକର ସାହୁ, ଅଭିରୂପ ଭୂନିଆ

ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନ ଶିଖର ଆରୋହଣ
କେ. ଆର. ସୁଧାମନ

ନିଯୁକ୍ତିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ବାଣିଜ୍ୟ କରିବା ସହଜ
ଦୀପକ ରାଜଦାନ

ଜନ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଜନା- ସାମାଜିକ ନିରାପତ୍ତାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ

କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଗତ ୯ ମେ ୨୦୧୫ରେ ବୀମା ଓ ପେନସନ କ୍ଷେତ୍ର ସକାଶେ ତିନୋଟି ସାମାଜିକ ନିରାପତ୍ତା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଛନ୍ତି। ହିତାଧିକାରୀଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟକୁ 'ଅଟୋ ଡେବିଟ' ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ସାମାଜିକ ନିରାପତ୍ତା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସୁବିଧା ହୋଇପାରିବ ଏବଂ ଏଥିରେ ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବେ ସମସ୍ତେ ଯେପରି ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ ସେଥିପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି। ଗତ ମାସରେ ଦୁଇଟି ବୀମା ଯୋଜନା ଯଥା-ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନା(ପିଏମଏସବିଓ୍ୱାଇ) ଏବଂ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତି ବୀମା ଯୋଜନା (ପିଏମଜେଜେବିଓ୍ୱାଇ) କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି। କୌଣସି କାରଣରୁ ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ବା ଦୁର୍ଘଟଣା ଯୋଗୁ ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ହେଲେ ଏହି ବୀମା ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ। ସେହିପରି ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା (ଏପିଓ୍ୱାଇ) ଆୟକର ନିରାପତ୍ତା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିଥାଏ। ଏହି କେତେକ ବୀମା ଯୋଜନା ଜରିଆରେ ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଉପକୃତ ହେବେ କାରଣ ଭାରତରେ ଜୀବନ/ଦୁର୍ଘଟଣା ବୀମା ଓ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଆୟ ନିରାପତ୍ତା ସକାଶେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାଧାରଣତଃ ବହୁକମ୍‌ଲୋକ କରିଥାନ୍ତି।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନା(ପିଏମଏସବିଓ୍ୱାଇ)

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନା(ପିଏମଏସବିଓ୍ୱାଇ) ରେ ବାର୍ଷିକ ମାତ୍ର ୧୨ ଟଙ୍କା ଜମା କରି ୧୮ରୁ ୭୦ବର୍ଷ ବୟସର ଯେ କୌଣସି ସେଭିଂସ ଆକାଉଣ୍ଟଧାରୀ ବ୍ୟକ୍ତି ବୀମା ସୁଯୋଗ ପାଇବେ। ଦୁର୍ଘଟଣାଜନିତ ମୃତ୍ୟୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତଥା ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ହେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ମିଳିବ (ଆଂଶିକ ସ୍ଥାୟୀଭାବେ ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ହେଲେ ଏକଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା)। ଏହି ୧୨ଟଙ୍କା ବାର୍ଷିକ ଜମା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ସମଧରଣର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁସାରେ ଯେ କୌଣସି ରାଷ୍ଟ୍ରାୟତ୍ତ ସାଧାରଣ ବୀମା କମ୍ପାନି ବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସାଧାରଣ ବୀମା କମ୍ପାନି ଏହି ଯୋଜନାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିପାରିବେ। ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଙ୍କ ବା ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟାଙ୍କରେ ବହୁ ଆକାଉଣ୍ଟ ଥାଏ ତେବେ ସେ ଏହି ଯୋଜନାରେ ସାମିଲ ହେବାକୁ ହେଲେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉଣ୍ଟକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବେ। ଯଦି କୌଣସି ଯୋଗ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ଏହି ଯୋଜନାରେ ସାମିଲ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ ତେବେ ପରବର୍ଷ ସେ ଏହି ଯୋଜନାରେ ପ୍ରିମିୟମ ଦେଇ ସାମିଲ ହୋଇପାରିବେ। ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଯୋଜନାରୁ ବାହାରିଯାଇଥିବେ ତେବେ ସେମାନେ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରିମିୟମ ଦାଖଲ କରି ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସୁରକ୍ଷା ବୀମା ଯୋଜନା(ପିଏମଏସବିଓ୍ୱାଇ) ରେ ପୁନଃସାମିଲ ହୋଇପାରିବେ।

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତି ବୀମା ଯୋଜନା (ପିଏମଜେଜେବିଓ୍ୱାଇ)

ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତି ବୀମା ଯୋଜନା (ପିଏମଜେଜେବିଓ୍ୱାଇ)ରେ ବାର୍ଷିକ ମାତ୍ର ୩୩୦ ଟଙ୍କା ପ୍ରିମିୟମ ଦେଇ ଦୁଇ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଜୀବନ ବୀମା କରିପାରିବେ। ଏଥିପାଇଁ ୧୮ରୁ ୫୦ ବର୍ଷ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ହେବେ। ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାର ମୃତ୍ୟୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବୀମା ମିଳିବ। ଭାରତର ଜୀବନ ବୀମା ନିଗମ ବା ଅନ୍ୟ ଜୀବନ ବୀମା କମ୍ପାନୀ ଜରିଆରେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିବ ଯଦି ସେମାନେ ଏହି ଯୋଜନାର ସର୍ତ୍ତାବଳୀ ପୂରଣ କରୁଥିବେ। ବିଭିନ୍ନ ସହଯୋଗୀ ବ୍ୟାଙ୍କ ଜରିଆରେ ଏହା ଉପଲବ୍ଧ ହେବ। ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ବର୍ଷ କୌଣସି କାରଣରୁ ଏହି ଯୋଜନାରେ ସାମିଲ ହେବାରେ ବିଫଳ ହୁଅନ୍ତି ତେବେ ଉତ୍ତମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପର୍କିତ ଏକ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଦାଖଲ କରି ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବେ। ଯଦି ଉପଭୋକ୍ତାଙ୍କ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବୀମା ଥାଏ ତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ଯୋଜନାରେ ସେ ସାମିଲ ହୋଇପାରିବେ।

ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା (ଏପିଓ୍ୱାଇ)

ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା (ଏପିଓ୍ୱାଇ) ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏବଂ ୬୦ ବର୍ଷ ବୟସ ଆରମ୍ଭରୁ ମାସିକ ୧୦୦୦/-, ୨୦୦୦/-, ୩୦୦୦/-, ୪୦୦୦/- ଓ ୫୦୦୦/- ପେନସନ ପାଇବେ। ତେବେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି କେତେ ଟଙ୍କା ଦାଖଲ କରିଛନ୍ତି ସେହି ଅନୁସାରେ ଏହି ପରିମାଣ ଧାର୍ଯ୍ୟ ହେବ। ସର୍ବନିମ୍ନ ପୁଞ୍ଜିନିବେଶ କରି ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ସର୍ବାଧିକ ଫାଇଦା ଉଠାଇବା ହେଉଛି ଏହି ଯୋଜନାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ। ଏହି ଯୋଜନାରେ ସାମିଲ ହେବା ନିମନ୍ତେ ୧୮ରୁ ୪୦ ବର୍ଷର ଲୋକମାନେ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବେ। ଏହି ଯୋଜନାରେ କୌଣସି ହିତାଧିକାରୀଙ୍କ ଅବଦାନ କାଳ ୨୦ବର୍ଷ ବା ଅଧିକ ରହିବ ଏବଂ ଅଟୋ ଡେବିଟ ସୁବିଧା ଜରିଆରେ ଏହି ଅର୍ଥ ଜମା ହେବ। ଯଦିଓ ଅଟଳ ପେନସନ ଯୋଜନା (ଏପିଓ୍ୱାଇ) ଆକାଉଣ୍ଟ ଖୋଲିବା ପାଇଁ ଆଧାର ନମ୍ବର ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ନୁହେଁ ତଥାପି ହିତାଧିକାରୀ, ସ୍ୱାମୀ/ସ୍ତ୍ରୀ, ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ଚିହ୍ନଟ ସହ ଭବିଷ୍ୟତରେ କୌଣସି ବିବାଦ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରାଥମିକ କେଓ୍ୱାଇସି ନଥି ଭାବେ ଆଧାର ନମ୍ବରର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଉତ୍ତରାଧିକାରୀଙ୍କ ସବିଶେଷ ଦାଖଲ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରାଯାଇଛି। ସେହି ଏକା ସମୟରେ ଜଣେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଏପିଓ୍ୱାଇ ଆକାଉଣ୍ଟ ଖୋଲିପାରିବେ ଏବଂ ଏହା ଏକକ ହେବ। କାରବାରର ସବିଶେଷ ଜାଣିବା ସକାଶେ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ଆକାଉଣ୍ଟର ବିବରଣୀ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ।

ଇଣ୍ଡିଆ/ଭାରତ ୨୦୧୫ ରେଫରେନ୍ସ ଆନୁଆଲ ସହଜରେ ଡାଉନ୍‌ଲୋଡ୍ କରାଯାଇପାରୁଥିବା ଇ-ପୁସ୍ତକ

ଆମ ଦେଶ ସମ୍ପର୍କରେ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ, ପ୍ରାମାଣିକ ଓ ଅଧୁନାତନ ସୂଚନାବଳୀ ପାଇବା ସକାଶେ ଯେଉଁମାନେ ମାଧ୍ୟମ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଭଲ ଖବର । ସମ୍ପ୍ରତି ଇଣ୍ଡିଆ ଓ ଭାରତ ୨୦୧୫ ରେଫରେନ୍ସ ଆନୁଆଲ ସହଜରେ ଡାଉନଲୋଡ କରାଯାଇପାରୁଥିବା ଇ-ପୁସ୍ତକ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଛି ! ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧିନସ୍ଥ ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ ଦ୍ୱାରା ଦୀର୍ଘ ୫୯ବର୍ଷ ଧରି ପ୍ରକାଶ ପାଇଆସୁଥିବା ପୁସ୍ତକ ସମ୍ପ୍ରତି ଏଥିରୁ ଡାଉନଲୋଡ କରାଯାଇପାରିବ । ଏହି ପୁସ୍ତକ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ଅବିରାମ ବହୁମୁଖୀ ଚେଷ୍ଟା ଓ ଜାତୀୟ ପ୍ରଗତିର ଧାରାର ପରିଚାୟକ । ଦେଶର ଯେଉଁମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏହି ଇ-ପୁସ୍ତକ ଜ୍ଞାନର ଅପାର ଭଣ୍ଡାର ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହେବ । ଡିଜିଟାଲ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ଇ-ପୁସ୍ତକ ଅଧିକ ବ୍ୟବହାର ଉପଯୋଗୀ ଓ ସହଜ ହେବ ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀରେ ଗତ ୭ ମେ ୨୦୧୫ରେ ଇଣ୍ଡିଆ-୨୦୧୫ ଓ ଭାରତ ୨୦୧୫ ଇ-ପୁସ୍ତକର ଶୁଭ ଉନ୍ମୋଚନ ଅବସରରେ କେନ୍ଦ୍ର ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ ଜେଟଲି କହିଥିଲେ ଯେ, ଏହି ପ୍ରକାଶନଗୁଡିକୁ ଇ-ବୁକରେ ପରିଣତ କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ଡିଜିଟାଲ ମାଧମର ଦର୍ଶକ ଉପକୃତ ହେବେ ଏବଂ ବୃହତ ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ବିରଳ ସୂଚନା ମିଳିପାରିବ । ସେ କହିଥିଲେ ଯେ, ପ୍ରକାଶନକୁ ଇ-ପୁସ୍ତକରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରି ପ୍ରକାଶନ ବିଭାଗ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସହ ନିଜକୁ ସାମିଲ କରିଛି ଏବଂ ପ୍ରକାଶନ ଶିଳ୍ପରେ ବିପ୍ଳବ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ।

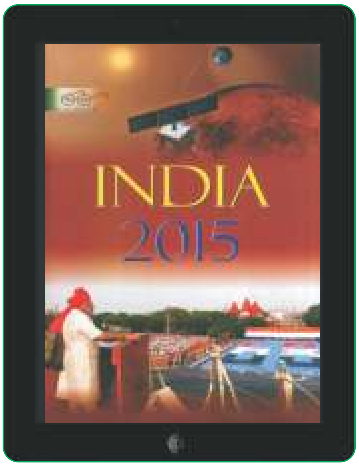

ଇ-ବୁକ୍ ବିଶେଷ କରି ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତିମାନର ହୋଇପାରିଛି ଏବଂ ଛପା ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକର ଇ-ରୂପାନ୍ତରଣ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ଭାବେ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି । ଇ-ଇଣ୍ଡିଆ/ଇ-ଭାରତ ୨୦୧୫ର ବହୁ ପାଠକ ଅନୁକୂଳ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଯଥା- ହାଇପରଲିଙ୍କ, ହାଇଲାଇଟିଂ, ବୁକ୍ ମାର୍କିଂ ଆଦି ରହିଛି । ଏହା ସହ ସୋସିଆଲ ମିଡ଼ିଆରେ ସେୟାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ସୁବିଧା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏହି ପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକରେ ସହଜରେ ସର୍ଚ୍ଚ ହୋଇପାରୁଥିବା ବିଷୟବସ୍ତୁ, ରେଫରେନ୍ସ, ଉତ୍ତମ ପଢ଼ିପାରିବା ଭଳି ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ରହିଛି । ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବା ଯୁବ, ଗବେଷକ, ବିଶ୍ଳେଷକ ଏଣିକି ଛାପା ପୁସ୍ତକ ପହଞ୍ଚିବା ଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିବେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଇ-ପୁସ୍ତକର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଉପକାରିତା ଏଣିକି ଉପଲବ୍ଧ ହେବ ।

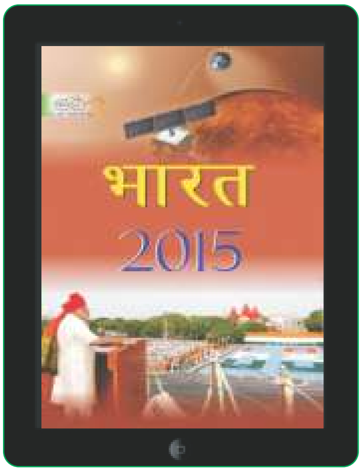

ପ୍ରମୁଖ ଇ-କମର୍ସ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ଯଥା ଗୁଗଲ ପ୍ଲେ ବୁକ୍ସ ଓ ଫ୍ଲିପକାର୍ଟ ଜରିଆରେ ଏହି ପୁସ୍ତକର ଦାମ ୨୬୩ ଟଙ୍କା ରହିଛି ଯେଉଁଥିରେ ଆହୁରି ରିହାତି ମିଳିପାରେ । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଡାଉନଲୋଡ କରିବା ସହଜ । ଇ-ରିଟେଲରଙ୍କ ୱେବସାଇଟକୁ ଯାଇ ଇଣ୍ଡିଆ ଇୟର ବୁକ୍‌କୁ ସର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହା ପରେ ଅତି ସହଜ ଉପାୟରେ ପୁସ୍ତକକୁ ଡାଉନଲୋଡ କରାଯାଇପାରିବ । ଇ-ବୁକ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଦ୍ୱାରା ଦେଶବାସୀ ଆମ ଦେଶ ସମ୍ପର୍କରେ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ସୂଚନାବଳୀ ସହ ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବାସ୍ତବ ଓ ପ୍ରମାଣଯୋଗ୍ୟ ସୂଚନାଗୁଡ଼ିକୁ ସହଜରେ ଓ ତୁରନ୍ତ ପାଇପାରିବେ । ଦୁର୍ଗମ ଇଲାକାରେ ଥାଇ ପୁସ୍ତକ ପାଇବା କଷ୍ଟସାଧ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ତୁରନ୍ତ ପାଇବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ତେଣୁ ଅତି ଦୁର୍ଗମ ଇଲାକା ପାଇଁ ଏହି ଇ-ପୁସ୍ତକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପାଦେୟ ହେବ ।

YOJANA (Odia) : Monthly **June 2015** **RNI No. 57203/93**
ISSN 0971-8346 **Total Number of Pages (56)** **₹ 10.00** **Annual Subscription : Rupees One Hundred Only**

କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ତଥା ରାଜ୍ୟ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ଆଶାୟୀ ପ୍ରତିଯୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ

ସମ୍ମାନଜନକ ସିଭିଲ ସର୍ଭିସ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ ନିଜ ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢିତୋଳନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା ପଢନ୍ତୁ ଏବଂ ଜ୍ଞାନ ପରିସର ପରିବ୍ୟାପ୍ତ କରନ୍ତୁ ।

ଯୋଜନା, ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନୟନମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରତି ସମର୍ପିତ, ଜାତୀୟ ତଥା ସାଂପ୍ରତିକ ଜ୍ୱଳନ୍ତ ସମସ୍ୟାବଳୀ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ବିକାଶ, କୃଷି, ଶିକ୍ଷା, ବାଣିଜ୍ୟ, ପରିବହନ, ଯୋଗାଯୋଗ, ଖାଉଟୀସୁରକ୍ଷା, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ଏବଂ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ବିଷୟ ସାଙ୍ଗକୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଇତ୍ୟାଦି ବିଷୟରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗବେଷକ ତଥା ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଲିଖିତ ବିଶ୍ଳେଷଣାତ୍ମକ ପ୍ରବନ୍ଧମାନ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । ଯୋଜନା ନିୟମିତ ପଠନ ଦ୍ୱାରା ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ପରୀକ୍ଷାର୍ଥୀ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଗବେଷକ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ତଥା ଜ୍ଞାନପିପାସୁ ସାଧାରଣ ପାଠକ ପାଠିକା ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି ।

ଆପଣ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ଉପକୃତ ହେବେ ନାହିଁ ?

ଯୋଜନାର ଗ୍ରାହକ ହୁଅନ୍ତୁ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ର ଲାଗି ନିଜକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ରୂପେ ଗଢି ତୋଳନ୍ତୁ ।

ଓଡିଶାରେ ଯୋଜନା ପତ୍ରିକାର ମୁଖ୍ୟ ଏଜେଣ୍ଟ

* ଅକ୍ଷୟ କୁମାର ନାୟକ, ବସଷ୍ଟାଣ୍ଡ ବୁକ୍ ଷ୍ଟଲ, ଭୁବନେଶ୍ୱର -୯ * ମାଧବ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବାଦାମବାଡି, କଟକ -୯ * ମୂର୍ତ୍ତି ନ୍ୟୁଜ୍ ଏଜେନସୀ, ଓଲ୍ଡ ବସ୍ ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ * ଶିବ ଶକ୍ତି, ପୁସ୍ତକାଳୟ ସେକ୍ଟର-୨, ବସ୍ଷ୍ଟାଣ୍ଡ, ରାଉରକେଲା । *ଗାୟତ୍ରୀ ଭଣ୍ଡାର, ବସନ୍ତ ବିହାର, ଯୁବଲୀଟାଉନ, ଭାପୁର-ଶଙ୍କରପୁର ରୋଡ, ଢେଙ୍କାନାଳ ଏବଂ ସମସ୍ତ Employment News ବିକ୍ରେତା ।

"ଯୋଜନା"ର ଗ୍ରାହକ ଦେୟ

* ପ୍ରତି ଖଣ୍ଡ - ୧୦ ଟଙ୍କା, ବାର୍ଷିକ - ୧୦୦ ଟଙ୍କା, ଦ୍ୱିବାର୍ଷିକ - ୧୮୦ ଟଙ୍କା, ତ୍ରୈବାର୍ଷିକ - ୨୫୦ ଟଙ୍କା, ପଡୋଶୀ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ - ୫୩୦ ଟଙ୍କା, ଇଉରୋପ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ : ବାର୍ଷିକ - ୭୩୦ ଟଙ୍କା ।

ଗ୍ରାହକ ଦେୟ ପଠାଇବା ଠିକଣା :

Advertisement & Circulation Manager, YOJANA (ODIA)
Publications Division, Min. of I & B,
East Block-IV, Level-VII, R.K. Puram, New Delhi-110066, Tel : 26105590, 26100207
The subscription may be sent through IPO/MO or Bank Draft in favour of the
"Director, Publications Division, Ministry of Information & Broadcasting, New Delhi

Printed and Published by Dr. (Ms) Sadhana Rout, Additional Director General & Head on behalf of Publications Division, Ministry of I & B, Govt. of India, Published from Soochna Bhavan, CGO Complex, Lodhi Road, New Delhi-110003 and Printed at: J K Offset Printers (P) Ltd, B-278, Okhla Phase -I, New Delhi -110020

Editor : B. K. Majhi

ଯୋଜନା

ଦ୍ୱାବିଂଶ ବର୍ଷ : ନବମ ସଂଖ୍ୟା : ଜୁନ ୨୦୧୫

ଏ ସଂଖ୍ୟାରେ

୪ ସଂପାଦକୀୟ

୫ ଯୋଗ : ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ନିରାମୟ ଜୀବନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗ — ଡଃ ଇଶ୍ୱର ଭି ବାସବରାଡି

୧୦ ଆୟୁର୍ବେଦର ଆବିର୍ଭାବ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି — ଡଃ. ଡି.ସି. କାଟୋଚ

୧୬ ହୋମିଓପାଥି- ଏକ ସହଜ ଔଷଧ — ଡଃ. ରାଜ କେ. ମନଚନ୍ଦା, ଡଃ. ହାର୍ଲିନ କୌର

୨୨ ସଂସ୍କାର : ନିବେଶ, ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ମାର୍ଗ — ପ୍ରଭାକର ସାହୁ, ଅଭିରୂପ ଭୂନିଆ

୨୮ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନ ଶିଖର ଆରୋହଣ — କେ. ଆର. ସୁଧାମନ

୩୨ ଶ୍ରମ ସଂସ୍କାର : ବ୍ୟବସାୟକୁ ସହଜ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ — ଦୀପକ ରାଜଦାନ

୩୮ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଆୟୁଷ — ଉମାକାନ୍ତ ସାହୁ

୪୨ ଯୋଗ ଓ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା — ଶଶିଭୂଷଣ ମହାପାତ୍ର

୪୬ ପ   ଧାର ପର୍ବତମାଳା — ହିମାଂଶୁ ଶେଖର ପାଢୀ

୪୯ ଭାରତରେ ଟେଲିମେଡିସିନ : ବ   ର୍ମାନର ସ୍ଥିତି, ଆହ୍ୱାନ ଓ ସୁଯୋଗ — ରାଜେଶ ଚାନ୍ଦୱାନି, ଯୋଗେଶ କେ. ଦ୍ୱିବେଦୀ

ମୁଖ୍ୟ ସଂପାଦକ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ : ଦୀପିକା କଛଲ

ଉପ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ : ବସନ୍ତ କୁମାର ମାଝୀ

ଯୁଗ୍ମ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ (ଉତ୍ପାଦନ) : ଭି. କେ. ମିନା

ବ୍ୟବସାୟ ପରିଚାଳନା : ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ଶର୍ମା

ପ୍ରଚ୍ଛଦ ପଟ ଶିଳ୍ପୀ : ଜି.ପି. ଧୋପେ

"ଯୋଜନା" ହେଉଛି ପରିକଳ୍ପନା ଓ ଉନ୍ନୟନର ମାସିକ ମୁଖପତ୍ର । ସୂଚନା ଓ ପ୍ରସାରଣ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପରିସର କେବଳ ସରକାରୀ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ପ୍ରକାଶନରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ନୁହେଁ । "ଯୋଜନା" ଅସମିୟା, ବଙ୍ଗଳା, ଇଂରାଜୀ, ଗୁଜରାଟୀ, ହିନ୍ଦୀ, କନ୍ନଡ଼, ମଲୟାଲମ, ମରାଠୀ, ଓଡ଼ିଆ, ପଞ୍ଜାବୀ, ତାମିଲ, ତେଲୁଗୁ ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି ।

ସଂପାଦକୀୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ:

Editor

YOJANA (ODIA)

East Block - 4, Level - 7

R.K. Puram, New Delhi -110066

Phone & Fax : 011-2617 6722

Website : www.publicationsdivision.nic.in

E-mail : yojanaoriya@rediffmail.com

Subscription & Business Queries :

pdjucir@yahoo.co.in

Ph. : 011-26100207

ଯୋଜନାରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତ ବିଚାର ଲେଖକଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ଅଟେ । ଏହା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ ଯେ ଲେଖକ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ସେହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ବିଭାଗ ତଥା ସଙ୍ଗଠନ ଗୁଡିକ ସହ ସଂବନ୍ଧ ବା ତାଙ୍କର ବି ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିଛି । ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ବିଜ୍ଞାପନଗୁଡିକର ବିଷୟବସ୍ତୁ ପାଇଁ ଯୋଜନା ଉତ୍ତରଦାୟୀ ନୁହେଁ ।

ସଂପାଦକୀୟ

ବହୁ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଚାର୍ଲସ ଡାରଓ୍ୱିନ ତାଙ୍କର ବିବ□ନ ମତବାଦରେ ଏହା କହିଥିଲେ ଯେ ଯେଉଁ ପ୍ରଜାତି ପରିବେଶ ସହ ନିଜକୁ ଭଲ ଭାବରେ ଖାପ ଖୁଆଇ ପାରିବ ସେହି ହିଁ କମ ଖାପ ଖୁଆଇ ପାରୁଥିବା ପ୍ରଜାତି ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ବଂଚି ରହିବାର ସଂଭାବନା ରହିଛି । ବଂଚି ରହିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଓ ପ୍ରବଳଇଚ୍ଛା ସବୁବେଳେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ କରିଛି । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ସୁଖ ଓ ଧାରଣଶୀଳ ଜୀବନଯାପନ ସକାଶେ ମନୁଷ୍ୟ ସୃଜନଶୀଳ ଉଦ୍ଭାବନ ଉପାୟ ସବୁ ଖୋଜିଛି । ଆଜି ଆମେ କେହି ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ଆଧୁନିକୀକରଣର ପ୍ରଭାବ ଓ ଉପଯୋଗୀତାକୁ ହେୟ ଜ୍ଞାନ କରିପାରିବା ନାହିଁ । କାରଣ, ଏଥିଯୋଗୁଁ ହୋଇଥିବା ନୂତନ ନୂତନ ଉଦ୍ଭାବନ ସବୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନକୁ କଷ୍ଟହୀନ କରୁଛି । ଏହା ବିଶେଷ କରି ସବୁ ଯୋଗାଯୋଗ ପରିବହନ ଓ ମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁଠାରେ ବିଜ୍ଞାନ ଆଜି ନୂତନ ଦିଗନ୍ତ ସବୁରେ ପହଂଚିଛି । ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ରୋଗ ନିରୀକ୍ଷଣ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ଆଦି ମୂଲ୍ୟବାନ ଜୀବନ ବ□ାଇବାକୁ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନକୁ ନୂତନ ଦିଗ ଦେଖାଇଛି ।

ଏହାର ଅନ୍ୟ ଦିଗଟି ହେଉଛି ପ୍ରକୃତିରେ ଅତ୍ୟଧିକ ମାନବୀୟ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ତଥା ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଯୋଗୁଁ ନୂତନ ନୂତନ ରୋଗ ସବୁ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି ତଥା ଜୀବନ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର ହୋଇ ପଡୁଛି । ଆଧୁନିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଚିକିତ୍ସା ସକାଶେ ନୂତନ ନୂତନ ପଦ୍ଧତି ଖୋଜି ବାହାର କରିଥିଲେ ହେଁ ଏହା କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ବନ୍ଦ କିମ୍ବା ବିପରୀତ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ଏଭଳି ଦୃଶ୍ୟ ପଟରେ ମନୁଷ୍ୟ ପୁନଶ୍ଚ ପ୍ରକୃତି ଆଡକୁ ଦେଖିବା ଆରଂଭ କରିଛି । ଏଠାରେ ହିଁ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ଓ ଔଷଧର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଉଠିଛି । ଏହି ପଦ୍ଧତି ପ୍ରାକୃତିକ ସନ୍ତୁଳନ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କରିବା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ସଂଗେ ସଂଗେ ମଣିଷ ଜୀବନ ପ୍ରକୃତି ସହ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ଆଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଭାରତୀୟ ପାରଂପରିକ ଔଷଧ ପଦ୍ଧତି ଏହି ବିଚାର ଧାରା ଉପରେ ଆଧାରିତ ଯେଉଁଠାରେ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା ସ୍ଥାନରେ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଆୟୁର୍ବେଦ, ହୋମିଓପାଥି, ନେଚୁରୋପାଥି, ଯୋଗ, ୟୁନାନୀ, ସିଦ୍ଧ - ଏହି ସବୁ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତିରେ ଏଭଳି ଜୀବନ ଶୈଳୀ ସୁପାରିସ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ସୁସ୍ଥ ଶରୀର, ସୁସ୍ଥ ଏବଂ ସାମଗ୍ରିକ କଲ୍ୟାଣ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ ।

ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ଯୋଗର ଉଦ୍ଭବ ଓ ଯାତ୍ରା, ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ଭାବରେ ୫୦୦୦ରୁ ଅଧିକ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଆରଂଭ ହୋଇଥିଲା । ସିଦ୍ଧ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହା ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତରେ ଲୋକପ୍ରିୟ ଥିଲା ।

ୟୁନାନୀ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାର ଉଦ୍ଭବ ପ୍ରାଚୀନ ଗ୍ରୀସରେ ହୋଇଥିଲା । ୧୮୦୦ ଦଶକର ପ୍ରାରଂଭରେ ହୋମିଓପାଥିର ବିକାଶ କରିଥିଲେ ଜର୍ମାନ ଚିକିତ୍ସକ ସାମୁଏଲ ହାନିମାନ । ଏହି ପଦ୍ଧତି ପ୍ରତି ଲୋକମାନଙ୍କର ଆସ୍ଥା ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ବଢି ଚାଲିଛି । ତେବେ ନିକଟ ଅତୀତରେ ସମସ୍ତ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାରା ଦୁନିଆରେ ଆଦୃତ ହୋଇଛି ଓ ଲୋକପ୍ରିୟତା ହାସଲ କରିଛି । ଏହା ପଛରେ କାରଣ ଏହା ହୋଇପାରେ ଯେ ଏହି ସବୁ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ହେଉଛି ଫଳପ୍ରଦ, ଶସ୍ତା ତଥା ଏହାର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରତିକୂଳ ପ୍ରଭାବ ନାହିଁ । କେତେକ ପୁରୁଣା ରୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ଏହା ଉପଶମ ହେଉଛି । ଯେଉଁ ସ୍ଥିତିରେ ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ନିକଟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସମାଧାନ ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଏହି ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ଗୁଡିକ ଉପରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ ଗବେଷଣା କରୁଛନ୍ତି ତଥା ଏହି ପଦ୍ଧତି ସବୁର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ସରକାର ମାନେ ନୀତି ବିକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ଯଦ୍ୱାରା ଗରିବ ଓ ଅନୁନ୍ନତ ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକମାନେ ଅଧିକ ଉପକୃତ ହେବେ । ଭାରତରେ ଏଥିପାଇଁ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଖୋଲାଯାଇଛି ତଥା ଏହି ସବୁ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ସଂପର୍କରେ ବ୍ୟାପକ ଗବେଷଣା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଆୟୁଷ ଶିକ୍ଷା ମାନକ ବୃଦ୍ଧି, ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ତଥା ଔଷଧ ସବୁରେ ମାନକୀକରଣ, ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ ତଥା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏଥିପ୍ରତି ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ଏହି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛି । ଜାତିସଂଘ ମଧ୍ୟ ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ଆଧାତ୍ମିକ ସୁସ୍ଥ ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ଯୋଗର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଲାଭକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି ତଥା ୨୦୧୪ ଡିସେମ୍ବର ମାସରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ସାଧାରଣ ସଭାରେ ଜୁନ ୨୧ ତାରିଖକୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଯୋଗ ଦିବସ ଭାବରେ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାରିତ ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମ ଥର ଏହା ଜୁନ ୨୧ ତାରିଖ ଦିନ ପାଳନ କରାଯିବ ।

ଏହି ଅବସରରେ ଯୋଜନା ପାଠକମାନଙ୍କୁ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହାର ସୁଫଳ ଓ ଦୋଷ ତ୍ରୁଟି ତଥା ଏହାର ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଜଣାଇବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପ□ ନେଇଛି । ବ□ମାନର ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷ ପୂ□ ଅବସରରେ ପ୍ରକାଶିତ ଏହି ସଂଖ୍ୟାରେ ଗତ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ନିଆଯାଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । କର୍ମ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି, ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂରୀକରଣ ଆଦିର ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି ।

ଏଠାରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ ବାସ୍ତବରେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଆଦୌ 'ବିକଳ୍ପ' ନୁହେଁ ବରଂ ଏକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଭି□ ଏବଂ ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନର ଅଂଶ ହେବା ଦରକାର । ଏଥି ସହିତ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଉପଯୁକ୍ତ ସରକାରୀ ନୀତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକଙ୍କୁ ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ ନିଶ୍ଚିତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବ । ■■

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ

ଯୋଗ : ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ନିରାମୟ ଜୀବନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗ

• ଡଃ ଇଶ୍ୱର ଭି ବାସବରାଡି

ପ୍ରାଚୀନ ଦର୍ଶନ ଓ ପଦ୍ଧତି ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ପାରଂପରିକ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲୋକପ୍ରିୟ ହେବା ପଛରେ କାରଣ ହେଉଛି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟୟ ବହୁଳ ହେବା । ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ବିକାଶ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ହେଉଛି ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟୟ ବହୁଳ ହୋଇପଡୁଛି । ତେଣୁ ଅଧିକ ପ୍ରକାର ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଲୋକଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ଏଠାରେ ଯୋଗ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ବପ୍ଳବ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି ।

ଯୋଗ ହେଉଛି ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଷୟ ଯାହା ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଜ୍ଞାନ ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏଥିରେ ମନ, ଚି□ ଓ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଉ□ମ ସମନ୍ୱୟ ରଖିବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ । ଯୋଗ ହେଉଛି ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ପଦ୍ଧତି ଯାହା ଉ□ମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଏହା ଜୀବନର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମନ୍ୱୟ ଆଣିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ରୋଗ ନିରାକରଣ, ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରସାର ଏବଂ ଜୀବନଧାରଣ ପରିଚାଳନା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ପରିଚିତ । ଯୋଗ ଶବ୍ଦଟି ସଂସ୍କୃତି ଶବ୍ଦ 'ଯୁଜ' ରୁ ଉଦ୍ଭୁତ ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯୋଗ ଦେବା, ବା ଏକତ୍ରିତ ହେବା । ଯୋଗ ଶାସ୍ତ୍ର ମୁତାବକ ଯୋଗ ସାଧନା କଲେ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷର ଚେତନା ସାମଗ୍ରିକ ଚେତନା ସହ ଏକତ୍ରିତ ଓ ସମନ୍ୱୟ କରିଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମନ ଓ ଶରୀର ତଥା ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଏକ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଯୋଗର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ଆତ୍ମ ଅନୁଭବ ଯଦ୍ୱାରା ସବୁ ପ୍ରକାର କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କରାଯାଇ ଏଥିରୁ ମୋକ୍ଷ ଓ କୈବଲ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତି ହେବ । ଜୀବନର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଥିବାରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ହେଉଛି ଯୋଗ ସାଧନାର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଯୋଗ ସାଧନା ସଭ୍ୟତାର ପ୍ରାରମ୍ଭ କାଳରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା କୁହାଯାଏ । ଏହା ସାଧାରଣତଃ ସିନ୍ଧୁ ସରସ୍ୱତୀ ଉପତ୍ୟକା ସଭ୍ୟତାରୁ ହିଁ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ଉଦ୍ଭବ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ସୁତରାଂ, ଏହାର ଉଦ୍ଭବ ପ୍ରାୟ ଖ୍ରୀଷ୍ଟପୂର୍ବ ୨୭୦୦ ବେଳକୁ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ସମାଜର ଭୌତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିକାଶରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛି ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ।

ଯୋଗ ବିଜ୍ଞାନର ଉତ୍ପ□ ହୋଇଥିଲା ହଜାର ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଏପରିକି କୌଣସି ଧର୍ମ ବା ବିଶ୍ୱାସ ଆରମ୍ଭ ହେବା ପୂର୍ବରୁ । ଯୋଗ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅନୁଯାୟୀ ଭଗବାନ ଶିବ ଥିଲେ ପ୍ରଥମ ଯୋଗୀ ବା ଆଦି ଯୋଗୀ ତଥା ଆଦିଗୁରୁ । ଅନେକ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ହିମାଳୟର କାନ୍ତି ସରୋବର ହ୍ରଦ କୂଳରେ ଆଦିଯୋଗୀ ସପ୍ତଋଷୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଦେଇଥିଲେ । ଋଷିମାନେ ଏହି ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଯୋଗ ବିଜ୍ଞାନ ଦୁନିଆରେ ବିଭିନ୍ନ କୋଣକୁ

ନେଇ ଯାଇଥିଲେ । ଏଥିରେ ଏସିଆ, ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟ, ଉ□ର ଆଫ୍ରିକା ଏବଂ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକା ମଧ୍ୟ ସାମିଲ ଥିଲା । ଆଧୁନିକ ଗବେଷକମାନେ ମଧ୍ୟ ସାରା ଦୁନିଆର ପ୍ରାଚୀନ ସଭ୍ୟତା ସବୁ ମଧ୍ୟରେ ସମାନତା ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛନ୍ତି । ତେବେ ଯୋଗ ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ସର୍ବାଧିକ ଭାରତରେ ହିଁ ହୋଇଥିଲା । ସପ୍ତଋଷୀ ଅଗସ୍ତ୍ୟ ଯେ କି ସାରା ଭାରତୀୟ ଉପମହାଦ୍ୱୀପରେ ଭ୍ରମଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଯୋଗୀ ଜୀବନଶୈଳୀର ଚାରିପଟେ ସଂସ୍କୃତିର ବିକାଶ କରିଥିଲେ ।

ମିଳିଥିବା ସିନ୍ଧୁ ସରସ୍ୱତୀ ଉପତ୍ୟକା ସଭ୍ୟତା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ମୋହର ଓ ଜୀବାଶ୍ମ ଅବଶେଷରେ ଯୋଗୀ ମୁଦ୍ରା ଓ ଚିତ୍ର ସବୁ ରହିଥିବା ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏଥିରୁ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତାରେ ଯୋଗ ଯେ ରହିଥିଲା ତାହା ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । ଲିଙ୍ଗ ଚିତ୍ର, ଦେବୀ ମାତାଙ୍କ ମୂ□ି ଚିତ୍ର ଆଦିରୁ ସେ କାଳରେ ତନ୍ତ୍ର ଯୋଗ ଯେ ଚାଲୁଥିଲା ତାହା ଆମେ ଜାଣୁ । ଯୋଗର ଅବସ୍ଥିତି ଲୋକ ପରଂପରା, ସିନ୍ଧୁ ସରସ୍ୱତୀ ସଭ୍ୟତା, ବେଦ ଓ ଉପନିଷଦ ଐତିହ୍ୟ, ବୌଦ୍ଧ ଓ ଜୈନ ପରଂପରା, ଦର୍ଶନ, ମହାଭାରତ, ଭଗବତ ଗୀତା, ରାମାୟଣ, ଶୈବ, ବୈଷ୍ଣବ ତଥା ତନ୍ତ୍ର ପରଂପରାରେ ମଧ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ, ପ୍ରାକ୍ ବୈଦିକ ସମୟରେ ଯୋଗ ପରଂପରା ପ୍ରଚଳିତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିଥିଲେ ମହର୍ଷି ପତଞ୍ଜଳୀ । ସେ ତାଙ୍କର ଯୋଗସୂତ୍ର ଜରିଆରେ ଏହା କରିଥିଲେ । ପତଞ୍ଜଳୀଙ୍କ ପରେ ଅନେକ ଋଷୀ ଓ ଯୋଗ ଶିକ୍ଷକ ଏହାର ବିକାଶ ଓ ପ୍ରସାରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭୂମିକା ନିଭାଇଥିଲେ । ଆଜିକାଲି ସମସ୍ତେ ଏଥିନେଇ ଆଶ୍ୱସ୍ତ ଯେ ଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ରୋଗ ନିରାକରଣ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ପ୍ରସାର ହୋଇଥାଏ । ଆଜି ଯୋଗ ସାରା ଦୁନିଆରେ ପ୍ରସାର ହୋଇଛି ।

ଯୋଗର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦର୍ଶନ, ପରଂପରା, ତଥା ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ପରଂପରା ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ପ୍ରକାର ପାରଂପରିକ ଯୋଗ ଦର୍ଶନ ବିକଶିତ ହୋଇଛି ଯଥା : ଜ୍ଞାନଯୋଗ, କର୍ମଯୋଗ, ଧ୍ୟାନଯୋଗ, ପତଞ୍ଜଳୀ ଯୋଗ, କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଯୋଗ, ହଠଯୋଗ, ମନ୍ତ୍ରଯୋଗ, ଲୟଯୋଗ, ରାଜଯୋଗ, ଜୈନଯୋଗ, ବୌଦ୍ଧଯୋଗ, ଇତ୍ୟାଦି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍କୁଲର ନିଜସ୍ୱ ବିଚାରଧାରା ଓ ପ୍ରଥା ରହିଛି ମାତ୍ର ସବୁର ସର୍ବଶେଷ ଲକ୍ଷ୍ୟ କିନ୍ତୁ ହୋଇଛି ସମାନ ।

ଭାରତରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ପ୍ରଥା ଓ ପରଂପରା ରହିଛି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ଭାରତକୁ ଯୋଗ ଭୂମି ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଏଥିରେ ପରିବେଶ ସନ୍ତୁଳନ, ଅନ୍ୟ ବିଚାରଧାରା ପ୍ରତି ସହିଷ୍ଣୁତା ଭାବ ତଥା ସୃଷ୍ଟିର ସମସ୍ତ ଜୀବଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନୁକଂପା ଚିନ୍ତାଧାରା ଭରି ରହିଛି । ଏକ ଅର୍ଥପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯୋଗ ସାଧନା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଧର୍ମ ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଜାତୀୟତା ନିର୍ବିଶେଷରେ ସବୁ ଲୋକଙ୍କ ପାଇଁ ବିସ୍ତୃତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଜୀବନଶୈଳୀ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥାଏ । ଆଜିକିଲା ସାରା ଦୁନିଆରେ ନିୟୁତ ନିୟୁତ ଲୋକ ଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଲାଭାନ୍ୱିତ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ଯୋଗ ଚିକିତ୍ସା :

ରୋଗ ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଯୋଗ ପ୍ରଥା ଓ ବିଚାରଧାରାର ପ୍ରୟୋଗକୁ ଯୋଗ ଚିକିତ୍ସା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅବଶ୍ୟ ଏହା ହେଉଛି ଯୋଗର ଏକ ଉତ୍ପାଦ । ଯୋଗ ହେଉଛି ମନ ଆଧାରିତ । ଉପନିଷଦ, ଗୀତା, ଯୋଗସୂତ୍ର, ହଠ ଯୋଗ ଆଦିରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ ଯୋଗ ହେଉଛି ଏକ ବିଷୟ ଯେଉଁଥିରେ ମାନସ ଓ ଏହା ବିଭିନ୍ନ ରୋଗ ସବୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଏ । ମାନସ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଜ୍ଞାନ ଦେଇଥାଏ । ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା ନେଇ ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ଯୋଗ ସରଂଜାମ ଉପରେ ଲେଖା ଯାଇ ନଥିଲେ ହେଁ ପତଞ୍ଜଳୀଙ୍କ ଯୋଗ ସୂତ୍ରରେ ବ୍ୟାଧି ଉପରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି ଯାହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ରୋଗ । ଏହାକୁ ଏକ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଭାବରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । କ୍ରିୟା, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟମ, ଓ ମୁଦ୍ରା ଆଦିକୁ କିଭଳି ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ ତାହା ଉପରେ ହଠ ଯୋଗ ପୁସ୍ତକ ସବୁ ଯଥା ହଠ ଯୋଗ ପ୍ରଦୀପିକା, ଘେରଣ୍ଡ ସଂହିତା, ଯୋଗ ଯାଜ୍ଞବଲ୍ୟକ ସଂହିତା, ଯୋଗ ରହସ୍ୟ ଆଦିରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଯୋଗାଚାର୍ଯ୍ୟମାନେ ଯୋଗକୁ ଚିକିତ୍ସା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କିଭଳି ଉପଯୋଗ କରିହେବ ତାହା ବିକଶିତ କରିଛନ୍ତି । ତାହା ସମୟାନୁକ୍ରମରେ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ଯାଇ ଯୋଗ ଚିକିତ୍ସା ପରଂପରାରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯୋଗ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ନିମ୍ନ ବିଚାରଧାରା ଉପରେ ଆଧାରିତ :

ଚି□-ବୃ□ି ନିରୋଧ, କ୍ରିୟାଯୋଗ, ଏବଂ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ : ଏହା ଉପରେ ପତଞ୍ଜଳୀ ଯୋଗ ସୂତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି ।

ପ□କୋଷ, ଏହା ଉପରେ ଉପନିଷଦରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି

ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଶୁଦ୍ଧି କ୍ରିୟା । ଏହା ଉପରେ ପତଞ୍ଜଳୀ ଯୋଗ ଏବଂ ହଠ ଯୋଗରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି ।

ନାଡିଶୁଦ୍ଧି (ବାୟୁ ଓ ପ୍ରାଣ), ପଦ୍ମ ଓ ଚକ୍ର ଖୋଲିବା, ପ୍ରାଣାୟାମ, ମୁଦ୍ରା ଓ ଦୃଷ୍ଟି । ଏହା ଉପରେ ହଠ ଯୋଗ ଓ କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଯୋଗରେ ଉଲ୍ଲେଖ ହୋଇଛି ।

ପତଞ୍ଜଳୀ ଯୋଗ ଶାସ୍ତ୍ର, ମନ୍ତ୍ରଯୋଗ ଏବଂ ହଠ ଯୋଗରେ ଉଲ୍ଲିଖିତ ପଦ୍ଧତି ମୁତାବକ ମନ ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ।

ଭଗବତ ଗୀତାରେ ଉଲ୍ଲେଖ ମୁତାବକ କର୍ମ, ଜ୍ଞାନ, ଭକ୍ତି ଉପରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ।

କେତେକ ପ୍ରକାର ତନ୍ତ୍ର ଯୋଗ ।

ଯୋଗ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତିକୁ ଆଜିକାଲି ସାରା ଦୁନିଆରେ ଏକ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ଭାବରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଛି । ଯୋଗ ଚିକିତ୍ସକମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଆଦି ବହୁ ମାତ୍ରାରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଯୋଗରୁ ଯେଉଁ ସବୁ ମୁଖ୍ୟ ଲାଭ ମିଳୁଛି ତା ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ରକ୍ତଚାପ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ହୃଦରୋଗ ଚିକିତ୍ସା । ଏହା ସର୍ବାଧିକ ଅଧ୍ୟୟନ କରାଯାଇଛି । ତେବେ ବାସ୍ତବରେ ରକ୍ତଚାପ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଏବଂ ହୃଦରୋଗ ଚିକିତ୍ସାରେ ଯୋଗ କେତେଦୂର ଫଳପ୍ରଦ ହେଉଛି ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣା ପଡି ନାହିଁ । ଟାଇପ-୨ ମଧୁମେହ ରୋଗ, ଇନସୁଲିନ ସେନସିଟିଭିଟି, ଲିପିଡ ପ୍ରୋଫାଇଲ, ଆନ୍ଥ୍ରୋପୋମେଟ୍ରିକ ଗୁଣ ତଥା ରକ୍ତ ଚାପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଭଲ ଅଛି ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ଏହା ଅକ୍ସିଡେଟିଭ ପ୍ରଭାବ କମ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କୋଗୁଲେସନ ପ୍ରୋଫାଇଲ ଓ ପଲମୋନାରୀ ଫଙ୍କସନ ଉନ୍ନତି କରିଥାଏ ତଥା ମଧୁମେହ ରୋଗ ଆଦିର ପ୍ରଭାବ କମ କରିଥାଏ । ଏହାଯୋଗୁଁ ଔଷଧ ପତ୍ର ମଧ୍ୟ ମଧୁମେହ କ୍ଷେତ୍ରରେ କମ ଖାଇବାକୁ ପଡିଥାଏ । ଜୀବନଶୈଳୀ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ବ୍ୟାଧି ଗୁଡିକର ନିରାକରଣରେ ଯୋଗର ପ୍ରଭାବ ଭଲ ହେଉଛି ବୋଲି ଅନେକ ଖ୍ୟାତି ସଂପନ୍ନ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ ସବୁରେ ଶୋଧପତ୍ର ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ବିଗତ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ହୋଇଥିବା ଗବେଷଣା ଗୁଡିକରେ ଯୋଗର ଅନେକ ଭୌତିକ ଓ ମନସ୍ତା□ିକ ଲାଭ ରହିଛି ବୋଲି ଜଣାଯାଇଛି ।

ଯୋଗରେ ନିମ୍ନ ପଦ୍ଧତି ସବୁ ମନ ଶରୀର ଔଷଧ ସମନ୍ୱୟରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

୧. ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଶୁଦ୍ଧି କ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ଶରୀରରୁ ବିଷାକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ବାହାର କରାଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଆସନ ଜରିଆରେ ଶରୀରରେ ଏକ ଲଘୁପଣ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଥାଏ । ସମସ୍ତ ଶରୀର ପ୍ୟାସେଜ ଗୁଡିକ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରବାହ ହେବା ଯୋଗୁଁ ଅନେକ ସଂକ୍ରମଣ ପ୍ରତିରୋଧ ହୋଇଥାଏ କାରଣ ପାଥୋଜେନ ଗୁଡିକ ସ୍ଥାଣୁ କରିଦିଅନ୍ତି ।

୨. ଯୋଗ ଆଧାରିତ ଜୀବନଶୈଳୀ ଗ୍ରହଣ କରିବା ସହିତ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲେ ତାହା ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ଆ□ ଅକ୍ସିଡା□ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ତଥା ଉପଶମ ପ୍ରକ୍ରିୟା ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରେ ।

୩. ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଭଙ୍ଗୀ ଯୋଗୁଁ ଏହା ସମଗ୍ର ଶରୀରକୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଚାପରୁ ମୁକ୍ତ କରିଥାଏ ତଥା ଦୈହିକ ସନ୍ତୁଳନ ସହ ମାନସିକ ସନ୍ତୁଳନତା ମଧ୍ୟ ଆଣିଥାଏ ।

୪. ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯୋଗୁଁ ଏହା ଆମର ଶ୍ୱାସନଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଉନ୍ନତ କରିଥାଏ ।

୫. ନିଶ୍ୱାସ ସହ ଶାରୀରିକ ସମନ୍ୱୟ ଯୋଗୁଁ ଏହା ଏକ ମନସ୍ତା□ିକ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଯୋଗରେ ଶରୀର ଅନାମୟ କୋଷ ସଂପୃକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ତଥା ମସ୍ତିଷ୍କ ମନୋମୟ କୋଷ ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାଣାୟାମ କୋଷ ଏହା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଯୋଗୁଁ ନିଶ୍ୱାସ ସାଇକୋମାଟିକ ହାରମୋନି ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ ।

୬. ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଯେପରି ସମସ୍ତ ଧ୍ୟାନ କେନ୍ଦ୍ରୀତ ରହିବ ତାହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ ଯଦ୍ୱାରା ଉ□ମ ଶକ୍ତି ପ୍ରବାହ ହେବ ଏବଂ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଅଂଶକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାବରେ ସଂଚାରଣ ହେବ । ଯେଉଁଠାରେ ମନ ରହିବ ସେଠାରେ ପ୍ରାଣ ପ୍ରବାହ ହେବ ।

୭. ଏକ ଶାନ୍ତ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଯୋଗର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସବୁ ସ୍ତରରେ ସନ୍ତୁଳନ ବା ସମତ୍ୱମ । ମାନସିକ ସନ୍ତୁଳନ ରହିଲେ ଦୈହିକ ସନ୍ତୁଳନ ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ବିପରୀତ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ।

୮. ଦୈହିକ ଓ ମାନସିକ କୌଶଳ ଶରୀର - ମନ - ଚି□କୁ ଶାନ୍ତ କରାଏ । ଏହା କଷ୍ଟ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ଶକ୍ତି ଦେଇଥାଏ । ଏଥି ଯୋଗୁଁ ଜୀବନର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ।

୯. ଏହା ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ରୋଗ ନିରାକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁଦୃଢ କରେ । ଏହା ଯାମ ନିୟମ ଏବଂ ଯୋଗ ଆଧାରିତ ମନସ୍ତା□ିକ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ୱାରା କରାଯାଏ । ବିଶ୍ୱାସ, ଆତ୍ମ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଶରୀର ଭିତରେ ଦୃଢତା ରୋଗ ଉପଶମ, ପୁନରୁଦ୍ଧାରଣ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ।

୧୦. ଯୋଗ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଅଂଶରେ ସ୍ଥିରତା ଆଣିଥାଏ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ନିରାକରଣ ଓ ପୁନରୁଦ୍ଧାର କ୍ଷମତା ଯୋଗୁଁ ଯୋଗ ସକାରାତ୍ମକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରସାର ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଯଦ୍ୱାରା ଆମେ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଆହ୍ୱାନ ଗୁଡିକର ମୁକାବିଲା କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଚିନ୍ତାଧାରା ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସୁରକ୍ଷା ସେବା ପାଇଁ ଯୋଗର ଅସାଧାରଣ ଅବଦାନ କାରଣ ଯୋଗର ତୃତୀୟ ନିରାକରଣ ଓ ପ୍ରସାର କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଏହି ପଦ୍ଧତି ପାଇଁ

ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ କମ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହାକୁ ଅନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ସହ ମିଶାଇ ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାପାରେ ।

ଯୋଗ ଏବଂ ଆୟୁର୍ବେଦ ହେଉଛି ଅଭିନ୍ନ । ଉଭୟଙ୍କ ଉତ୍ପ□ି ହେଉଛି ବୈଦିକ ଜ୍ଞାନରୁ । ଉଭୟ ଯୋଗ ଓ ଆୟୁବେଦ ତ୍ରିଗୁଣ (ସ□, ରଜ ଓ ତମ) ଏବଂ ପ□ ମହାଭୂତ / ବାୟୁ, ଧରିତ୍ରୀ, ଅଗ୍ନି, ଜଳ ଓ ଶୂନ୍ୟ) ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଆମର ଶରୀର କିଭଳି କାର୍ଯ୍ୟ କରେ (ଦୋଷ-ଧାତୁ-ମଳ ତ□) ତାହା ଉଭୟ ଯୋଗ ଓ ଆୟୁର୍ବେଦ ହେଉଛି ପରସ୍ପର ପରିପୂରକ ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ । ୭୨୦୦୦ ନାଡ଼ିକୁ ନେଇ ଶରୀରର ବର୍ଣ୍ଣନ ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଉଭୟରେ କରାଯାଉଛି ।

ଯେଉଁ ଯୋଗ ସାଧନା ସବୁ ସାଧାରଣରେ କରାଯାଏ ତାହା ହେଲା ଯମ, ନିୟମ, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର, ଧାରଣା, ଧ୍ୟାନ, ସମାଧି / ସମ୍ୟମ, ବନ୍ଧ / ମୁଦ୍ରା, ସାତକର୍ମ । ଯୁକ୍ତାହାର, ଯୁକ୍ତକାର୍ଯ୍ୟ, ମନ୍ତ୍ର ଜପ ଆଦି, ନିୟମ ଗୁଡିକ ହେଉଛି ସଂଯମ ଏବଂ ନିୟମ ସବୁ ହେଉଛି ପାଳନ । ଏହା ସବୁ ଯୋଗ ସାଧନା ପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ, ଆସନ ସବୁ ଚି□ ଓ ଶରୀରରେ ସ୍ଥିରତା ଆଣିଥାଏ । ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇଁ ଯୋଗ ପଦ୍ଧତିରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଆସନ ଗୁଡିକ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ ।

ପ୍ରାଣାୟମରେ ସାଧାରଣତଃ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ନିଜର ମନ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ରଖିବାରେ ସମର୍ଥ କରିଥାଏ । ପ୍ରାରଂଭିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଶ୍ୱାସ-ପ୍ରଶ୍ୱାସ କିପରି ନେବାକୁ ହେବ ତାହା ଉପରେ ସଚେତନତା ବିକାଶ କରାଯାଇଥାଏ ।

ପ୍ରତ୍ୟାହାର ହେଉଛି ମନୁଷ୍ୟର ଆତ୍ମ ଚିନ୍ତନକୁ ଅନ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଠାରୁ ଅଲଗା କରିବା । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ବାହ୍ୟ ବସ୍ତୁ ସହ ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖି ପାରିଥାଏ । ଧାରଣା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରକାର ଧ୍ୟାନ ମୁଦ୍ରା ଏବଂ ସମାଧି ହେଉଛି ସମନ୍ୱୟ ।

ବନ୍ଧ ଓ ମୁଦ୍ରା ପ୍ରାଣାୟମ ସହ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ,ଏଗୁଡିକ ହେଉଛି ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରର ଯୋଗ ପ୍ରଥା । ଏଥିରେ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ସହିତ ଦୈହିକ - ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ । ସତ-କର୍ମ ହେଉଛି ଶରୀରରୁ ବିଷାକ୍ତ ପଦାର୍ଥ ନିଷ୍କାସନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ।

ଯୁକ୍ତାହାର ହେଉଛି ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ ପାଇଁ ସଠିକ ଖାଦ୍ୟ ଦେବା । ତେବେ ଧ୍ୟାନ ଆମ ଚିନ୍ତନରେ ସହାୟତା କରିଥାଏ । ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟମ ଓ ଧ୍ୟାନକୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ନ୍ୟାୟ ସଂଗତ ଭାବରେ ମିଶି କରି କଲେ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶିଷ୍ଟକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ରୋଗ ମୁକ୍ତ ରଖିଥାଏ ।

ଯୋଗ ସାଧନାର ଜ୍ଞାନ ଦିଗ ଉପରେ ଅନେକ ଗବେଷଣା କରାଯାଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ଯୋଗ ସାଧନା ସପକ୍ଷରେ ଅନେକ କିଛି କୁହାଯାଉଛି । ଯୋଗ ସାଧନାର ବିଭିନ୍ନ ଦିଗ ଉପରେ ଆଜିକାଲି ଲୋକମାନେ ଭଲ ଭାବରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଏହା ସମଗ୍ର ମାନବ ସମାଜ ପାଇଁ ଏକ ସନ୍ତୋଷର ବିଷୟ । ଆଜିକାଲି ଯେଉଁ ସଂଚାରଣ ମାଧ୍ୟମ ସବୁ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉଛି ତାହା ମଧ୍ୟ ଯୋଗ ଜ୍ଞାନ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇଛି ଯୋଗ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିକୁ ମଧ୍ୟ ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା ପଦ୍ଧତିରେ ସମ୍ମିଳିତ କରାଗଲାଣି । ବ□ମାନ ସାରା ଦୁନିଆରେ ଯୋଗ ସ୍କୁଲ ସବୁ ଗଢି ଉଠିଲାଣି ତଥା ସାରା ଦୁନିଆରେ ଏହା ଉପରେ ଗବେଷଣା କରାଯାଉଛି ।

ଜୀବନ ଶୈଳୀର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଲୋକମାନେ କେଉଁ ଉପାୟରେ ଜୀବନଧାରଣ କରୁଛନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ରୋଗ ଉପରେ ଏହାର ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଭାବ ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଜୀବନର ପ୍ରାରଂଭିକ କାଳରୁ ଆରଂଭ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଶୈଶବ କାଳରୁ ହିଁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନେକ କିଛି ଜୀବନ ଶୈଳୀକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଥାଏ ଯଥା:- ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତି, ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଷ୍ଟନୀ, ଯାଯାବର ଜୀବନ ଯାପନ, ମଦ୍ୟ ପାନ କରିବା ଆଦି ଯୋଗୁଁ ହୃଦରୋଗ ଏବଂ ଲିଭର ସିରୋସିସ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ଖାଦ୍ୟ ପେୟ, ଶାରୀରିକ କାର୍ଯ୍ୟ, ଉ□ମ ଅଭ୍ୟାସ ଓ ଅବସର ଆଦି ହେଉଛି ସୁସ୍ଥ ଜୀବନ ଶୈଳୀର ଅଂଶ ।

ଯୋଗ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଓ ବିସ୍ତୃତ ଜୀବନ ଶୈଳୀ । ଯୋଗ ଆଧାରିତ ଜୀବନ ଶୈଳୀ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଚାପ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରେ ସମର୍ଥ କରିଥାଏ, ଏଭଳି ଯୋଗ ଆଧାରିତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବୀମା ମନୁଷ୍ୟକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କରିଥାଏ । ରୋଗ ନିରାକରଣ ଗୁଣ ଯୋଗୁଁ ଯୋଗ ଆଜିକାଲି ଅତି ଲୋକପ୍ରିୟ ହୋଇଛି । ଏଥିଯୋଗୁଁ ସାରା ଦୁନିଆରେ ଲୋକମାନେ ଏହା ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ।

ଆୟୁର୍ବେଦରେ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା କରିବା ପାଇଁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଭାବରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଯୋଗ ପଦ୍ଧତି ଉପଯୋଗ କରାଯାଏ । ଆନ୍ତର୍ବେଦରେ ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟମ ଓ ଧ୍ୟାନ ସହିତ ଜଡିବୁଟିର ପ୍ରୟୋଗ, ଶରୀର ନିର୍ମଳକରଣ ପଦ୍ଧତି, ଉ□ମ ଦୈହିକ ଓ ମାନସିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ଉ□ମ ଖାଦ୍ୟ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଏ । ଯୋଗ ଓ ଆୟୁର୍ବେଦ ଆମକୁ ଶରୀର, ଶ୍ୱାସ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ, ଚି□ ଓ ମସ୍ତିଷ୍କର ଗୁପ୍ତ ଜ୍ଞାନ ଯୋଗାଇଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଅଧିକ ପରିବ□ନଶୀଳ ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ଏଥିରେ ରହିଛି । ଉ□ମ ଖାଦ୍ୟ, ଜଡିବୁଟି, ପ□କର୍ମ, ଯୋଗାସନ, ପ୍ରାଣାୟମ ଓ ଧ୍ୟାନ - ଏସବୁ ଯୋଗ ପଦ୍ଧତିରେ ଜୀବନ ଶୈଳୀ । ଶରୀର

ଓ ମନକୁ ଶାନ୍ତ ଓ ସୁସ୍ଥ ରଖିବା ହେଉଛି ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଯଥା :- ଧର୍ମ , ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ମୋହ । ତେଣୁ ବୈଦିକ ଔଷଧ (ଆୟୁର୍ବେଦ) ଓ ଆଧାତ୍ମିକ ପ୍ରୟୋଗ (ଯୋଗ) ମନୁଷ୍ୟ ପାଇଁ ଆତ୍ମ ଅନୁଭବ ସକାଶେ ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସୌଭାଗ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେବ ।

ଆଜିକାଲି ବିଶ୍ୱ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପ୍ରଭାବ ଅଧିକ ରହିଛି । ଔଷଧର ମୂଲ୍ୟ ଏତେ ଅଧିକ ଯେ ଗରିବ ଓ ମଧ୍ୟବି□ମାନେ ତାହା ବହନ କରିବା କଷ୍ଟକର ହେଉଛି । ଅପରପକ୍ଷରେ ସଂପ୍ରଦାୟ ମାନେ ସୁରକ୍ଷିତ, ଫଳପ୍ରଦ ବ୍ୟୟ ସାପେକ୍ଷ ଏବଂ ସହଜରେ ଉପଲବ୍ଧ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଆବଶ୍ୟକ କରନ୍ତି । ଯୋଗ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପ୍ରାଚୀନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଜ୍ଞାନ ଏଭଳି ପରିବ□ନ ସକାଶେ ବୃଦ୍ଧି, ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ କ୍ଷମତା ଯୋଗାଉଛି । ଆଜିକାଲି ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା କେବଳ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯାଉଛି ତା ନୁହେଁ ଏପରିକି ବିକଶିତ ଓ ଶିଳ୍ପୋନ୍ନତ ଦେଶମାନେ ମଧ୍ୟ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ କଲେଣି । ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ ଦିଗରୁ ଯୋଗ ଉପରେ ସେଭଳି ଗବେଷଣା କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଏହା ଉତ୍ସାହଜନକ ଯେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ଯୋଗର ବିକାଶ ଏଭିଳି ଦେଶରେ ହେଉଛି ଯେଉଁଠାରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିଜ୍ଞାନ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତି ସବୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ମୂଳ ମନ୍ତ୍ର ହୋଇଛି ଏବଂ ତଥ୍ୟ ଭି□କ ପ୍ରଥା ହେଉଛି ପ୍ରଚଳିତ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ଏଭଳି ହୋଇଛି ଯେ ନୂତନ ପଦ୍ଧତି ପାଇଁ ଅନୁସଂଧାନ ସବୁବେଳେ ଚାଲିଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଦର୍ଶନ ଓ ପଦ୍ଧତି ପାଇଁ ଆଗ୍ରହ ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ପାରଂପରିକ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲୋକପ୍ରିୟ ହେବା ପଛରେ କାରଣ ହେଉଛି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟୟ ବହୁଳ ହେବା । ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ବିକାଶ ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ହେଉଛି ଏବଂ ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟୟ ବହୁଳ ହୋଇପଡୁଛି । ତେଣୁ ଅଧିକ ପ୍ରକାର ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ଲୋକଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ଏଠାରେ ଯୋଗ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ବପ୍ଲବ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛି । ■■

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ମୋରାଜୀ ଦେଶାଇ ଜାତୀୟ ଯୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ଭାରତ ସରକାର, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ

ଲେଖକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ

"ଯୋଜନା"ରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ଲେଖକମାନଙ୍କଠାରୁ ଅର୍ଥନୈତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିଷୟ୍ ବସ୍ତୁ ଉପରେ ସ୍ୱଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରବନ୍ଧଗୁଡିକ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ସାଂପ୍ରତିକ ସମସ୍ୟା ଯଥା : କୃଷି, ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ, ଖାଉଟି ସୁରକ୍ଷା, ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ, ପରିବେଶ ସଂରକ୍ଷଣ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉନ୍ନୟନ ଆଦି ଉପରେ ଆଧାରିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ସାଂସ୍କୃତିକ ତଥା ସାମାଜିକ ବିକାଶମୂଳକ ରଚନା ସମେତ ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ କଲ୍ୟାଣକର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନିୟୋଜିତ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ଭୂମିକା ଉପରେ ଲିଖିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ଗୃହୀତ ହେବ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ମହିଳା, ଯୁବ ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସଫଳ କାହାଣୀ ଓ ରଚନା ପ୍ରକାଶନ ପାଇଁ ପଠାଯାଇ ପାରେ ।

"ଯୋଜନା"ରେ ପ୍ରକାଶିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରଚନା ଉପରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ତଥା ମତାମତ ପଠାଇବାକୁ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ।

ଲେଖା ପଠାଇବାର ଠିକଣା :

Editor
Yojana (Odia)
East Block-IV, Level-7, R. K. Puram, New Delhi - 110066
Phone & Fax : 011-26176722, Email : yojanaoriya@rediffmail.com

ଆୟୁର୍ବେଦର ଆବିର୍ଭାବ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧି

• ଡଃ. ଡି.ସି. କାଟୋଚ

ଆୟୁର୍ବେଦିକ ବିଜ୍ଞାନରେ ଗବେଷଣା ସକାଶେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ ଅଧୀନରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଅଧୀନରେ ଦେଶରେ ୩୦ଟି କ୍ଷେତ୍ରୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ରହିଛି । କ୍ଲିନିକାଲ ଗବେଷଣା, ଔଷଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଗବେଷଣା, ଫାର୍ମାକୋଲୋଜିକାଲ ଗବେଷଣା, ସର୍ବେକ୍ଷଣ, ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷଗୁଡିକର ନଥିକରଣ, ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧଗୁଡିକର ନିରାପ ।, ଔଷଧ ସେବନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି ।

ଭାରତରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ଇତିହାସ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ । ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁ ବୈଦିକ କାଳରୁ ଆୟୁର୍ବେଦର ବ୍ୟବହାର ହୋଇଆସୁଛି । ପ୍ରାୟ ୫ହଜାର ବର୍ଷ ତଳର ଆୟୁର୍ବେଦର ଉତ୍ସ ଅଥର୍ବ ବେଦରୁ ଆସିଥିବା ଅନୁମାନ କରାଯାଏ ଏବଂ ଏହାକୁ ପ□ମ ବେଦ ଓ ଜୀବନର ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି ଅଭିହିତ କରାଯାଏ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟବସ୍ଥା ନଥିବାରୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଶୁଣି ଶୁଣି ପିଢ଼ି ପରେ ପିଢ଼ି ମନେ ରଖୁଥିଲା । ପରବ□ୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ମୌଳିକ ନୀତି, ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ଆଦି ସମ୍ପର୍କରେ ଚରକ ସଂହିତା ଓ ଶୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରାଗଲା ଯାହାକି ଖ୍ରୀପୂ ୧୦୦୦ରେ ଲେଖାଯାଇଥିବା ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ପରବ□ୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଏହାକୁ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ହୃଦୟମରେ କୁହାଗଲା । ଖ୍ରୀପୂ ୧୦୦୦ରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଆତ୍ରେୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅର୍ଥାତ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା ଧନ୍ୱନ୍ତରୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅର୍ଥାତ ରୋଗର ମେଡିକାଲ ଓ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସ୍କୁଲ । ସେତେବେଳେ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନକୁ ୮ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ସେଗୁଡିକ ହେଉଛି କାୟାଚିକିତ୍ସା (ମେଡିସିନ), ଶଲ୍ୟ (ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର), ଶାଳକ୍ୟ (ଚକ୍ଷୁ, ନାସା, ଗଳା ଓ କର୍ଣ୍ଣ), କୌମାର ଭୃତ୍ୟ (ଶିଶୁ), ଅଗଡତନ୍ତ୍ର (ବିଷ ବିଜ୍ଞାନ) ଭୂତ ବିଦ୍ୟା (ମନସ୍ୱା□ିକ), ରସାୟନ, ବାଜିକରଣ (ସୁସ୍ଥଜୀବନ) । ଏସବୁକୁ ନେଇ କୁହାଯାଉଥିଲା ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଆୟୁର୍ବେଦ । କ୍ଲିନିକାଲ ମେଡିସିନ ସମ୍ପର୍କରେ ସବିଶେଷ ବିବରଣୀକୁ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ । ବୃହତ ତ୍ରୟିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରହିଛି ଚରକ ସଂହିତା, ସୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତା ଓ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ସଂଗ୍ରହ । ସେହିପରି ଲଘୁ ତ୍ରୟିରେ ରହିଛି ମାଧବ ନିଦାନ, ସର୍ଙ୍ଗଧାରା ସଂହିତା ଓ ଭବ ପ୍ରକ୍ଷା । ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର ଏବେ ଉପଲବ୍ଧ ଏବଂ

ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧର ଆଇନଗତ ସଂଜ୍ଞା ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସକାଶେ ସେଗୁଡିକୁ ଔଷଧ ଓ ପ୍ରସାଧାନ ଆଇନ, ୧୯୪୦ର ପ୍ରଥମ ଧାରାରେ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ।

ଆୟୁର୍ବେଦର ବିଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣକୁ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ନଥିଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ସେଥିପାଇଁ ଆୟୁର୍ବେଦ ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡିକରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଛି । ତାହାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମେଡ଼ିକାଲ ଶାସ୍ତ୍ର ସକାଶେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ ଅଂଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଚରକ ସଂହିତାରେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା, ଜୀବନ ଦର୍ଶନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଔଷଧ ଆଦି ସମ୍ପର୍କରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ସେହିପରି ସୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତାରେ ରୋଗର ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର, ପର୍ଯ୍ୟାୟଭି□କ ଚିକିତ୍ସା, ଚକ୍ଷୁ, ନାସା, ଗଳା, ଦନ୍ତ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା ବିଷୟ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଛି । କାଶ୍ୟପ ସଂହିତାରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶିଶୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟ ରହିଛି । ମାଧବ ନିଦାନରେ ନିଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଥିବା ବେଳେ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପ୍ରଣାଳୀ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ରହିଛି । ସାର୍ଙ୍ଗଧାରା ସଂହିତାରେ ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧ ଓ ମାତ୍ରା ସମ୍ପର୍କରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ଔଷଧର ତିଆରି, ବ୍ୟବହାର ବିଧି, ମାତ୍ରା, ତ□ଗତ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆଦି ସମ୍ପର୍କରେ ସବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖ ରହିଥାଏ । ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା ସମ୍ପର୍କରେ ସମୟକୁ ସମୟ କେତେକ ପରିବ□ନ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ନୂଆ ପ୍ରଣାଳୀ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ଫଳରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ନେଇ ରହିଆସିଥିବା ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ସ୍ପଷ୍ଟ ବିଧି ପ୍ରଣାଳୀ ଯୋଗୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରର ମହ□ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ବିବ□ନର ଧାରାରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ବ୍ୟାପକ ପରିବ□ନ ହେବା ସହ ମୌଳିକ ନୀତି ସମୂହରେ ସ୍ୱଷ୍ଟତା ହେତୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ର ନିଜର ଅତୀତ ଗୌରବ ରକ୍ଷା କରିପାରିଛି ।

ଆୟୁର୍ବେଦ ଅନୁସାରେ ମାନବର ଶରୀର ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଥାଏ ଯାହାକି କ୍ଷିତି, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ଓ ଆକାଶକୁ ନେଇ ଗଠିତ । ଚେତନା ବା ଆତ୍ମ ତ□ ଅନୁସାରେ ଏହା ନିର୍ଣ୍ଣିତ ହୋଇଛି । ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଓ ମାନବ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି ଯାହାକି ପ୍ରକୃତିର ନିୟମର ଅନ୍ୟରୂପ । ମଣିଷ ଶରୀରରେ ସୃଷ୍ଟି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ନିସୃତ ହୋଇଥାଏ ତ୍ରିଦୋଷ ଯଥା- ବାତ, ପି□ ଓ କଫ । ଏହି ତିନୋଟି ଦ୍ରବ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଭାରସାମ୍ୟର ଅଭାବ ହେଲେ ନାନା ରୋଗ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଶରୀର ଯେଉଁ ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟରେ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ ସେଗୁଡିକ ହେଲା ଧାତୁ ରସ(ପ୍ଲାଜମା), ରକ୍ତ, ମାଂସ, ମେଦ, ଅସ୍ଥି, ମଜ୍ଜା, ଶୁକ୍ର । ଶରୀରରେ ପ୍ରତି ମୁହୂ□ରେ ରାସାୟନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜାରି ରହିଥାଏ ଏବଂ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଜୈବିକ ରୂପାନ୍ତରଣ ଘଟୁଥିବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟ ଦେଇ ଯଥା : ମଳ, ମୂତ୍ର, ସ୍ୱେଦ ଦେଇ ଅଦରକାରୀ ଦ୍ରବ୍ୟ ବାହାରି ଯାଇଥାଏ । ଦୋଷ, ଧାତୁ ଓ ମଳ ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱିତ ଭାରସାମ୍ୟ ଯୋଗୁ ଶରୀର, ଆତ୍ମା ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗୁଡିକ ଶାନ୍ତ ରହିଥାନ୍ତି । ଏସବୁର ଭାରସାମ୍ୟ ଅଭାବ ହେଲେ ମନ ଅସ୍ଥିର ହୋଇଥାଏ ।

ସୁଶ୍ରୁତ ସଂହିତାରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ସର୍ବଦା ସୁଖୀ ଜୀବନ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମତା, ଭି□ଗତ ଓ ଦୂଷିତ ଦ୍ରବ୍ୟର ନିଷ୍କାସନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯିଏ ଭାରସାମ୍ୟ ରକ୍ଷା କରିପାରିଥାଏ ତାହା ହେଉଛି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ । ବସ୍ତୁବାଦ, ସାମାଜିକ, ଆଧାତ୍ମିକ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମୃଦ୍ଧି ଆଣିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଭୂମିକା ହେଉଛି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବିଭିନ୍ନ ମିଶ୍ରଣ ଓ ସୂତ୍ରାବଳୀ ଅନୁସାରେ ରହିଥିବା ୫ଟି ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଏବଂ ଭୌତିକ-ମନସ୍ତା□କ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଶରୀର-ମନର ଅନନ୍ୟ ରୂପ 'ପ୍ରକୃତି' ହେଉଛି ରୋଗ, ଏହାର ନିରାକରଣ, ଜୀବନଧାରଣ ପରିଚାଳନା ଓ ଚିକିତ୍ସାର ଭିନ୍ନ ଦିଗ । ଏହା କୁହାଯାଇଆସିଛି ଯେ, ଗର୍ଭଧାରଣ ଓ ଏହାର ବିକାଶ ପ୍ରକିୟାରେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ମୌଳିକ ଗଠନ ହୋଇଥାଏ ଯାହାକି ତାଙ୍କର ସାରା ଜୀବନ କାଳରେ ପରିବ□ତ ହୋଇପାରେନାହିଁ କିନ୍ତୁ ବିଭିନ୍ନ ଭୌତିକ ଓ ମନସ୍ତା□କ ପରିପ୍ରକାଶ ଦ୍ୱାରା ଜନ୍ମ, ପାରିବାରିକ ସ୍ଥିତି, ଜାତି, ବୟସ, ଋତୁ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଅଭ୍ୟାସ ଅନୁସାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ନିରାକରଣ ଓ ପରିଚାଳନା ଦିଗରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ନୀତିଗତ ଭାବେ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଶବ୍ଦର ଅର୍ଥ ଅନୁସାରେ ଏହାର ଚିକିତ୍ସାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବେ ରୋଗର ନିରାକରଣ କରିବା । ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଦୋଷ, ଧାତୁ ଓ ମଳ ମଧ୍ୟରେ ଭାରସାମ୍ୟ ଆଣିବା ସହ ରୋଗର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ବିଘଟନ କରିବା ସହ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ନିରୋଗ ରଖିବା । ଏହା ସାଧାରଣତଃ ରୋଗ ଚିହ୍ନଟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦ୍ୱୈତ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ ତଥା ରୋଗୀର କ୍ଷମତା ଅନୁସାରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଚିକିତ୍ସାର ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ପଦ୍ଧତି ରୋଗର ପ୍ରକୃତି ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ରୋଗ ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରକୃତ କାରଣକୁ ଅନୁମାନ କରିଥାଏ । ଔଷଧ

ଜରିଆରେ ଏହାର ଉପଶମ, ଖାଦ୍ୟ ଓ ବ୍ୟାବହାରିକ ଅବସ୍ଥା, ପ□କର୍ମ ପଦ୍ଧତି ଜରିଆରେ ଜୈବବିଶୋଧନ ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ଯତ୍ନ ଓ ଜୀବନ ଧାରଣ ପ୍ରଣାଳୀ ଜରିଆରେ ଚିକିତ୍ସା ଜରିଆରେ ଏହାର ନିରାକରଣ କେବଳ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନ ଥାଏ ବରଂ ମଣିଷକୁ କିପରି ସୁସ୍ଥ ରଖାଯାଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ। ଏହିପରି ଭାବେ ଜଣେ ରୋଗୀ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ଜରିଆରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ଯାପନ କରି ପାରିବେ।

ଆୟୁର୍ବେଦରେ ସମସ୍ତ ଔଷଧଗୁଡିକର ଉପଶମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପକାରିତା ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବେ ରହିଛି ଯଦିଏହାକୁ ବୈଚାରିକ ଓ ଯୌକ୍ତିକତା ସ୍ୱରୂପ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ। ଆୟୁର୍ବେଦରେ ଔଷଧଗୁଡିକ ସାଧାରଣତଃ ବୃକ୍ଷ, ପ୍ରାଣୀ, ଧାତବ ଆଦି ପଦାର୍ଥରୁ ସଂଗୃହୀତ କରାଯାଇ ବିଭିନ୍ନ ମାତ୍ରା ଅନୁସାରେ ନେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ। ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧଗୁଡ଼ିକ ଗୁଳ୍ମ, ଗୁଳ୍ମଜ-ଧାତବ ଓ ଖଣିଜ ଭାବେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥାଏ ଯାହାକି ପ୍ରାକୃତିକ ଗୁଣରାଜି ଅନୁସାରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ। ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥରୁ ନିଃସୃତ ଔଷଧଗୁଡିକୁ ରଷୌଧି କୁହାଯାଇଥାଏ। ଶୋଧନ, ମାରଣ, ଅମୃତକରଣ ପରି ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଦେଇ ଏହା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଥାଏ ଯାହାକି ନିରାପଦ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୋଇଥାଏ। ପାରମ୍ପରିକ ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏକକଔଷଧି ଓ ବହୁଔଷଧିଭି□କ ବିଧିରାଜି ରହିଥାଏ ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧିୟ ବୃକ୍ଷରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥାଏ। ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରାଜି ଆଜି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଜାତୀୟ ପ୍ରସ୍ତୁତିବିଧି ଓ ଆୟୁର୍ବେଦ ତାଲିକାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ। ମହୁ, ଦୁଗ୍ଧ, ଗରମ ଜଳକୁ ନେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅନୁପାନ, ଔଷଧ ପ୍ରଣାଳୀ ବିଧି ଅନୁସାରେ ଭେଷଜ କାଳ ହେଉଛି ଆୟୁର୍ବେଦରେ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟ। ରୋଗର ଅବସ୍ଥା ଓ ରୋଗର ମାତ୍ରା ତଥା ରୋଗୀର ସାଧାରଣ ଅବସ୍ଥାରାଜିକୁ ଅନୁଧାନ କରି ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧର ବ୍ୟବହାର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ। ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧଗୁଡିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଓ ବ୍ୟବଧାନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଔଷଧ ଶରୀରରେ ସଠିକ ଭେଦ କରିବା , ଜୈବ ରୂପାନ୍ତରଣ, ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ସମୟ ପାଇଥାଏ। ଆୟୁର୍ବେଦ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ୧୧ ପ୍ରକାର ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର ବିଧି ରହିଛି ଯାହାକି ରୋଗର ଅବସ୍ଥା, ଲକ୍ଷଣ, ହଜମର ସାମର୍ଥ୍ୟ, ମାତ୍ରା ଆଦି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ। ଯଦିଓ ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ନିରାକରଣ ସକାଶେ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହାସଲ କରିଥାଏ ତଥାପି ଏହାର ପ୍ରଭାବ ରୋଗର ପ୍ରକାର, କ୍ରମଶଃ ନିଦାନ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରୁଥିବା ରୋଗ, ଖାଇବାର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟତା, ପ□କର୍ମର ପ୍ରକ୍ରିୟା, ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟଅବସ୍ଥା, ପ୍ରକୃତି ଭି□କ ଜୀବନଶୈଳୀ, ପ୍ରୋତ୍ସାହନମୂଳକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଆଦି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ।

ପ୍ରାକ୍‌ସ୍ୱାଧୀନତା କାଳରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ସାଧାରଣତଃ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିକୂଳ ପରିସ୍ଥିତି ଦେଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା ଲାଭ କରିଆସିଛି। ବିଧିବଦ୍ଧ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ଓ ମେଡିକାଲ ଜ୍ଞାନ ହାସଲ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଆୟୁର୍ବେଦକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଦେଶର ବୃହତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ନେଟୱର୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଗଠିତ ହେବା ସହ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାର ପ୍ରମୁଖ ଅଂଶ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଆସିଛି। ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆୟୁଷ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଇଁ ସହାୟକ ନୀତିରାଜି ରହିଆସିଛି ଏବଂ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନୀତି ୧୯୮୩, ଜାତୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ନୀତି ୨୦୦୦ ଓ ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନ-୨୦୦୭ ଅନୁସାରେ ଏହାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌଶଳଗତ ରୂପରେଖ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଆସିଛି। ୧୯୯୫ରେ ଆୟୁଷ ବିଭାଗର ଗଠନ ଏବଂ ଔଷଧ ଓ ହୋମିଓପାଥିର ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଜାତୀୟ ନୀତି-୨୦୦୨ ଘୋଷିତ ହେବା ସହ ଏହାର ମୌଳିକ ଜ୍ଞାନ ଓ ଶୀର୍ଷକୁ ଅବଲୋକନ କରି ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶ ପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି। ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା କାଳରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କୌଶଳ ତିଆରି କରିବା, ଏଥିପାଇଁ ବଜେଟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବା, ବିଭିନ୍ନ ସହାୟକ ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ଆଦି ଯୋଗୁଁ ଆୟୁର୍ବେଦର ଭି□ଭୂମିର ବିକାଶ, ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା, ସେବା, ସମସାମୟିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତିର ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ହୋଇପାରିଛି। ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□କ ନେଟୱର୍କ, ଗୁଣବ□ା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ଆୟୁର୍ବେଦିକ ସେବାର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଓ ପ୍ରବେଶ, ଆୟୁର୍ବେଦକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ଆଦି ଜରିଆରେ ବିଭିନ୍ନ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଆସିଛି। ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନ ଅଧୀନରେ ଆୟୁଷ କୌଶଳକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରାୟୋଜିତ ଯୋଜନା ଓ ଆଇଇସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯୋଗୁ ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ଅଧିକ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଛି ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ସ୍ତରରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ଚାହିଦା ବହୁଳ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇପାରିଛି। ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସମସ୍ୟା ସହ ବିଭିନ୍ନ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ସଶକ୍ତ କରାଯାଉଛି। ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ଅଣପରିବାହିତ

ରୋଗଗୁଡିକର ନିରାକରଣ ଓ ପରିଚାଳନା ଏବଂ ସାର୍ବଜନୀନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟଶୈଳୀ ଜରିଆରେ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପ୍ରଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଆସିଛି ।

ନିୟାମକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଶିକ୍ଷା ଓ ଭାରତୀୟ ମେଡ଼ିସିନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ ଆଇନ, ୧୯୭୦ ଅଧୀନରେ ଗଠିତ ଭାରତୀୟ ମେଡ଼ିସିନର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ ଅନୁସାରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଆସୁଛି । ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଶିକ୍ଷା, ପାଠ୍ୟକ୍ରମ, କଲେଜଗୁଡିକର ଭି□ଭୂମି ଆଦିକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା, ସଂଶୋଧିତ କରିବା ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଷଦ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଆସୁଛି । ସମ୍ପ୍ରତି ଅଣ୍ଡରଗ୍ରାଜୁଏଟ ଓ ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରାଯାଇପାରିଛି । ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ଇ□ର୍ଣ୍ଣସିପ ସହ ସାଢ଼େ ୫ବର୍ଷର ବିଏଏମଏସ ଡିଗ୍ରି କୋର୍ସ ଓ ୨୨ଟି କ୍ଷେତ୍ରରେ ୩ବର୍ଷର ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ କଲେଜରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରାଯାଇଆସୁଛି । ଆୟୁର୍ବେଦିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକରେ ପିଏଚଡି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ମଧ୍ୟବ□ୀକାଳୀନ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଆସୁଛି । ୨୦୦୩ରେ ଭାରତୀୟ ମେଡିସିନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ ଆଇନରେ ସଂଶୋଧନ ଅଣାଯିବା ସହ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ବିନା ଅନୁମୋଦନରେ କୌଣସି କଲେଜ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରଦାନ କରି ନ ପାରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ଯେପରି ଭାରତୀୟ ମେଡିସିନର କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ ସହ ଆଲୋଚନା କରି ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଯୋଗ୍ୟତା ସମ୍ପର୍କରେ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଆଲୋପାଥିକ ଓ ବିଦେଶୀ ଡାକ୍ତରଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେବା ସକାଶେ ତଥା ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଏକ ସମନ୍ୱିତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସକାଶେ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଔଷଧ ଓ ପ୍ରସାଧନ ଆଇନ ୧୯୪୦ ଏବଂ ନିୟମାବଳୀରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନୁସାରେ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ଗୁଣବ□ା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରାଯାଉଛି । ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିଯୁକ୍ତ ଲାଇସେନ୍ସିଂ କ□ୃପକ୍ଷଙ୍କଠାରୁ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତକ□ାମାନେ ଲାଇସେନ୍ସ ଓ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିଧି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁମତି ନେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଆୟୁର୍ବେଦିକ ସାମଗ୍ରୀର ଗୁଣବ□ାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ନିୟାମକ ସଂଶୋଧନୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରହିଥିବା ବିଷୟଗୁଡିକ ହେଉଛି : ବୃକ୍ଷର ଅଂଶବିଶେଷ ସକାଶେ ସଂଶୋଧିତ ଲେବଲିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଉପାଦାନଗୁଡିକର ନାମ ଓ ଉଦ୍ଭିଦବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ପର୍କିତ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା, ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ କେଉଁ କେଉଁ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଛି ତାହା ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା, ଅବଧି ଶେଷ ତାରିଖ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବା, ପ୍ରଣାଳୀ ବିଧି, କେଉଁ କେଉଁ ପ୍ରିଜରଭେଟିଭ ମିଶ୍ରଣ କରାଯାଇଛି ତାହା ଦର୍ଶାଇବା, ପାରମ୍ପରିକ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧଗୁଡିକର ନାମ ପୂର୍ବରୁ ବା ପରେ କିଛି ଅକ୍ଷର ଯୋଗ କରି ନୂଆ ନାମ ଭାବେ ଅଭିହିତ କରିବା ଉପରେ ନିଷେଧାଦେଶ ଜାରି କରିବା ଇତ୍ୟାଦି ।

ଭାରତରେ ଏଲୋପାଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଆୟୁର୍ବେଦ, ହୋମିଓପାଥି ସମେତ କେତେକ ଔଷଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବହୁକାଳରୁ ରହିଆସିଛି ଯାହାକି ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ, ଭୌଗୋଳିକ ଆଦି ଅବସ୍ଥାକୁ ନେଇ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଏବଂ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ସହ ଦେଶରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ମାନଚିତ୍ରରେ ପରିବ□ନ, ଜୀବନ ଶୈଳୀରେ ପରିବ□ନ, ସମ୍ୱଳର ଅଭାବ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାରେ ପରିବ□ନମାନ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଆସିଛି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା, ସଂକ୍ରାମକ ଓ ଅଣସଂକ୍ରାମକ ରୋଗଗୁଡିକର ଦ୍ୱୈତ ସମସ୍ୟା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ଆଦି ଭାରତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଆସିଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ନିରାକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସକାଶେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ, ଭଲ ହୋଇପାରୁ ନ ଥିବା ରୋଗଗୁଡିକର ପରିଚାଳନା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଆସିଛି । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଆୟୁର୍ବେଦିକ କାର୍ଯ୍ୟକ□ାମାନଙ୍କ ଭି□ଭୂମିଭି□କ ନେଟୱର୍କ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ୩,୯୯,୪୦୦ ପଞ୍ଜିକୃତ ଚିକିତ୍ସକ, ୧୫୧୫୩ ଡିସପେନସେରୀ, ୨୮୩୮ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ ଉଦ୍ୟୋଗ ହସ୍ପିଟାଲ, ବାର୍ଷିକ ୨୫୦୦ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରୁଥିବା ୨୬୦ଟି ଡିଗ୍ରୀ କଲେଜ, ୭୮୩୫ଟି ଲାଇସେନ୍ସଯୁକ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତି ୟୁନିଟ ରହିଛି । ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର, ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର, ଜିଲ୍ଲା ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ହସ୍ପିଟାଲରେ ଆୟୁଷ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ସହ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରୁଛି ଯାହାକି ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନର ଆୟୁଷ ବିଭାଗ କୌଶଳରେ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଛି । ଦେଶରେ ୧୮୧୨୮ଟି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର ଜରିଆରେ ଆୟୁଷ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ବାସ୍ତବରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ବିକାଶ ଉପରେ ହିଁ ଗୁରୁତ୍ୱ

ଦିଆଯାଉଛି । ଏହା ସହ ଭାରତୀୟ ମେଡିସିନ ଆଣ୍ଡ ହୋମିଓପାଥିର ଫାର୍ମାକୋପିଆ କମିଶନ, ଫାର୍ମାକୋପିଆ କମିଟି, ଜାତୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ସମୂହ, ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଗବେଷଣା ପରିଷଦ, ଭାରତୀୟ ମେଡିସିନର ଫାର୍ମାକୋପିଆ ଗବେଷଣାଗାର, ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଦ୍ୟାପୀଠ ଜରିଆରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିକାଶ ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି । ନୂଆଦିଲ୍ଲୀଠାରେ ଅଖିଳ ଭାରତ ଆୟୁର୍ବେଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଜରିଆରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରାଯିବା ସହ ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି ଏବଂ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଯୁଗରେ ଖାପଖୁଆଇବା ପରି ଆୟୁର୍ବେଦିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ୬୩୫ ପ୍ରକାର ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତି ବିଧିର ପ୍ରକାଶନ ସହ ଗୁଣବ□ା ଏକକ ଔଷଧର ଗୁଣବ□ା ଆଧାରିତ ୬୦୦ ମନୋଗ୍ରାଫ ଓ ବହୁ ସାମଗ୍ରୀକୁ ନେଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଔଷଧର ୧୫୨ଟି ମନୋଗ୍ରାଫ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିଛି । ଆୟୁର୍ବେଦର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଏସବୁ ପ୍ରାଥମିକତା ବହନ କରିଛି । ବିଭିନ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ କ୍ଷେତ୍ର ଓ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରାୟୋଜିତ ଯୋଜନାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ଜରିଆରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶ ଏବଂ ଆୟୁଷ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଠିକ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇପାରୁଛି । ବୃ□ିଗତ ଭାବେ ଦକ୍ଷ ମାନବ ସମ୍ବଳର ଉପଲବ୍ଧତା ଏବଂ ଗବେଷଣାଲବ୍ଧ ବିକାଶ ଜରିଆରେ ଉନ୍ନତମାନର ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସରକାରୀ ବିଭାଗ ଯଥା-ବିଜ୍ଞାନ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଭାଗ, ବିଜ୍ଞାନ ଓ ଶିଳ୍ପ ଗବେଷଣା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଗବେଷଣା ବିଭାଗ, ଜୈବପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଭାଗ, ଭାରତୀୟ ମେଡିକାଲ ଗବେଷଣା ଓ ପରିଷଦ ଆଦି ଜରିଆରେ ବିଭିନ୍ନ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଗବେଷଣା କରାଯାଇ ଆୟୁର୍ବେଦର ବିକାଶ ସାଧନ କରାଯାଉଛି । ଆୟୁର୍ବେଦର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ନିରାପ□ା, ଗୁଣବ□ାର ମଧ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରୁଛି । ଆୟୁର୍ବେଦିକ ପ୍ରଯୁକ୍ତି, ସାମଗ୍ରୀ, ଔଷଧୀୟ ସାମଗ୍ରୀ, ଭାରତୀୟ ପାଟେ□ ଆଇନରେ ଏହାର ଜ୍ଞାନ କୌଶଳର ସୁରକ୍ଷା, ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନର ସୁରକ୍ଷା ସହ ଜଡ଼ିତ ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ପ□ିଗତ ଅଧିକାରର ସୁରକ୍ଷା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି ।

ଆୟୁର୍ବେଦିକ ବିଜ୍ଞାନରେ ଗବେଷଣା ସକାଶେ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ ଅଧୀନରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଅଧୀନରେ ଦେଶରେ ୩୦ଟି କ୍ଷେତ୍ରୀୟ କେନ୍ଦ୍ର ରହିଛି । କ୍ଲିନିକାଲ ଗବେଷଣା, ଔଷଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଗବେଷଣା, ଫାର୍ମାକୋଲୋଜିକାଲ ଗବେଷଣା, ସର୍ବେକ୍ଷଣ, ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷଗୁଡିକର ନଥିକରଣ, ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧଗୁଡିକର ନିରାପ□ା, ଔଷଧ ସେବନ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଏହି ପରିଷଦ ୧୭ଟି ରୋଗ ସକାଶେ ୨୬ ପ୍ରକାର ପ୍ରସ୍ତୁତି ବିଧି ତିଆରି କରିଥିବା ବେଳେ ୭୦୪ଟି ଆଦିବାସୀ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତିର ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତି ବିଧି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛି ୧୦ଟି ରୋଗ ସକାଶେ ୩୫ଟି ଔଷଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଗବେଷଣା ଜାରି ରହିଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ ୬୪ଟି ଔଷଧ ଉପରେ ଗବେଷଣା କରାଯିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧର ବ୍ୟବସାୟକରଣ ସକାଶେ ପାଟେ□ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଔଷଧ ସମ୍ପର୍କରେ ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି । ପରିଷଦ ୧୭ଟି ପାଟେ□ ପ୍ରଦାନ କରିଥିବାବେଳେ ୧୪ଟି ପ୍ୟାଟେ□ ଦରଖାସ୍ତ କରିଛି ଓ ୧୦ଟି ଔଷଧ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଗତ ହସ୍ତାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ଉଦ୍ୟୋଗବିତମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ବ୍ୟବହାର ବିଧି ନେଇ ଯନ୍ତ୍ରପାତିର ବାୟୋଇନଷ୍ଟ୍ରୁମେ□ସନ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି । ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ପ୍ରମୁଖ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ସହ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକର ସମନ୍ୱୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିଛି । ଉଭୟ ସରକାରୀ ଓ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବା ସହ ଆୟୁର୍ବେଦିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗବେଷଣା ଆନୁପାତିକ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଏକାକୀ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଗବେଷଣା ପରିଷଦ ୩୫୦୦ ବିଜ୍ଞାନ ସଂବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରକାଶ କରିଛି ଏବଂ ଆୟୁଷ ଗବେଷଣା ୱେବ ପୋର୍ଟାଲରେ ୨୩୦୬୫ଗବେଷଣାଭି□ିକ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅପ୍‌ଲୋଡ୍ କରିଛି । ଏକ ଏନଜିଓ ପକ୍ଷରୁ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିବା ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଗବେଷଣା ପ୍ରବନ୍ଧ(ଧାରା)ରେ ପ୍ରାୟ ୫୪ହଜାର ପ୍ରବନ୍ଧ ଅପଲୋଡ ହୋଇଛି ଯେଉଁଥିରୁ ୭୩୩୬ଟି ହେଉଛି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୀକ୍ଷିତ ।

୨୦୦୨ରେ ଭାରତୀୟ ମେଡିସିନ ଓ ହୋମିଓପାଥି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଜାତୀୟ ନୀତି ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ଏହି ନୀତିରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପ୍ରଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଭାରତୀୟ ମେଡିସିନ ସିଷ୍ଟମକୁ ସମନ୍ୱିତ କରାଯିବା ସହ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ସେବାର ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ମାନବର ବିକାଶ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ସମସ୍ତ ଯୋଜନାର ସମନ୍ୱୟ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନଦିଆଯାଇଛି । ସେହି ଅନୁସାରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ଆୟୁଷ ବିଭାଗର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଜାତୀୟ ଓ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି । ଆୟୁର୍ବେଦ ସମେତ

ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁତ୍ୱ ଆବଶ୍ୟକ ଥିବା କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକ ବିଶେଷ ଭାବେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା, ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ, ଗବେଷଣା, ଔଷଧ ବିଧି, ସୂଚନା-ଶିକ୍ଷା-ଯୋଗାଯୋଗ, ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସହଯୋଗ, ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ । ଆୟୁଷ ବିଭାଗକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା, ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଏହାର ବିକାଶକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ସହ ଏହାର ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ□ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି ଏବଂ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଓ କୌଶଳଭି□କ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଜରିଆରେ ଯୋଜନା ରୂପାୟନ କରାଯାଉଛି । ବ□ମାନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସକାଶେ ଏକ ମସ୍ତବଡ ଆହ୍ୱାନ ରହିଛି । ସୀମିତ ସମ୍ବଳ ସହ ଗ୍ରହଣୀୟ ଗୁଣବ□ା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମୟ ପରୀକ୍ଷିତ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସୁହାଇବା ପରି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆୟୁଷ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବ୍ୟବହାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ।

ପାରମ୍ପରିକ, ପରୀକ୍ଷିତ ଓ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ସକାଶେ ବିଶ୍ୱରେ ଚାହିଦା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ବେଳେ ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ଓ ବହୁମୁଖୀ ପ୍ଲାଟଫର୍ମର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସହଯୋଗ ଓ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇପାରିବ । ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ଏକ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଭାବବିନିମୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକରେ ପଢୁଥିବା ବିଦେଶୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ମେଧାବୃ□ ପ୍ରଦାନ କରିବା, ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରଦର୍ଶନୀ, ବାଣିଜ୍ୟ ମେଳା, ରୋଡସୋ ଆଦିରେ ଔଷଧ ଶିଳ୍ପଗୁଡିକ ଭାଗନେବା, ବିଦେଶୀ ନିୟାମକ କ□ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାରା ବଜାର ପ୍ରବେଶକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବା ପାଇଁ ଉତ୍ପାଦଗୁଡିକର ପଞ୍ଜିକରଣ ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି । ଏହି ଯୋଜନା ସହାୟତାରେ ମାଲେସିଆ, ତ୍ରିନିଦାଦ ଆଣ୍ଡ ଟବାଗୋ, ମେକ୍ସିକୋ, ଇଣ୍ଡୋନେସିଆ, ମରିସସ, କ୍ୟୁବା, ରୁଷ, ହଙ୍ଗେରୀ ଆଦି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଥିବା ଭାରତୀୟ ଦୂତାବାସଗୁଡ଼ିକରେ ଆୟୁଷ ସୂଚନା ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ଖୋଲାଯାଇଛି । ୨୦୦୫-୦୬ରୁ ଭାରତରେ ଆୟୁଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ସକାଶେ ୧୧୫ ଜଣ ବିଦେଶୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ମେଧାବୃ□ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଆସୁଛି । ୱେଷ୍ଟଇଣ୍ଡିଜ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ତ୍ରିନିଦାଦ ଆଣ୍ଡ ଟବାଗୋ ଓ ଦେବ୍ରେସିନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ହଙ୍ଗେରୀରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଏକାଡେମିକ ଚେୟାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ସ୍ଲୋଭାନିଆ ଓ ଇଣ୍ଡୋନେସିଆରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଧରଣର ଚେୟାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଛି । ଆୟୁର୍ବେଦ ସମେତ ପାରମ୍ପରିକ ଔଷଧର ବିକାଶ ସକାଶେ ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ସହଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ମିଳିତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ସହ ମାଲେସିଆ, ତ୍ରିନିଦାଦ ଆଣ୍ଡ ଟବାଗୋ, ହଙ୍ଗେରୀ, ବାଂଲାଦେଶ, ନେପାଳ, ମରିସସ ସରକାରଙ୍କ ସହ ବୁଝାମଣାଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷରିତ ହୋଇଛି । ପାରମ୍ପରିକ ଔଷଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନର ସହଭାଗିତାରେ ଏହାଦ୍ୱାରା ୨୦୧୦ରେ ଦୁଇଟି ଆୟୁର୍ବେଦ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରକାଶନ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି । ଏପ୍ରିଲ ୨୦୧୩ରୁ ଆୟୁର୍ବେଦରେ ଉପାଧ୍ୟ□ର ଶିକ୍ଷା ଓ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଜାମନଗରରେ ଆୟୁର୍ବେଦର ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ କେତେକ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଅନେକ ଦେଶରେ ବିକାଶ ଲାଭ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦ ସଫଳ ହୋଇଥିବାବେଳେ ବିଶ୍ୱସ୍ତରରେ ଭାରତୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦ ଯେପରି ଗୁଣବ□ା ଓ ନିରାପ□ାଭି□କ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପ୍ରତିଧ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଏକ ଔଷଧୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବେ ଆୟୁର୍ବେଦକୁ ଅନେକ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଆଯାଇନାହିଁ କି ଏହା ଅନେକ ନିୟାମକ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଆସୁଛି । ଏହି ସମସ୍ୟାଗୁଡିକର ଉପଯୁକ୍ତ ମୁକାବିଲା ସକାଶେ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ସହଯୋଗ ନିମନ୍ତେ ଭାରତ ସରକାର ନିୟମିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଜାରି ରଖିବା ସହ ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଦିଗରେ ଅବଦାନ ରଖିବା ପାଇଁ ସରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିଆସୁଛନ୍ତି ।

ଆୟୁର୍ବେଦର ଲୋକପ୍ରିୟତା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଏହାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ଆମ୍ଭର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ବଜାରରେ ଏହା ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି, ମାନ ବଜାୟ ରହିବା, ଗୁଣବ□ା ଜାରି ରହିବା , ନିରାପ□ା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାପକ ଦୃଷ୍ଟି ନିବଦ୍ଧ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଫାର୍ମୋଡାଇନାମିକ୍ସ ପ୍ରମାଣ କରିବା ଏବଂ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧଗୁଡିକୁ ଜୈବିକ ଉପଲବ୍ଧତା ସହଫାର୍ମାସ୍ୟୁଟିକାଲ ସାମଗ୍ରୀ ପରି ଏହାର ରପ୍ତାନି କରିବା ହେଉଛି ବାସ୍ତବ ଆହ୍ୱାନର କାରଣ । ଏହାକୁ ସେବନ କରିବାର ବୈଧତା, ମାନକ ଚିକିତ୍ସା ବିଧିର ବିକାଶ, ଆୟୁର୍ବେଦର ପାରମ୍ପରିକ ଜ୍ଞାନର ସୁରକ୍ଷା, ଏହାର ବୌଦ୍ଧିକ ସାରବ□ାର ଯେପରି ଚୋରା ଚାଲାଣ ହେବ ନାହିଁ ସେଥିପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ହେଉଛି ଆଜିର ଆବଶ୍ୟକତା । ■■

** ଉପଦେଷ୍ଟା, ଆୟୁର୍ବେଦ ଯୋଗ ନେଚୁରୋପାଥି, ଉନାନୀ, ସିଦ୍ଧ ଏବଂ ହୋମିଓପାଥି*

ହୋମିଓପାଥି-ଏକ ସହଜ ଔଷଧ

• ଡଃ. ରାଜ କେ. ମନଚନ୍ଦା, ଡଃ. ହାର୍ଲିନ କୌର

ନିଶ୍ଚିତ ଯେ, ସାରା ପୃଥିବୀରେ ହୋମିଓପାଥିର ଆଦର ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ଏବଂ ପୁରୁଣା ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ପରିବ ର୍ତ୍ତିତ ବିଶ୍ୱ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକ ହୋମିଓପାଥି ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖିଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟାପାରରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି ।

ଦ୍ରୁତ ବେଗରେ ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନର ବିକାଶ ଘଟୁଛି ଏବଂ 'ଆଧୁନିକ' ବିଜ୍ଞାନ ପାରମ୍ପରିକ ଭେଷଜ ବିଜ୍ଞାନର ନିକଟତର ହୋଇଛି । ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣତା ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଏବଂ ନୂତନ ଜୀବନର ସନ୍ଧାନ କେବଳ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇନାହିଁ ବରଂ ନୂତନ ଦିଗଦର୍ଶନ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ମାନବର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଦିଗରେ ପାରମ୍ପରିକ ଔଷଧରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଛି ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସକାଶେ ହୋମିଓପାଥି ଏକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯାହାକି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ଆରୋଗ୍ୟ କରାଇଥାଏ । ୨୦୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ କାଳ ଧରି ଏହା ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଆସିଛି । ବିଶ୍ୱରେ ହୋମିଓପାଥି ହେଉଛି ଦ୍ୱିତୀୟ ସର୍ବାଧିକ ସେବନ କରାଯାଉଥିବା ଔଷଧ । ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବିଭିନ୍ନ ମୌଳିକ ଓ ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଔଷଧକୁ ନେଇ ହୋମିଓପାଥିର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଥିଲା । ଜର୍ମାନୀର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଡାକ୍ତର ଡଃ ସାମୁଏଲ ହାନିମାନ ଲୋକମାନଙ୍କ ଅଶୁଦ୍ଧ ପଦ୍ଧତିରେ ରୋଗବୈରାଗ, କଷ୍ଟ ଦୂର କରିବା ଦେଖିଥିଲେ । ସେ ଚିନ୍ତା କରିଥିଲେ ଏପରି କିଛି ମାର୍ଗ ଉନ୍ମୋଚନ ହେଉ ଯଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନେ କଷ୍ଟରେ ସଢ଼ିବେ ନାହିଁ । ସେ ଯେଉଁ ଭାବେ ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିଲେ ତାହାକୁ ବନ୍ଦ କଲେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଏକ ମାର୍ଗ ବାହାର କରିବା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କଲେ । ସେତେବେଳେ କୁଲେନଙ୍କ ମାଟେରିଆ ମେଡିକା ନାମକ ଏକ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପୁସ୍ତକର ଅନୁବାଦ କରୁଥିଲେ ହାନିମାନ । ସେଥିରେ ଉଲ୍ଲେଖ ଥିଲା ଯେ, ସିଙ୍କୋନା ଗଛର ବଲ୍‌କଲ୍ ସିଝାଇ ପିଇଲେ ମାଲେରିଆ ଭଲ ହୋଇପାରିବ । ସେ ନାନା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଔଷଧର ବିଭିନ୍ନ ବିକଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କରେ ଗଭୀର ଆତ୍ମନିବେଶ କରିଥିଲେ । ପରେ ସେ ନିଷ୍କ□ରେ ଉପନୀତ ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ହୋମିଓପାଥି ଜରିଆରେ ନାନା ରୋଗର ଉପଶମ ସମ୍ଭବ ଏବଂ ସେ ଏଥିପାଇଁ ନାନା ସମାନ୍ତରାଳ ପରୀକ୍ଷା କଲେ । ହୋମିଓପାଥିରେ ଜୈବମେଡ଼ିକାଲ ବ୍ୟବହାର ପ୍ରଥମେ କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଉଭୟ କମ୍ପ୍ଲିମେ□ାରୀ ଆଣ୍ଡ ଅଲଟରନେଟିଭ୍

ମେଡ଼ିସିନ (ସିଏଏମ) ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥିଲା ।

ହୋମିଓପାଥିର ନୀତି ସମୂହ :

ହୋମିଓପାଥି ମୁଖ୍ୟତଃ ଦୁଇଟି ନୀତି ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ । ପ୍ରଥମ ନୀତି ହେଉଛି : ଜର୍ମାନୀ ଭାଷାରେ 'ସିମିଲିଆସିମିଲି - ବୁସ୍କୁରେ□ର' ଅର୍ଥାତ ଶରୀର ଭିତରେ ଥିବା ରୋଗ ପରି ସମଧରଣର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଏହି ଔଷଧ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ଏବଂ ଶେଷରେ ମୂଳ ରୋଗକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବ । ବିଧି ଅନୁସାରେ ସେବନ ବେଳେ ଏକ ରୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଉପଶମ ସମ୍ପର୍କରେ ବାସ୍ତବ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ ପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ ଶରୀର ଜାଣିପାରେ ଏହି ଔଷଧ କି ପ୍ରଭାବ ପକାଉଛି ଏବଂ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ଏହି ରୋଗର ଉପଶମ ନିମନ୍ତେ ଉକ୍ତ ଔଷଧ କ'ଣ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛି । ଦ୍ୱିତୀୟ ନୀତି ହେଉଛି : ସର୍ବନିମ୍ନ ମାତ୍ରା ହିଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବ ଏବଂ ସାମାନ୍ୟ ଜରୁରୀ ଆବଶ୍ୟକତା ସକାଶେ ଉପଯୁକ୍ତ ମାତ୍ରାର ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ ହେବା ଦରକାର । ତେଣୁ ସର୍ବଦା ହୋମିଓପାଥି ମେଡିସିନର ସର୍ବନିମ୍ନ ମାତ୍ରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଶରୀରରେ ବୃହତ କୁପ୍ରଭାବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନ ଥାଏ ଏବଂ ପାର୍ଶ୍ୱ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଘଟି ନ ଥାଏ । ଶରୀରରେ ରୋଗର ମାତ୍ରା ଅବଲୋକନ ସ□େ ସର୍ବନିମ୍ନ ଔଷଧ ମାତ୍ରା ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ । ଏହା ସ□େ ଅନ୍ୟ କେତେକ ନୀତି ମଧ ହୋମିଓପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଛି । ସେଗୁଡିକ ହେଲା ଲ ଅଫ ସିମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, ଲ ଅଫ କ୍ରୋନିକ ଡିଜିଜ ଇତ୍ୟାଦି । ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏକ ଦୁରାରୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ସହଜ ବ୍ୟବହାର ବିଧି, ଔଷଧ ଜରିଆର ନୂଆ ଜୀବନ ଲାଭ କରିବା, ମେଡ଼ିସିନଯୁକ୍ତ ଉପାଦାନ କିପରି ହୋମିଓପାଥି ଉପାଦାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ ଇତ୍ୟାଦି ।

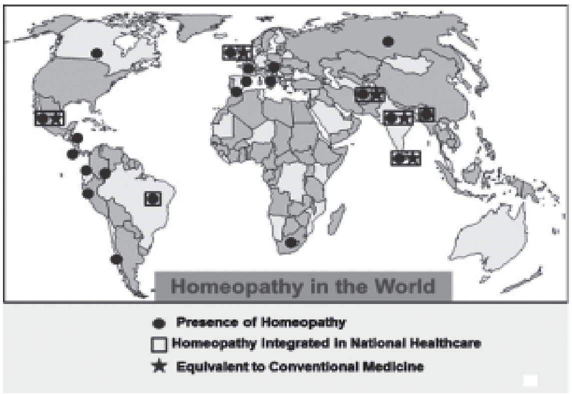

Homeopathic set up in states of India

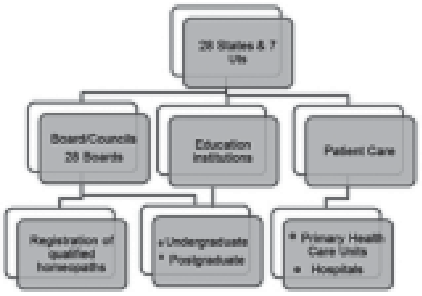

ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ହୋମିଓପାଥିର ବ୍ୟବହାର ହେଉଛି ଏବଂ ପ୍ରମାଣ-ଭି□କ ଗବେଷଣା ଯୋଗୁ ଏହାର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର ବହୁଳ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରୁ ଲୋକମାନେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପୋଷଣ କରିଥାଏ ଏବଂ ସାଧାରଣ ଜୈବିକ ଔଷଧର ବ୍ୟବହାରକୁ ଅଧିକ ଆଦୃତ କରିଥାଏ । ନିକଟରେ କରାଯାଇଥିବା ଏକ ତଥ୍ୟରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ, ଆମେରିକା, ବ୍ରାଜିଲ, ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକା, ବ୍ରିଟେନ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଜର୍ମାନୀ, ନରୱେ, ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ, ସ୍ୱିଜରଲ୍ୟାଣ୍ଡ ଆଦି ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥିର ବ୍ୟବହାର ଓ ପ୍ରାକଟିସନର ବହୁଳ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି । ଭାରତରେ ସର୍ବାଧିକ ୨.୫ ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ହୋମିଓପାଥି ଡାକ୍ତର ରହିଛନ୍ତି । ହୋମିଓପାଥିର ବହୁଳ ଚାହିଦା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଭାରତ ସରକାର ଦେଶରେ ଏହାର ବ୍ୟାପକ ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଭି□ଭୂମି ଓ ବୈଷୟିକ ସହାୟତା ପ୍ରଦାନ କରି ଏହାକୁ ଏକ ବାସ୍ତବ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟିତ ଅଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଭାରତରେ ୧୮୭ଟି ଗ୍ରାଜୁଏଟ ଓ ୪୨ଟି ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ ହୋମିଓପାଥି ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଛି । ବିଏଚଏମଏସରେ ସାଢ଼େ ପା□ ବର୍ଷ ତାଲିମ ଲାଭ କରିବା ପରେ ସେମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନରେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥାନ୍ତି ବା ଡାକ୍ତର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ହୋମିଓପାଥିରେ ଏମଡି, ପିଏଚଡି, ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ ପରି ଉଚ୍ଚତର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି ।

ଭାରତରେ ହୋମିଓପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସକାଶେ ୨୧୫ ହସ୍ପିଟାଲ ଓ ୬୮୧୨ ଡିସପେନସାରୀ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ସରକାର, ପୌରସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି । ୩୫ଟି ଡିସପେନସାରୀ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯୋଜନାରେ, ୩୯ଟି ଶ୍ରମ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧୀନରେ ଏବଂ ୧୨୯ଟି ରେଳ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧୀନରେ ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ ଉଦ୍ୟୋଗ ଯଥା ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ନିଗମ, ନ୍ୟାସନାଲ

ଆଲୁମିନିୟମ କମ୍ପାନୀ ଲିମିଟେଡ, କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ରିଜର୍ଭ ପୋଲିସ ଫୋର୍ସ, ସୀମା ସୁରକ୍ଷା ବଳ ଆଦି ଅଧୀନରେ ମଧ କେତେକ ହୋମିଓପାଥିକ ଡାକ୍ତରଖାନା ପରିଚାଳିତ ହେଉଛି । ତେବେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ କ୍ଲିନିକ ଚାଲିଥାଏ ଘରୋଇ ଭାବେ ଏବଂ ଏହା ଦ୍ୱାରା ଗରିବ ଲୋକମାନେ କମ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଅଧିକ ଉପକୃତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଅଧିକ ଲୋକ ରୋଗୀସେବା ପାଇପାରିଥାନ୍ତି ।

ବିଭିନ୍ନ ଏଲୋପାଥିକ ହସ୍ପିଟାଲରେ ମଧ ହୋମିଓପାଥି ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ସରକାରୀ କ୍ଷେତ୍ର ହେଉ ବା ବେସରକାରୀ କ୍ଷେତ୍ର ହେଉ- ବିଭିନ୍ନ ଭାବେ ହୋମିଓପାଥି ସେବାର ପ୍ରସାର କରାଯାଇ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଏହା ଯେପରି ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଉଛି । ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ କଲେଜରେ ମଧ ହୋମିଓପାଥିକ ହସ୍ପିଟାଲ ରହିଛି ଏବଂ ଆଉଟଡୋର ରୋଗୀମାନଙ୍କ ସେବା କରିଥାନ୍ତି । କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଇନଡୋର ସେବା ଓ ପାଥୋଲୋଜି ସେବା ମଧ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ ।

ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ

ସହଜ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ, ପାର୍ଶ୍ୱପ୍ରତିକ୍ରିୟାବିହୀନ, ସହଜରେ ସେବନ, ଶସ୍ତା, ସାବଲୀଳତା ହେତୁ ହୋମିଓପାଥିର ଚାହିଦା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି । ଗରିବରୁ ଅଧିକ ଗରିବମାନେ ମଧ ଏହା ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଲୋପାଥିକ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେତିକି ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଥାଏ ତାହାର ୫ ଭାଗରୁ ୧ ଭାଗ ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋମିଓପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋଇଥାଏ । ସମସ୍ତ ବୟସର ଲୋକ ଏହାକୁ ସହଜରେ ବ୍ୟବହାର କରିପାରିଥାନ୍ତି । ଏପରିକି ନବଜାତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥାଏ । ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ହୋମିଓପାଥି ଔଷଧର ପ୍ରୟୋଗ ମଣିଷ କରିସାରିଛି ଏବଂ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳତା ହିଁ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ସେଗୁଡିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରାପଦ ବୋଲି ଅଭିହିତ ହୋଇଛି । ଅଧିକାଂଶ ଏକକ ହୋମିଓପାଥିକ ଔଷଧଗୁଡିକୁ ପାଟେ□ ପରିସରଭୁକ୍ତ କରାଯାଇନାହିଁ କାରଣ ମୂଳ ହୋମିଓପାଥି ବ୍ୟବହାର ଯେପରି କାହାରି ମାଲିକାନାରେ ପରିଚାଳିତ ହେବ ନାହିଁ ସେଦିଗରେ ଧାନ ଦିଆଯାଇଛି ।

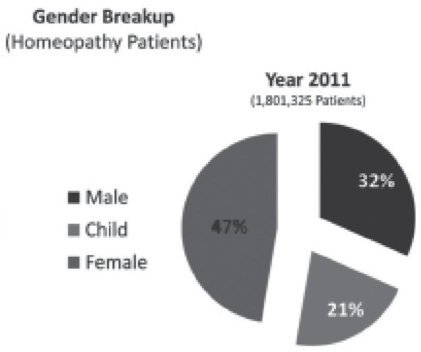

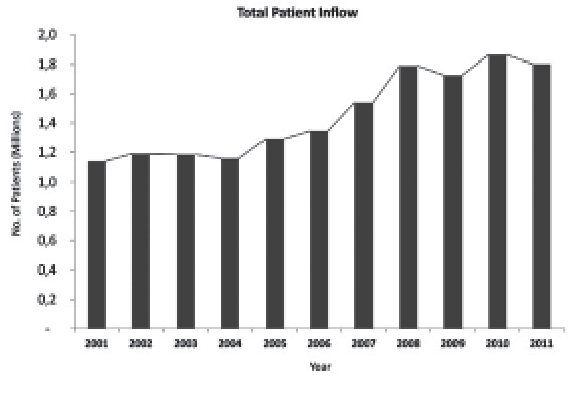

୨୦୦୧-୧୧ ମଧ୍ୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ କରାଯାଇଥିବା ସର୍ବେକ୍ଷଣରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ, ହୋମିଓପାଥିକ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ରୋଗୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ୫୮ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଯାହାକି ସର୍ବକାଳୀନ । ଗବେଷଣାରୁ ଏହା ମଧ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ, ଚର୍ମ, ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା, ସଂକ୍ରମିତ ଏବଂ ପାଚନ ଗୋଳମାଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥି ମହୌଷଧି ଭାବେ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଛି । ସାରା ଦେଶରେ ଏହି ରୋଗଗୁଡିକର ଉପଶମ ସକାଶେ ହୋମିଓପାଥି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ଅନ୍ୟ ଏକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନେ ବହୁଳଭାବେ ହୋମିଓପାଥି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ଅଧିକନ୍ତୁ ୨୫ରୁ ୪୪ ବର୍ଷ ବୟସର ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ହୋମିଓପାଥି ବ୍ୟବହାର କରିଥାନ୍ତି । ସେହିପରି ଅଧିକ ପଢ଼ିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମଧ ରୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥିକୁ ଅଧିକ ଆଦର କରିଥାନ୍ତି ।

ତେବେ ହୋମିଓପାଥିର ନିଜସ୍ୱ ସୀମା ରହିଛି ଏବଂ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେପରି କିଛି ବାଧ ବାଧକତା ନାହିଁ । ଜରୁରୀକାଳୀନ ଚିକିତ୍ସା, ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ପରିବ□ନ, ପୁରଣା ରୋଗ, ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧର ଅପବ୍ୟବହାରରୁ ମୁକ୍ତି, ରୋଗୀ କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ ହରାଇଥିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ, ସର୍ଜରୀ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥିର ବ୍ୟବହାର ହୋଇ ପାରି ନଥାଏ । ସେହିପରି ଏଚଆଇଭି, କ୍ୟାନସର, ଅତ୍ୟଧିକ ରୋଗର ଶିକାର ଇତ୍ୟାଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥିର ବ୍ୟବହାର ସୀମିତ ଥାଏ ।

ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ ଗୋଟିଏ ସ୍ରୋତର ଡାକ୍ତର ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ରୋତର ମେଡିସିନ ଲେଖିଥାନ୍ତି । ଯେପରିକି ଏଲୋପାଥିକ ଡାକ୍ତର ହୋମିଓପାଥି ଔଷଧ ଲେଖିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏହାର ଯେତିକି ଭଲ ଫଳ ରହିଛି ସେତିକି ଖରାପ ଫଳ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ଯଦି ଜଣେ ସାଧାରଣ ବାୟୋମେଡ଼ିସିନ ଡାକ୍ତର ଏକ ହୋମିଓପାଥି

ଔଷଧ ଲେଖିଥାନ୍ତି ତେବେ ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ରହିଥାଏ ଏବଂ ରୋଗ ଭଲ ହେବାର ବହୁ ସମ୍ଭାବନା ରହିଥାଏ । ରୋଗୀର ଆବଶ୍ୟକତା ମୁତାବକ ଏବଂ ରୋଗର ନିଦାନ ଅନୁସାରେ ଏହା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉକ୍ତ ଡାକ୍ତର ନିଜର ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ପାଥେୟ କରି ଔଷଧ ଦେଇଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ସାଧାରଣ ଡାକ୍ତରମାନେ ଯେପରି ଭାବେ ବେଳେବେଳେ ହୋମିଓପାଥି ଔଷଧ ଲେଖିଥାନ୍ତି ତାହାକୁ ଠିକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ନ ପାରେ । ଯଦିଓ ଏହା ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘଟିଥାଏ ତଥାପି ଏହା ରୋଗୀପାଇଁ କୌଣସି ସଠିକ ମାର୍ଗ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିପାରିନ ଥାଏ । ବିପରୀତରେ ଜରୁରୀକାଳୀନ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥିକ ଡାକ୍ତରମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରର ଔଷଧ ଲେଖିଥାନ୍ତି ଯାହା ଠିକ ନୁହେଁ । ଏହାକୁ କ୍ରସପାଥି କୁହାଯାଇଥାଏ ।

ବିଜ୍ଞାନର ପରିସର ଦିନକୁ ଦିନ ବଢୁଥିବା ବେଳେ ମେଡିକାଲ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଗବେଷଣା ହୋମିଓପାଥିରେ ଗବେଷଣା ଏବଂ ନିୟମିତ ଗବେଷଣା ହେବା ଦ୍ୱାରା ଏହି କ୍ଷେତ୍ରର ପରିସର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ନାନୋ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ବିକାଶ ଏବଂ ଗବେଷଣାଗାରରେ ଗବେଷଣା ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ବିକାଶ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ମୌଳିକ, ପ୍ରିକ୍ଲିନିକାଲ ଓ କ୍ଲିନିକାଲ ମାର୍ଗରେ ହୋମିଓପାଥିକ ମେଡିସିନର ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ସଂଭବ ହେଉଛି ।

ନିକଟ ଅତୀତରେ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ମାଧ୍ୟମ ଜରିଆରେ ହୋମିଓପାଥି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ଗବେଷଣା କରାଯାଇଛି ଏବଂ କ୍ଲିନିକାଲ ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ୧୯୭୫ରୁ ୨୦୦୨ ମଧ୍ୟରେ ହୋମିଓପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ୯୩ଟି ଅଧ୍ୟୟନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହାର ଚିକିତ୍ସା ବିଧି ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ୫୦ଟି ଅଧ୍ୟୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସକାରାତ୍ମକ ଫଳ ମିଳିଥିବା ବେଳେ ରେପ୍ଲିକେଟେଡ ର୍ୟାଣ୍ଡମାଇଜଡ କ□ୋଲ ଟ୍ରାଏଲ (ଆରସିଟି)ରୁ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଲିନିକାଲ ଟ୍ରାଏଲର ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଛି । ଚର୍ମଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ସମ୍ପର୍କିତ ସମସ୍ୟା, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ସମ୍ପର୍କରେ ହୋମିଓପାଥିର ପ୍ରୟୋଗବିଧି ନେଇ ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି ।

ହୋମିଓପାଥି ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆରସିଟିରୁ ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟାବଳୀର ବାସ୍ତବ ପ୍ରମାଣ ବେଳେବେଳେ ମିଳି ନ ଥାଏ । ଯଦିଓ ପାରମ୍ପରିକ ଗବେଷଣା ସକାଶେ ଏକ ଫର୍ମାଟ ରହିଛି ତଥାପି ରୋଗୀକୈନ୍ଦ୍ରିକ ଔଷଧର ପ୍ରୟୋଗାତ୍ମକ ଫଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୋତ୍ସାହନମୂଳକ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଆରସିଟି ତଥ୍ୟ ଦେବାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଏକ ଔଷଧ ଭାବେ ହୋମିଓପାଥି ଏକ ସ୍ୱୟଂପ୍ରଶାସିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କ ରୋଗର ପ୍ରତିରକ୍ଷା ସକାଶେ ଏକ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତି ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ ।

ଆରସିଟିରେ ନୂଆ ପରିକଳ୍ପନା ଏବଂ କ୍ଲିନିକାଲ ସଫଳତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟାବଳୀକୁ ଅବଲୋକନ କରିବା ସହ ପ୍ରାଥମିକ ଫଳାଫଳ ଉତ୍ସାହଜନକ । ଏଥିରୁ ଗୋଟିଏ ହେଲା ପ୍ରୋଗ୍ନୋସିସ ରିସର୍ଚ୍ଚ ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଭାବର ପରିବ□ନ, ଚିକିତ୍ସାର ପ୍ରଭାବ ଆଦି ସମ୍ପର୍କରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ପାରମ୍ପରିକ ଔଷଧରେ ପ୍ରୋଗ୍ନୋସିସ ରିସର୍ଚ୍ଚର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଫାର୍ମାକୋଜେନୋମିକ୍ସର ବିକାଶ ମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବଳ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନୁହେଁ ବରଂ ବ୍ୟକ୍ତିର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଅଧିକ ଦରକାରୀ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ମେଡ଼ିସିନର ନୀତି ସାଧାରଣତଃ ହୋମିଓପାଥିକ ଦର୍ଶନର ମୂଳ ହୋଇଥାଏ ।

ପ୍ରୋଗ୍ନୋସିସ ରିସର୍ଚ୍ଚ ସାଧାରଣତଃ ବିଭିନ୍ନ ଲକ୍ଷଣ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ପ୍ରମାଣ ହୋଇଥାଏ ଯାହାକି ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଔଷଧ ଜରିଆରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୋଗର ଉପଶମର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଚିକିତ୍ସାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଦଳରେ ଏହା ସେହି ରୋଗର ନିରାକରଣ ସକାଶେ କାର୍ଯ୍ୟକରେ । ରୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକାଂଶ ଚିକିତ୍ସା ଶୈଳୀରେ ଏହା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇଥାଏ ଯେ, ବାୟେସ ଥିଓରମ ଆଣ୍ଡ ଲାଇକଲି ରେସିଓ ପରି ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୟୋଗ ବିଧି ଦ୍ୱାରା ଏକାଧିକ ଲକ୍ଷଣ/ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟର ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇଥାଏ ।

ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାରର ଗବେଷଣା ହେଉଛି ମୌଳିକ ଗବେଷଣା ଯାହାକି ହୋମିଓପାଥି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତଥାପନ କରେ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ହୋମିଓପାଥି ଔଷଧରେ ଅଲଟ୍ରା ଡାଇଲୁଟେଡ ପୋଟେନ୍ସି ଆକାରରେ ଥିବା ମୂଳ ପଦାର୍ଥରେ ଆରୋଗ୍ୟ କ୍ଷମତା ଥାଏ । କୌଣସି ଜୈବିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ହୁଏତ ଏହା ମଣିଷ ହୁଅନ୍ତୁ କି ପ୍ରାଣୀ କିମ୍ବା ଉଦ୍ଭିଦ ହେଉ, ଥରେ ଏହାର ପ୍ରୟୋଗ ହେଲେ ଉଭୟ ଫାର୍ମାକୋକାଇନେଟିକ ଓ ଫାର୍ମାକୋଡାଇନାମିକ ଦିଗରୁ ଏହା

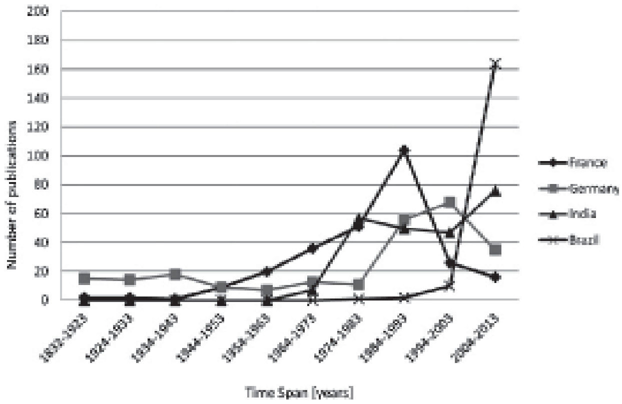

ପ୍ରଭାବଶୀଳ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ନକାରାତ୍ମକ ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି ଏହା ମୌଳିକ ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଲବ୍ଧ ତଥ୍ୟାବଳୀକୁ ବାସ୍ତବ ପ୍ରମାଣିତ କରେ। ଅନ୍ୟ କେତେକ ପ୍ରକାର ଗବେଷଣା ମଧ ରହିଛି। ଯାହାକି ହୋମିଓପାଥିର ଅନେକ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ ଉପରେ ଆଲୋକପାତ କରିଥାଏ। ଏକ ସଫଳ ମୌଳିକ ଗବେଷଣା ବହୁମୁଖୀ ସ୍ତରରେ ଔଷଧର ଉପାଦାନ, ଏହାର ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ, କ୍ଲିନିକାଲ ଉପଲବ୍ଧି ଆଦି ସମ୍ପର୍କରେ ଅନେକ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷ ସ୍ତରରେଏହାର ପ୍ରଭାବ ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚନା ଦେଇଥାଏ। ସାମଗ୍ରିକତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୌଳିକ ବା ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଗବେଷଣା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗବେଷଣା ଦିଗରେ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ମାନର ଗବେଷଣା ସକାଶେ ଖୋରାକ ଯୋଗାଇଥାଏ। ଗବେଷକମାନେ କାହିଁକି ଏକ ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୃଢ଼ ନିଶ୍ଚିତ ହୁଅନ୍ତି ଏହା ତାହାର କାରଣ।

୨୦୦୯ ଓ ୨୦୧୦ ରେ ବାୟୋଲୋଜିକାଲ ମଡେଲ ଅଫ ହୋମିଓପାଥିର ସଂପର୍କରେ ଦୁଇଟି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ଉପରୋକ୍ତ ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଗ୍ରହଜନକ ଏବଂ ବହୁପ୍ରତୀକ୍ଷିତ। ହୋମିଓପାଥି ସକାଶେ ଏକ ଜୈବିକ ମଡେଲ ରହିଛି ଯାହା ଯଥାର୍ଥ ଏବଂ ଗୁଣବ□ାର ଜୟଯାତ୍ରାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ। ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ତଥ୍ୟ ମିଳିଥାଏ ଏବଂ ଏହାର ସକାରାତ୍ମକ ଦିଗଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ସମ୍ଭାବନା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ। ଏକ ତଥ୍ୟଭି□ିକ ପ୍ରୋଫାଇଲ-ହମବ୍ରେକ୍ସରେ ହୋମିଓପାଥିର ମୌଳିକ ଗବେଷଣାଗୁଡିକୁ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପ୍ରସାର କରିଥାଏ ଏବଂ ଗବେଷଣାର ଟ୍ରାକରେକର୍ଡ ରଖିଥାଏ। ମୌଳିକ ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରକାଶନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱରେ ଭାରତର ସ୍ଥାନ ହେଉଛି ତୃତୀୟ। କାରଣ ଭାରତରେ ହୋମିଓପାଥି ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଗତ ୧୦ବର୍ଷରେ ୨୩୭ଟି ମୌଳିକ ପ୍ରକାଶନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ରହିଛି ୮୦ ଭି□ିପତ୍ର।

ହୋମିଓପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗବେଷଣାକୁ ବିଶ୍ୱସନୀୟ ଦିଗରେ ଅଙ୍ଗୀକାର ପୋଷଣ କରିବା ସହ ୧୯୭୮ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅଧିନସ୍ଥ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ହୋମିଓପାଥି ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ (ସିସିଆରଏଚ)କୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି। ହୋମିଓପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଗବେଷଣା ନିମନ୍ତେ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ରହିଛି। ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଆରମ୍ଭରୁ ଉକ୍ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ନାନା ପ୍ରକାର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଗବେଷଣା କରିଆସିବା ସହ ଦେଶରେ ଏହାର ୨୯ଟି ଶାଖା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି। ଏହାର ମୁଖ୍ୟାଳୟ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀରେ ରହିଛି।

ହୋମିଓପାଥି ଗବେଷଣା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପରିଷଦ (ସିସିଆରଏଚ)ର ପ୍ରମୁଖ ଦିଗଗୁଡିକ ହେଲା ସର୍ବେକ୍ଷଣ, ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷ ସଂଗ୍ରହ ଓ ଚାଷ, ଔଷଧର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରିବା, କ୍ଲିନିକସ୍ତରରେ ଯା□, କ୍ଲିନିକାଲ ଗବେଷଣା, ମହାମାରୀ ପରିଚାଳନା, ସହଭାଗୀଭି□ିକ ଓ ମୌଳିକ ଗବେଷଣା, ନଥିକରଣ, ଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାର ଇତ୍ୟାଦି। ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ଅନେକ ଗବେଷଣା ମଧ ଅନେକ ଖ୍ୟାତିସଂପନ୍ନ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଓ ଜାତୀୟ ଜର୍ଣ୍ଣାଲରେ ପ୍ରକାଶିତ

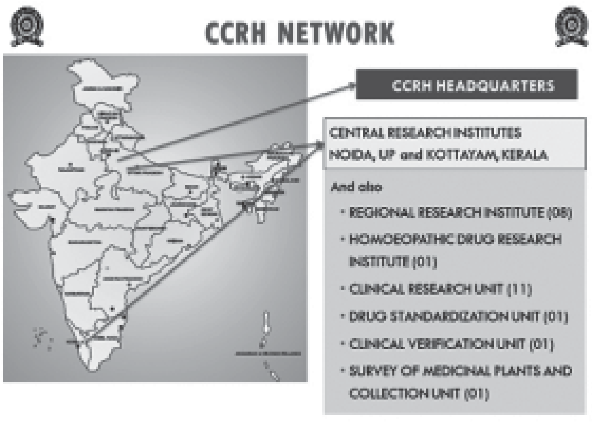

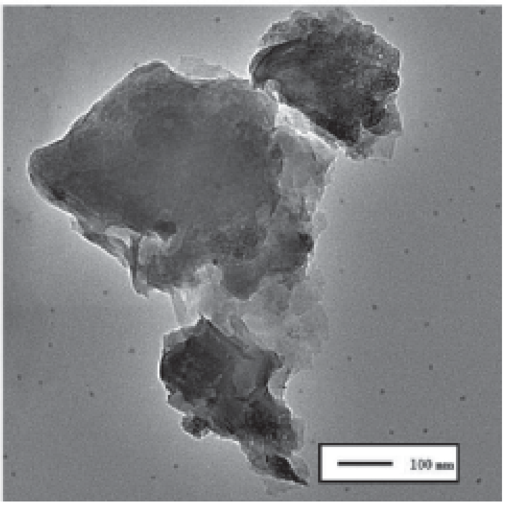

ହୋଇଆସୁଛି। ପ୍ରତିଷ୍ଠାନର ୱେବସାଇଟ www.ccrhindia.org ରେ ସମସ୍ତ ଗବେଷଣା, ପ୍ରକାଶନ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରୁଛି। ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶରେ ଅନୁଗ୍ରହ (ଇଓଆଇ) ଅଧୀନରେ ମଧ ଉକ୍ତ ପରିଷଦ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆହ୍ୱାନ କରିଥାଏ ଯାହାକି ୱେବସାଇଟରେ ଉପଲବ୍ଧ। ଏହାଛଡା ପରିଷଦ ପକ୍ଷରୁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ କରାଯାଉଥିବା ଗବେଷଣାର ସୁଫଳ ଓ ମିଳିଥିବା ତଥ୍ୟଗୁଡିକର ପ୍ରସାର ଦିଗରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ। ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଜର୍ଣ୍ଣାଲ ୱେବସାଇଟ www.ijrh.org ରେ ଦେଖାଯାଇ ପାରିଥାଏ। ଭାରତରେ ହୋମିଓପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗବେଷଣା ସଂକ୍ରାନ୍ତ ସମସ୍ତ ତଥ୍ୟାବଳୀ 'ହୋମିଓପାଥି: ସାଇନ୍ସ ଅଫ ଜେ□ଲ ହିଲିଂ' ୱେବସାଇଟ http:// www.ccrhindia.org/Dossier/ index.html ରେ ଉପଲବ୍ଧ।

ସିସିଆରଏଚରେ ଅନେକ କ୍ଲିନିକାଲ ଗବେଷଣା କରାଯାଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ବୋଷ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ, କୋଲକାତା ସହ ସହଭାଗିତାରେ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଅନେକ ଗବେଷଣା କରିଥାଏ। ଜିନ ରେଗୁଲେସନ ପଦ୍ଧତି ଜରିଆରେ କାଲାସେରିକାର୍ବୋନିକମ ଓ ଥୁଜା ମେଡିସିନ ସମ୍ପର୍କରେ ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମିଳିତ ଭାବେ ଗବେଷଣା କରୁଛନ୍ତି। କର୍କଟ ରୋଗର ନିରାକରଣ ସକାଶେ ଏହି ଔଷଧ ବ୍ୟବହାର ହୋଇଥାଏ। ସେହିପରି ସ୍କୁଲ ଅଫ ଟ୍ରପିକାଲ ମେଡିସିନ, କୋଲକାତା ସହ ଜାପାନିଜ ଏନସେଫାଲିଟିଜ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ଗବେଷଣା କରାଯାଇଥାଏ। ଅଧିକ ଫ୍ରୁକ୍ଟୋଜ କାରଣରୁ ହେଉଥିବା ଟାଇପ-୨ ଡାଇବେଟିସ ସମ୍ପର୍କରେ ଏଏଲଏମ ପୋଷ୍ଟଗ୍ରାଜୁଏଟ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ବେସିକ ମେଡ଼ିକାଲ ସାଇନ୍ସ, ୟୁନିଭର୍ସିଟି ଅଫ ମାଡ୍ରାସ ସହ ଗବେଷଣା କରାଯାଉଛି। ସେପରି ହୋମିଓପାଥିକ ଔଷଧର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ନାନୋ ସାଇନ୍ସ ମେକାନିଜମ ସମ୍ପର୍କରେ ଇଣ୍ଡିଆନ ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଟେକ୍ନୋଲୋଜି, ଦିଲ୍ଲୀ ସହ ଗବେଷଣା କରାଯାଉଛି।

ଅନେକ ଗବେଷଣା କରାଯାଉଥିବା ସ୍ଥଳେ ହୋମିଓପାଥିରେ ଗବେଷଣା ଓ ବିକାଶ ସକାଶେ ଅନେକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରହିଛି। ଔଷଧର ନିରାପ□। ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଫିଜିଓକେମିକାଲ ପରୀକ୍ଷା ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ। କ୍ଲିନିକାଲ ସ୍ତରରେ ମେଡିସିନର ପ୍ରୟୋଗ ଜରିଆରେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ନେଇ ଗବେଷଣା ଜାରି ରହିଛି। ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଯାଇଥିବା କେତେକ ଅସମାହିତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉ□ର ଖୋଜିବା ପାଇଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଧାନ ଜାରି ରହିଛି ଏବଂ ହୋମିଓପାଥିର ବୈଜ୍ଞାନିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସହ କ୍ଲିନିକ ସ୍ତରରେ ଏହାର ଗୁଣବ□। ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାପାଇଁ ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଆସୁଛି।

ଏହା ନିଶ୍ଚିତ ଯେ, ସାରା ପୃଥିବୀରେ ହୋମିଓପାଥିର ଆଦର ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି ଏବଂ ପୁରୁଣା ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି। ପରିବ□ିତ ବିଶ୍ୱ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକ ହୋମିଓପାଥି ଉପରେ ଆସ୍ଥା ରଖିଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ଦୈନନ୍ଦିନ ବ୍ୟାପାରରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି। ବଟିକାର ଆକାର ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ ବରଂ ଏହା କିପରି ସମଗ୍ର ମାନବ ଜାତିକୁ ଉପକୃତ କରିଆସୁଛି ତାହା ହିଁ ବଡ଼କଥା। ଶରୀରକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିରାପଦ ରଖିବା, କମ ମୂଲ୍ୟରେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଓ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ରୋଗ ଭଲ ହେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ହୋମିଓପାଥିର ଗୁରୁତ୍ୱ ରହିଛି ଓ ରହିବ।

ଯଦି ଆପଣ ମଧ୍ୟ ହୋମିଓପାଥିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହୃଦବୋଧ କରନ୍ତି ଓ ଏହାକୁ ମହୌଷଧି ଭାବେ ଉପଲବ୍ଧ କରନ୍ତି ତେବେ ଏହାର ବ୍ୟବହାର କରିବା ଆବଶ୍ୟକ। ଏହି ଜ୍ଞାନଭି□କ ନିଷ୍ପ□ି ନେବା ସକାଶେ ବୟସର କୌଣସି ଦରକାର ନାହିଁ। ଆପଣଙ୍କ ବୟସ କେତେ ତାହା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ କି ଆପଣଙ୍କ ଅତୀତ ମେଡିକାଲ ରେକର୍ଡ ସମ୍ପର୍କରେ ଅନୁଧାନ କରିବା ଦରକାର ନୁହେଁ, ଆପଣଙ୍କ ଶରୀର କିପରି ନିରୋଗ ରହିବ ଏବଂ ଆପଣ କମ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ଏହି ମହୌଷଧିର ବ୍ୟବହାର ଯେପରି କରିପାରିବେ ତାହା ଦେଖିବାର ବିଷୟ। ହୋମିଓପାଥିର ବ୍ୟବହାର କରିବା ସହ ଆପଣ ଏକ ଉ□ମ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଅଂଶ ବିଶେଷରେ ପାଲଟିବେ। ■■

** ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶକ*

** ସିନିୟର ରିସର୍ଚ୍ଚ ଫେଲୋ*

ସଂସ୍କାର : ନିବେଶ, ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ମାର୍ଗ

• ପ୍ରଭାକର ସାହୁ, ଅଭିରୂପ ଭୂନିଆ

ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂସ୍କାର, ଭି ି ଭୂମି, ନିବେଶ ବୃଦ୍ଧି, ବିନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରର ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ଜୀବନର ମାନବୃଦ୍ଧି ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଯୋଗୁ ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଯଥେଷ୍ଟ ବିକଶିତ ହେବା ସହ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବିଷ୍ୟତ ଦିଗରେ ଅବଧାରିତ ହେଉଛି ।

୨୦୧୪ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ ପୂର୍ବରୁ ଗତ କିଛିବର୍ଷ ଧରି ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଆସିଥିବା ଉଚ୍ଚ ମୁଦ୍ରାସ୍ଫୀତି, ମନ୍ଥର ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ନିବେଶକାରୀଙ୍କ ମନରେ ସଂଶୟ ଓ ଭରସାର ଅଭାବ ଯୋଗୁଁ ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପ, ନିବେଶକ ଏବଂ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନୂତନ ସରକାରଙ୍କଠାରେ ଉଚ୍ଚ ଆଶା ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର କଷ୍ଟ ଲାଘବ କରିବା ଏବଂ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଠିକ ବାଟରେ ଆଣିବାକୁ ନୂତନ ସରକାରଙ୍କ ଠାରେ ଆଶା କରିଥିଲେ । ଠିକ ବାଟରେ ଆଣିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ଭଲ ବ୍ୟବସାୟ, ବିଦେଶ ନିବେଶକାରୀଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା, ଘରୋଇ ମାଟିରେ ନିବେଶକୁ ପୁଣି ଅଧିକ କରିବା ଦିଗରେ ନୂଆ ସରକାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ନୂତନ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି, ଭାରତକୁ ଏକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହବ୍‌ରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବା, ବିଦେଶ ନିବେଶକାରୀଙ୍କୁ ଆକର୍ଷିତ କରିବା ଏବଂ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାସଲ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କରାଯାଇଥିବା 'ମେକ୍ ଇନ୍ଡିଆ' କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସଫଳ ହୋଇଛି ଏବଂ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦିଗରେ ଭାରତ ସରକାର ସଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ନିଃସନ୍ଦେହରେ କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ଉ□ମ ପ୍ରଶାସନର ବର୍ଷ ହୋଇଛି । ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ବିକାଶ ଉଲେଖନୀୟ ହୋଇଛି । ନିଯୁତ ନିଯୁତ ଲୋକଙ୍କ ସ୍ୱପ୍ନ ସାର୍ଥକ ହେବାକୁ ବାକି ଅଛି । ବିଗତ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷରେ ସରକାରଙ୍କ କୃତିତ୍ୱ ଓ ନୀତି ନିମ୍ନ ଭାବରେ ପ୍ରଦ□ ହୋଇଛି ।

ଦେଶରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାର ପ୍ରଶସ୍ତ ମାର୍ଗ ଉନ୍ମୋଚିତ :

ଭାରତରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଅନେକ ପ୍ରକାର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ଦେଶରେ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠତା ହାସଲ କରିଥିବା ବିଜେପି ନେତୃତ୍ୱାଧୀନ ସରକାର ଆସିବା ସମୟରେ ଦେଶରେ ୧୬ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାର ନିବେଶ ବିଳମ୍ବିତ ହୋଇଥିଲା । ପୂର୍ବ ବର୍ଷର ନୀତିଗତ ସ୍ଥାଣୁତା ଏବଂ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସମ୍ପନ୍ନ କର ନୀତି

ନିବେଶକଙ୍କୁ ନିରୁତ୍ସାହିତ କରିଥିଲା। ବ□ମାନର ସରକାର ନୂଆ ଆଇନ ପ୍ରଣୟନ ପୁରୁଣା ଆଇନକୁ ବଦଳାଇ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ନୀତି ତିଆରି କରିବା, ନୂଆ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଜାରି ବଜେଟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖି ସେଗୁଡିକର ସମାଧାନ କରିଛନ୍ତି। ୨୦୧୪-୧୫ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ଯଦିଓ ପୁଞ୍ଜି ବିକାଶ ହାର ୪.୧ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା ତଥାପି ଏହା କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ ଯେ, ନିବେଶମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ନାଟକୀୟ ଢଙ୍ଗରେ ବିକଶିତ ହୋଇଥିଲା। କେତେକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୀତି ଯଥା- ଭୋଡାଫୋନ ଇଣ୍ଡିଆ ସହ କର ସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିବାଦରୁ ସରକାର ଦୂରେଇବା ଏବଂ ସମୀକ୍ଷାମୂଳକ କର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗୁକରିବା ଉପରେ ସରକାର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ।

ଏଥିଲାଗି ୨୦୧୪ରେ ସରକାର ଅନ୍ତରୀଣ ବଜେଟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ।

ବିଶ୍ୱ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ସୂଚୀ ୨୦୧୪ରେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ପ୍ରକାରେ ୧୬୦ଟି ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟରେ ଭାରତର ସ୍ଥାନ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିଲା ୧୪୨। ଭାରତରେ ବ୍ୟବସାୟର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ସରଳ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ୨୦୧୫-୧୬ ବଜେଟରେ ଅନେକ ସକାରାତ୍ମକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ। ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲା ଆଗୁଆ ଅନୁମତି ହାସଲ ସକାଶେ ଏକ ବିଶେଷଜ୍ଞ କମିଟି ଗଠନ କରିବା, ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସେବା କର (ଜିଏସଟି) ନେଇ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି, ସମ୍ପ□ କର ଉଚ୍ଛେଦ, କର୍ପୋରେଟ ଟାକ୍ସ ବ□ମାନ ୩୦ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ଆସନ୍ତା ୪ ବର୍ଷରେ ଏହାକୁ ୨୫ ପ୍ରତିଶତକୁ ହ୍ରାସ କରିବା, ୧୪ଟି ନିୟାମକ ଅନୁମତିକୁ ଏକ ଇ-ବିଜିନେସ ପୋର୍ଟାଲରେ ମିଶାଇବା, ନିବେଶକାମାନେ ଯେପରି ଦେବାଳିଆ ହୋଇ ଚାଲିଯିବେ ନାହିଁ ତାହା ରୋକିବା ନିମନ୍ତେ ଆଇନ ତିଆରି କରିବା, ବିବାଦର ସମାଧାନ ପାଇଁ ସରକାରୀ ଚୁକ୍ତି ବିଲ୍ ଆଣିବା, ଜେନରାଲ ଆ□ଆଭଏଡାନ୍ସ ରୁଲକୁ ଦୁଇ ବର୍ଷ ଘୁ□ାଇବା, ବ୍ୟାବସାୟିକ ବିବାଦକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ କୋର୍ଟ ଶାଖା ଖୋଲିବା, ବ୍ୟାବସାୟିକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଆଦି ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି। କରଛାଡ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହଟାଇବା ଏବଂ ଏହା ବଦଳରେ ୧ ଏପ୍ରିଲ ୨୦୧୬ରୁ ଜିଏସଟି ଲାଗୁ କରିବା ଏବଂ କର୍ପୋରେଟଗୁଡିକୁ ରିହାତି ଦେବା ନୀତି ଯୋଗୁ ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ କର ବ୍ୟବସ୍ଥା ନେଇ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ପରିପ୍ରକାଶ ହୋଇପାରୁଛି। ସେହିପରି ଅଧିକ ଜାତୀୟକରଣ କର ବ୍ୟବସ୍ଥା ତିଆରି କରିବା ଦିଗରେ ସରକାର ପଦକ୍ଷେପ ନେଉଛନ୍ତି। ବିଦେଶୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ନିବେଶ ଏବଂ ବିଦେଶୀ ପୋର୍ଟଫୋଲିଓ ନିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦୂର କରିବା, ବଜାର ନିୟାମକ ସକାଶେ ସିକ୍ୟୁରିଟି ଆଣ୍ଡ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ବୋର୍ଡ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆ ସହ ଫରୱାର୍ଡ ମାର୍କେଟସ କମିଶନକୁ ମିଶ୍ରଣ କରିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି। ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଶାସନରେ ବହୁମୁଖୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହ୍ରାସ ପାଇବ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇପାରିବ। ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ନାଲିଫିତା ସଙ୍କଟ ଦୂର କରିବା, ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ବିଳମ୍ବ ଦୂର କରିବା, ବିବାଦଗୁଡ଼ିକର ତୁରନ୍ତ ସମାଧାନ ସକାଶେ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି।

ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ ଜିଏସଟି ବିଲ୍ ନେଇ ନିଜ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିକୁ ଦୋହରାଇଥିଲେ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପରିବେଶ ଅନୁକୂଳ ସଂସ୍କାର ନିମନ୍ତେ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଥିଲେ। ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ବିଧାନସଭା ଓ ଲୋକସଭା ଓ ରାଜ୍ୟସଭାରେ ସହମତି ଭି□ରେ ଜିଏସଟି ବିଲ୍ ନେଇ ସାମ୍ବିଧାନିକ ସଂଶୋଧନର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଏନେଇ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଥିବା ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା, ବିରୋଧିଦଳଗୁଡିକର ସଠିକ ମୁକାବିଲା କରିବା, ରାଜ୍ୟଗୁଡିକର ସହମତି ଆଣିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାର ପ୍ରତିଶୃତିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି। ଗତ ୬ ମେ ୨୦୧୫ରେ ଲୋକସଭାରେ କେତେକ ସଂଶୋଧନ ସହ ଜିଏସଟି ବିଲ ପାସ ହେଲା। ଏକ ଏକକ, ପ୍ରସ୍ତୁତି, ବିକ୍ରି ଓ ବ୍ୟବହାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ କର ବ୍ୟବସ୍ଥା ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଏହି ବିଲର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ରହିଛି। କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଜିଏସଟି ପରୋକ୍ଷ କର ଧାର୍ଯ୍ୟ କରିବ। ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ରହିଛି ଅବକାରୀ, ସେବାକର, ବିକ୍ରିକର, ଭାଟ, ପ୍ରବେଶକର, ବିଳାସ କର, ମନୋରଞ୍ଜନ କର, ସରଚାର୍ଜ ଇତ୍ୟାଦି। ଜିଏସଟି ଜରିଆରେ କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦୂର କରିବା, କର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପ୍ତ କରିବା । ଏହା ସହ କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ସମସ୍ୟା ଓ ତ୍ରୁଟିବିଚ୍ୟୁତିଗୁଡିକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି। ଏଥିପାଇଁ ଅଯଥାରେ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ବିବାଦଗୁଡିକୁ ଦୂର କରାଯାଇପାରିବ। ଜିଏସଟି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଗଲେ ଜିଡିପିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ୧ରୁ ୨ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ବୋଲି ସରକାର ଆକଳନ କରିଛନ୍ତି। ବ□ମାନ ୫ବର୍ଷ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ପ୍ରଦାନ କରିବା, ଆନ୍ତଃରାଜ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ପରିବହନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତିରିକ୍ତ ୧

ପ୍ରତିଶତ କର ଲାଗୁ କରିବା, ଏହାର ପରିସରରୁ ଆଲକୋହଲକୁ ବାଦଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି । ବ□ମାନ ପାଇଁ ପେଟ୍ରୋଲିୟମଜାତ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଜିଏସଟି ପରିସରଭୁକ୍ତ କରାଯାଇନାହିଁ ।

ଭାରତରେ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ଅନେକ ପଦ୍ଧତିଗତ ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ସଙ୍କଟ ଦୂର କରାଯାଇପାରିଛି । ଭାରତରେ ନାଲିଫିତା ସମସ୍ୟା ମୁଖ୍ୟ ରହିଥିବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ପଦ୍ଧତିରେ ଜଟିଳତା ବିକାଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକର କାରଣ ହୋଇଛି । ବ୍ୟବସାୟ ସକାଶେ ଇ-ବିଜ ପୋର୍ଟାଲ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଯାହାକି ପ୍ରଯୁକ୍ତିଭି□କ ସିଙ୍ଗଲ ଓ୍ୱିଣ୍ଡୋ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଏକ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱରୂପ । ଭାରତରେ ବ୍ୟବସାୟର ସୁପରିଚାଳନା ସକାଶେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥାଗୁଡିକୁ ନଥିକରଣ କରାଯାଇଛି । ବ□ମାନ ସୁଦ୍ଧା ଅନଲାଇନରେ ଜି୨ବି ଇ-ବିଜ ପୋର୍ଟାଲରେ ୨୪×୭ ସୁବିଧା ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଛି । ଦେଶର ୯ଟି ବିଭାଗରେ ୨୬ଟି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସରକାରୀ ସେବାକୁ ସମନ୍ୱିତ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି ।

ଉଭୟ ଆମଦାନୀ ଓ ରପ୍ତାନି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିବା ନଥି ସଂଖ୍ୟା ୧୦ରୁ ୩କୁ ହ୍ରାସ କରାଯାଉଛି । ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହଟାଇବା ଦିଗରେ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ବିଦେଶୀ ନିବେଶ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ବୋର୍ଡ (ଏଫଆଇପିବି) ସକାଶେ ସିକ୍ୟୁରିଟି କ୍ଲିଅରାନ୍ସ ମାତ୍ର ୩୦ ଦିନ ମଧରେ କରାଯାଉଛି । ପୂର୍ବରୁ ଏହା ୯୦ ଦିନ ରହିଥିଲା । ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ମଧ ଏହା କରିବା ପାଇଁ ଆଗେଇଲେଣି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ନୂଆ ବିଦ୍ୟୁତ ସଂଯୋଗ ସକାଶେ ଲୋକଙ୍କୁ ୬୭ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ମାତ୍ର ବ□ମାନ ଏହା ୨୧ ଦିନକୁ ଖସି ଆସିଛି । ନୂଆ ବିଦ୍ୟୁତ ସଂଯୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାଥମିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ସକାଶେ ପୂର୍ବରୁ ୭ଦିନ ଲାଗୁଥିବା ବେଳେ ଏବେ ମାତ୍ର ୩ ଦିନ ଲାଗୁଛି ।

ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଶାସନିକ କାର୍ଯ୍ୟଧାରା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ରୂପାୟନ କ□ପକ୍ଷଗୁଡିକୁ ମିଶ୍ରଣ କରାଯାଉଛି । ଯେପରିକି ଫରୱାର୍ଡ ମାର୍କେଟସ କମିଶନ ଓ ସିକ୍ୟୁରିଟି ଆଣ୍ଡ ଏକ୍ସଚେଞ୍ଜ ବୋର୍ଡ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଆର ମିଶ୍ରଣ । ସେହିପରି ବିଭିନ୍ନ ବହୁମୁଖୀ ଓ ପୁନଃପୌନ ଆଇନଗୁଡିକୁ ମିଶ୍ରଣ କରାଯାଉଛି । ଯେପରିକି ଶ୍ରମ ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ୪୪ଟି ଆଇନ ରହିଥିବା ବେଳେ ସେଗୁଡିକୁ ୫ଟି ଆଇନରେ ପରିଣତ କରିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଛି । ଏହା ଯୋଗୁଁ ଦେଶରେ ବ୍ୟବସାୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସକାରାତ୍ମକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇପାରୁଛି ଏବଂ ଅଯଥା ବିଳମ୍ବ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦୂର ହୋଇପାରୁଛି । ଭାରତରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ପରିମାଣରେ ଉତ୍ପାଦନ ବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ବହୁପ୍ରତୀକ୍ଷିତ ଶ୍ରମ ସଂସ୍କାର ଗତବର୍ଷ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଛି । ଶ୍ରମ ଆଇନଗୁଡିକୁ ସରଳ କରିବା ପାଇଁ ହୋଇଥିବା ପଦକ୍ଷେପକୁ ଶିଳ୍ପ ସକାଶେ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ । ସଂସ୍କାର ପ୍ରକ୍ରିୟାର ଦୁଇଟି ପ୍ରମୁଖ କ୍ଷେତ୍ର ହେଲା ଏକକ ଶ୍ରମ ନୀତି ସକାଶେ ଶ୍ରମ ପୋର୍ଟାଲ ଓ ଶ୍ରମ ନିରୀକ୍ଷଣ ଯୋଜନା । ଶିଳ୍ପ ସକାଶେ ସ୍ୱଚ୍ଛନୀତି ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପୋଷଣ କରାଯାଉଛି । ଅଣୁ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମଧମ ଉଦ୍ୟୋଗଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ଏହା ବିଶେଷ ଉପଯୋଗୀ ହେବା ସହ ତ୍ରୁଟିଯୁକ୍ତ ଶ୍ରମ ଆଇନର ବ୍ୟବହାର କରି ଶ୍ରମ ଅଧିକାରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ସମୟରେ କରାଯାଉଥିବା ଶୋଷଣକୁ ବନ୍ଦ କରାଯାଇପାରିଛି । ଲେବର ଆଇଡେ□ଫିକେସନ ନମ୍ବର (ଏଲଆଇଏନ) ଆରମ୍ଭ କରିବା ଏବଂ ଏକକ ପୋର୍ଟାଲ ଜରିଆରେ ଏହାର ସନ୍ଧାନକରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱଚ୍ଛତା ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିଛି । ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରୀ ସିଲିଂ ପରିମାଣ ୬୫୦୦ରୁ ୧୫ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଦୁର୍ବଳବର୍ଗ ପାଇଁ ଇପିଏଫର ସୁବିଧା ଏବଂ ପେନସନ ଯୋଜନାରେ ସାମିଲ ଆଦି ପ୍ରଶଂସନୀୟ ପଦକ୍ଷେପ । ଏହା ଏକ ଜନପ୍ରିୟ ଯୋଜନା ଭାବେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇଛି ।

ଭାରତର ଶ୍ରମ ବଜାରକୁ ସକ୍ରିୟ କରିବା ପାଇଁ ନିକଟରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଭାରତର ଶ୍ରମ ବଜାରର ତିନୋଟି ପ୍ରମୁଖ ଆଇନ ଯଥା କାରଖାନା ଆଇନ (୧୯୪୮), ଶ୍ରମ ଆଇନ (୧୯୮୮), ଆପ୍ରେ□ସ ଆଇନ (୧୯୬୧)ରେ କେତେକ ପରିବ□ନ ଅଣାଯାଇଛି । କେତେକ କଟକଣାଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କ୍ୟାବିନେଟର ମଂଜୁରୀ ପାଇ ଏହାକୁ ପାର୍ଲାମେ□ରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ମ୍ୟାନେଜର ଓ ନିଯୁକ୍ତିଦାତାଙ୍କ ସକାଶେ କାରଖାନା ଆଇନରେ କେତେକ ପରିବ□ନ କରାଯାଇଛି । ଏଥିରେ ରହିଛି ଏକ କ୍ୱାର୍ଟରରେ ଓଭରଟାଇମ ପରିମାଣ ୫୦ ଘ□ାରୁ ୧୦୦ ଘ□ାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ଅନ୍ୟ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ପରିମାଣ ୭୫ ଘ□ାରୁ ୧୨୫ ଘ□ାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ତେବେ ଏହାକୁ ଶ୍ରମବିରୋଧୀ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ନିରାପ□ା ଓ କଲ୍ୟାଣ ପ୍ରତି ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆ ନ ଯାଇ ଏହା କରାଯାଉଛି । ତେବେ ଏହି ଆଇନର ଉଲ୍ଲଙ୍ଘନ କଲେ ଜୋରିମାନା ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ଏହା ଯୋଗୁ

ଶୋଷଣ ବନ୍ଦ ହେବ । ଶ୍ରମ କରିବାର ସମୟ ବୃଦ୍ଧି କରାଯିବା ଯୋଗୁ ଶ୍ରମିକମାନେ କମ ଉତ୍ପାଦନ କରିବେ । ଏଥିପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କାମ ସକାଶେ ଅଧିକ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଭାବନାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ତେବେ ଏଫଡିଆଇ ଗୁଣବ□ା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ବିଚାରକୁ ନିଆଯାଉଛି । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ ଯେପରି କରାଯାଇ ନ ପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ସର୍ବାଧିକ ସମୟ ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କଠୋର ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି । ଅଧିକ କୋହଳ ସ୍ୱରୂପ କେତେକ ଶିଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ମଧ କୋହଳ କରାଯାଇଛି ଯାହା ଭାରତ ପାଇଁ କଲ୍ୟାଣକର ହୋଇଛି । ଦରମା ସହିତ ଛୁଟି ପରି ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଭାଗିଦାରି ହେବା ପାଇଁ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଯୋଗ୍ୟତା ସମୟକାଳ ୨୪୦ ଦିନରୁ ୯୦ ଦିନକୁ ହ୍ରାସ କରାଯାଇଛି ଯାହାକି ଏକ ଶ୍ରମଅନୁକୂଳ ପଦକ୍ଷେପ ଭାବେ ପରିଗଣିତ ହୋଇପାରିଛି । ଶ୍ରମ ଆଇନ ୧୯୮୮ରେ ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇଛି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଏକ କମ୍ପାନୀ ଶ୍ରମ ଆଇନର ବ୍ୟବସ୍ଥାରାଜି ପୂରଣ ନ କରିବା ସ□େ୍ୱ ଅଧିକ କର୍ମଚାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇପାରୁଛି । କାରଣ ଆଇନରେ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ, ୧୦ରୁ ୪୦ ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କମ୍ପାନୀ ଶ୍ରମ ଆଇନର ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାରାଜିଠାରୁ ମୁକ୍ତ ହେବ ଯାହାକି ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଫାଇଲ ଦିଗରେ ବାଧତାମୂଳକ ହୋଇଛି । ଏହା ଏକ ଜଟିଳ ପଦକ୍ଷେପ ଏବଂ ଅଯଥା ପ୍ରଣାଳୀଗତ ବିଳମ୍ବ ଦୂର କରିବା ସହ ଭାରତରେ ବ୍ୟବସାୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଶସ୍ତ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ।

ଭି□ିଭୂମି, ବିନିର୍ମାଣ ଓ ନିବେଶ:

ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ପାଇଁ ବିନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରର ବିକାଶ ଜରୁରୀ । ପ୍ରତିମାସରେ ପ୍ରାୟ ୧୦ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଶ୍ରମଶକ୍ତିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ଏବଂ ୨୦୧୩ରେ ବେକାରୀ ପରିମାଣ ୩.୭ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଶିକ୍ଷା ସ୍ତର ଓ ସାଧାରଣ ଦକ୍ଷତାର ଅଭାବ ଥିଲା । ଫଳରେ କର୍ମଦକ୍ଷତାସମ୍ପନ୍ନ ଉତ୍ପାଦନ ଉଦ୍ୟୋଗ ଚାକିରି ନିଯୁକ୍ତି ହ୍ରାସ ଓ ବେକାରୀର ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କଲା । ତେବେ ବିନିର୍ମାଣ ଉଦ୍ୟୋଗର ଅବଦାନ ଜିଡିପିର ପ୍ରାୟ ୧୫ ପ୍ରତିଶତ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଏନଡିଏ ସରକାର ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ ହୃଦବୋଧ କରିଥିଲେ ଏବଂ ମିସନ ମୋଡ ଭି□ିରେ ବିନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ 'ମେକ୍ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମୁଖ୍ୟତଃ ସ୍ପଷ୍ଟ କରେ ଯେ, ଅତୀତ ତୁଳନାରେ ଭାରତରେ ନିବେଶ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ର ସୃଷ୍ଟି କରିଛି ଏବଂ ନିବେଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଣାଳୀଗୁଡିକୁ ସରଳ କରିଛି । ଭି□ିଭୂମି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିବେଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ସରଳ କରାଯାଇଛି । ଭାରତକୁ ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ବିନିର୍ମାଣ ଉଦ୍ୟୋଗ କମ୍ପାନୀଗୁଡିକ ସକାଶେ ଉତ୍ପାଦନର ଏକ ହବ୍‌ରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ଟେଲିକମ, ଖଣି, ବୟନ, ଅଟୋମୋବାଇଲ, ଜୈବପ୍ରଯୁକ୍ତି, ରସାୟନ, ନିର୍ମାଣ, ପ୍ରତିରକ୍ଷା, ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ, ଚମଡା, ଫାର୍ମାସ୍ୟୁଟିକାଲ ଓ ରେଳବାଇ । ଫେବୃଆରୀ ସୁଦ୍ଧା ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନାରେ ସରକାର ୨୧ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ପ୍ରକଳ୍ପ ପ୍ରସ୍ତାବ ପାଇଛନ୍ତି ଯେଉଁଥିରୁ ୬ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ପ୍ରକଳ୍ପକୁ ମଞ୍ଜୁର କରାଯାଇଛି ।

ଅଧିକନ୍ତୁ ସରକାର ଭୌତିକ ଭି□ିଭୂମିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ପାଇଁ ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟକୁ ଅଧିକ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ସରକାର ଦାୟିତ୍ୱ ନେବା ପରଠାରୁ ଭି□ିଭୂମି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ନିବେଶ କରିବାପାଇଁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ଯୋଗାଯୋଗ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିକାଶ ଘଟିଲେ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସରକାର ହୃଦବୋଧ କରିଛନ୍ତି । ଫଳରେ ଠିକ ସମୟରେ ପରିବେଶ ମଞ୍ଜୁରୀ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ।

ପରିବ□ିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସରକାର ପିପିପି ମଡେଲ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି କାରଣ ପିପିପି ପ୍ରକଳ୍ପ ମଧରୁ କେତେକ ପ୍ରକଳ୍ପ ଅଟକି ଯାଇଛି ବା ସେଗୁଡ଼ିକ ତୁରନ୍ତ ଅଚଳ ସମ୍ପ□ି(ଏନପିଏ) ରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଉଛନ୍ତି । କାରଣ ନୀତିଗତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରାଜିକୁ ପାଳନ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହୋଇନଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ଭେ ରିପୋର୍ଟରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ଡିସେମ୍ବର ୨୦୧୪ ଶେଷ ସୁଦ୍ଧା ଅଟକି ରହିଥିବା ପ୍ରକଳ୍ପର ପରିମାଣ ଥିଲା ୮.୮ ଟ୍ରିଲିୟନ ଡଲାର ବା ଜିଡିପିର ୭ ପ୍ରତିଶତ ।

ଅନ୍ତରୀଣ ବଜେଟରେ ଭି□ିଭୂମି ସକାଶେ ସରକାରଙ୍କ ବଜେଟ ପରିମାଣ ୮.୬ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଅର୍ଥାତ ୨୦୧୩-୧୪ରେ ୧,୬୬,୭୫୬ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ୧,୮୧,୧୩୪ କୋଟି ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା । ଯେଉଁ ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକ ଥିଲା କୋଇଲା, ସଡ଼କ, ବେସାମରିକ ବିମାନ ଚଳାଚଳ, ବନ୍ଦର, ରେଳବାଇ । ୨୦୧୪-୧୫ ବଜେଟରେ ବିଭିନ୍ନ ଭି□ିଭୂମି ଯଥା ସଡକ, ରାଜପଥ, ବନ୍ଦର, ସ୍ମାର୍ଟ ସିଟି, ବିମାନବନ୍ଦର,

ଭି□ଭୂମି ନିବେଶ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ନିବେଶ ପ୍ରକ୍ରିୟା, କରଛାଡ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଅଧିକ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଡ଼ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା। ୨୦୧୪-୧୫ ଅନ୍ତରୀଣ ବଜେଟରେ ଜାତୀୟ ରାଜପଥ ବିକାଶ ସକାଶେ ୩୮ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇ ଥିବାବେଳେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ସଡ଼କ ଯୋଜନାରେ ୧୪,୩୮୯ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟ ବରାଦ କରାଯାଇଥିଲା। ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା ୮୫୦୦ କିମି ଜାତୀୟ ରାଜପଥ ସଡ଼କ ନିର୍ମାଣ ଜରିଆରେ ବିଭିନ୍ନ ସହରଗୁଡିକୁ ସଂଯୋଗ କରାଯିବ ଯାହାକି ଭାରତରେ ପରିବହର ମୁଖ୍ୟ ମାଧ୍ୟମ। ଅଧିକନ୍ତୁ ୧୦୦ଟି ସ୍ମାର୍ଟ ସିଟି ପାଇଁ ୭୦୬୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ପିପିପି ମାଧ୍ୟମରେ ନୂଆ ବିମାନ ବନ୍ଦର ନିର୍ମାଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିଲା। ୧୬ଟି ନୂଆ ବନ୍ଦର ପାଇଁ ୧୧ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟବରାଦ କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ "ଜଳମାର୍ଗ ବିକାଶ" ନିମନ୍ତେ ୪୨୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି। ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପରେ ଗଙ୍ଗାନଦୀ ଉପରେ ଆହ୍ଲାବାଦର ହଳଦିଆ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବଜେଟର ମୁଖ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ। ପିପିପି ଜରିଆରେ ୧୫ ହଜାର କିଲୋମିଟର ଗ୍ୟାସ ପାଇପଲାଇନ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥିବା ବେଳେ ସୌର ପ୍ରକଳ୍ପ ସକାଶେ ୫୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି। ଦିଲ୍ଲୀ ମେଟ୍ରୋ ପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସହରରେ ପିପିପି ଜରିଆରେ ମେଟ୍ରୋ ରେଳ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା, ଜାତୀୟ କୃଷି ଓ ଗ୍ରାମୀଣ ବିକାଶ ବ୍ୟାଙ୍କ-ନାବାର୍ଡ ସକାଶେ ୫ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବରାଦ କରିବା ପରି କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥିଲା। କ୍ୟାସ ରିଜର୍ଭ ରେସିଓ ଓ ଷ୍ଟାଟୁଟାରୀ ଲିକ୍ୟୁଡିଟି ରେସିଓକୁ ବାଦ ଦେଇ ବଜେଟରେ ଦୀର୍ଘ ସୂତ୍ରୀ ବଣ୍ଡ ମଞ୍ଜୁରୀ କରିବା ସକାଶେ ବ୍ୟାଙ୍କଗୁଡିକୁ ଅନୁମତି ଦେଇଛି। ଫଳରେ ଭି□ଭୂମି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ଅର୍ଥ ଅନୁମୋଦନ ସକାଶେ ବ୍ୟାଙ୍କଗୁଡିକ ପାଇଁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା। ୨୦୧୫-୧୬ ବଜେଟରେ ସରକାର ଭି□ଭୂମି ସକାଶେ ଅଧିକ ୭୦ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କା ବୃଦ୍ଧି କଲେ। ସରକାର ମଧ୍ୟ ଏକ ଜାତୀୟ ନିବେଶ ଓ ଭି□ଭୂମି ପାଣ୍ଠି ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଘୋଷଣା କଲେ। ଏହା ସହ ଭି□ଭୂମି ପ୍ରକଳ୍ପଗୁଡିକୁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇବା ସକାଶେ ସରକାର ଭି□ଭୂମି ବଣ୍ଡ ଜାରିକଲେ। ପାଣ୍ଠି ପ୍ରଦାନ ଓ ନୀତିଗତ ପଦକ୍ଷେପ ଜରିଆରେ ଭି□ଭୂମିର ବିକାଶ ଦିଗରେ ସରକାର ବଜେଟରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ। ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଏବଂ ନିବେଶ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ସକାଶେ ସରକାର ଏହି ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି।

ଭାରତର ବିନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରର ମେରୁଦଣ୍ଡ ହେଉଛି ଅଣୁ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମଧ୍ୟମ ଉଦ୍ୟୋଗ। ମୋଟ ବିନିର୍ମାଣ ସାମଗ୍ରୀ ମଧ୍ୟରୁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରର ଅବଦାନ ଥାଏ ୪୦ ପ୍ରତିଶତ ଏବଂ ରପ୍ତାନି ମଧ୍ୟରୁ ଏହାର ଅଂଶ ଥାଏ ୪୦ ପ୍ରତିଶତ। ବିନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ହାର ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଥାଏ। ଆକଳନରୁ ଜଣାଯାଏ ଯେ, ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□କ ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏମଏସଏମଇ କ୍ଷେତ୍ରର ପ୍ରବେଶ ହେଉଛି ୧୦ ପ୍ରତିଶତ। ଏଣୁ ଆରବିଆଇର ଏକ ଅଗ୍ରାଧିକାର କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇଥିବା ସ□େ ବ୍ୟାଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ର ବଜାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ଏମଏସଏମଇଗୁଡ଼ିକୁ ଋଣ ପ୍ରଦାନ ନେଇ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇଥାନ୍ତି। ମାଇକ୍ରୋକ୍ରେଡିଟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ସହନଶୀଳ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ମାଇକ୍ରୋଫାଇନାନ୍ସ ୟୁନିଟ ଡେଭଲପମେ□ ରିଫାଇନାନ୍ସ (ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟାଙ୍କ) ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଛନ୍ତି। ଅଣୁ ଆର୍ଥିକ ଶିଳ୍ପଗୁଡିକୁ ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ ଏହା ସହାୟକ ହେବ। ଏଥିପାଇଁ ୨୦ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ଏକ କର୍ପସ ପାଣ୍ଠି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଛି ଏବଂ ୩ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ଏକ କ୍ରେଡିଟ ଗ୍ୟାରେ□ କର୍ପସ ମଧ୍ୟ ଗଠିତ ହୋଇଛି। ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ବର୍ଗର ଲୋକଙ୍କୁ ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟାଙ୍କ ଅଧିକ ସହାୟତା କରିବ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି।

ଏହି ସରକାର ମଧ୍ୟ ଏଫଡିଆଇ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ଏବଂ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ପରି କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅର୍ଥନୈତିକ ଜୋନଗୁଡିକୁ ପୁନଃନବୀକରଣ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁଛନ୍ତି। ୨୦୧୫-୧୬ ବଜେଟରେ ଏକ ଉତ୍ପାଦନ କମ୍ପାନୀକୁ ୩ ବର୍ଷ ପାଇଁ ୧୫ ପ୍ରତିଶତ ନିବେଶ ଭ□ା ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି। ପ୍ଲା□ରେ ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀ ୨୫ କୋଟିଟଙ୍କା ନିବେଶ କରିବ ଏବଂ ୧୦୦ ଜିଲ୍ଲାରେ ଯେଉଁ କମ୍ପାନୀ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସେଜ୍ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବ ସେହି କମ୍ପାନୀଗୁଡିକ ପାଇଁ ଏହି ଯୋଜନା ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ।

ଭାରତକୁ ଏକ ଦକ୍ଷତାଭି□କ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରହିଛି ଏବଂ ଅଧିକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଯୁବଭାରତୀୟମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ଅଭିମୁଖୀ କରିବା ସକାଶେ ସରକାର ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି। ୫ଟି ନୂଆ ଆଇଆଇଟି, ୫ଟି ନୂଆ ଆଇଆଇଏମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଛି। ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ

ଟାଏର ୨ ଓ ଟାଏର ୩ ଶିଳ୍ପ ସହର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସକାଶେ ସରକାର ଯୋଜନା ରଖିଛନ୍ତି । ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ସହ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ନୂଆ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ନୂଆ ବ୍ୟବସାୟ ସକାଶେ ୧୦ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ପାଣ୍ଠି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଗ୍ରାମୀଣ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ସକାଶେ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଗ୍ରାମୋଦ୍ୟୋଗ ବିକାଶ ପାଣ୍ଠି ଗଠିତ ହୋଇଛି । ତଫସିଲଭୁକ୍ତ ଜାତି ଓ ଯୁବ ଉଦ୍ୟୋଗୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ ୨୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପାଣ୍ଠି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥିବା ବେଳେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ସକାଶେ ୧୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପାଣ୍ଠି ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଛି ।

ବୀମା ଓ ପ୍ରତିରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଫଡିଆଇ ସୀମାକୁ ୪୯ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଥିବା ବେଳ ଇକମର୍ସ, ବୀମା, ପ୍ରତିରକ୍ଷା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବୀମା ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଫଡିଆଇ ସୀମା ମଧ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ଏଫଡିଆଇ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ନିମନ୍ତେ କେତେକ ସଂସ୍କାରମୂଳକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଚାକିରି ସୃଷ୍ଟି ନିମନ୍ତେ ବିନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସରକାରୀ ସଂସ୍ଥାଠାରୁ ମତାମତ ସଂଗ୍ରହ ସକାଶେ ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ଶିଳ୍ପ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ସହ ଆଲୋଚନା କରିଛି । ଏଥିପାଇଁ ଏକ କ୍ୟାବିନେଟ ନୋଟ ଜାରି କରାଯାଇଛି । ପ୍ରତିରକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଫଡିଆଇ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗୁ ବିଭିନ୍ନ ମହଲରେ ସ୍ୱାଗତ କରାଯାଇଛି । ସେହିପରି ପ୍ରଯୁକ୍ତି ହସ୍ତାନ୍ତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଫଡିଆଇ ସୀମାକୁ ୧୦୦ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇଛି । ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିରକ୍ଷା ଶିଳ୍ପକୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ତଥା ମିଳିତ ଉଦ୍ୟୋଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ସକାଶେ ସରକାର ଏଫଡିଆଇ ସୀମା ବୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି ।

ରାଜସ୍ୱ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ଓ ସମବାୟ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା :

୧୪ଶ ଅର୍ଥ ଆୟୋଗର ସୁପାରିସ ଏପରି ଏକ ସମୟରେ ଆସିଛି ଯେତେବେଳେ କି ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ମୋଦିଙ୍କ ସରକାର ସମବାୟ ଓ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ବ□ମାନର ସରକାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅର୍ଥ ଆୟୋଗର ସୁପାରିସଗୁଡିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଦେଶରେ ଏକ ନୂଆ ଆର୍ଥିକ ସଂଘୀୟ ଯୁଗ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । କର ରାଜସ୍ୱ ପରିମାଣ ଯାହାକି ସଂଘୀୟ ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ମଧରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ତାହା ୩୨ ପ୍ରତିଶତରୁ ୪୨ ପ୍ରତିଶତକୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସ୍ଥାନୀୟ କ□ୃପକ୍ଷ, ରାଜସ୍ୱ ନିଅ□ ଅବସ୍ଥାର ଭରଣା ପାଇଁ ଅନୁଦାନ, କୋଇଲା ନିଲାମରୁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ଅନୁଦାନ ବୃଦ୍ଧି କରାଯିବା ସହ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ରାଜସ୍ୱ ହସ୍ତାନ୍ତର ପରିମାଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ । କେନ୍ଦ୍ରର ଏହା ରାଜସ୍ୱ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହ୍ରାସ କରିବ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ବ୍ୟାପାରରେ ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇବାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କମାଇବ । ମିଳିତ ସମ୍ବଳର ଯେପରି ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ସେଥିପାଇଁ ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରଯାଇଛି । ତେବେ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥର ବ୍ୟବହାର ନେଇ ଯଦିଓ ସଂଶୟ ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ନୀତି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି ଏବଂ ବିକାଶମୂଳକ ଯୋଜନାରେ କେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦ□ ଅର୍ଥର ଦୁରୁପଯୋଗ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ରହିଛି ।

୨୦୧୪-୧୫ରେ ଅଟକଳଗତ ପରିବ□ନ ଜରିଆରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକ ରାଜସ୍ୱ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ୨୦୧୩-୧୪ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷରେ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ୪,୭୫, ୫୩୨ କୋଟି ଟଙ୍କା ମଧରୁ ୧,୧୯, ୦୩୯ କୋଟି ଟଙ୍କା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ୨୦୧୪-୧୫ ବଜେଟରେ ମୋଟ ଅଟକଳ ୫,୭୫, ୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥିଲେ ୩,୩୮, ୪୦୮ କୋଟି ଟଙ୍କା । ଯାହାକି ଜିଡିପିର ମୋଟ ପରିମାଣ ପ୍ରାୟ ୧.୬ ପ୍ରତିଶତ ଥିଲା । ସମବାୟ ଓ ପ୍ରତିଯୋଗିତାମୂଳକ ସଂଘୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସକାଶେ ସରକାରଙ୍କ ଅଙ୍ଗୀକାର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଶ୍ରମ ଓ ଜମି ପରି କେତେକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଇନ କାର୍ଯକାରୀ କରିଛନ୍ତି । ସୁପ୍ରଶାସିତ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ଅଧିକ ପାଣ୍ଠି ଲାଭ କରି ବିକାଶର ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗରେଅବଧାରିତ ହୋଇପାରିବେ ।

ସାମଗ୍ରିକ ଭାବେ ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥନୈତିକ ନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂସ୍କାର, ଭି□ଭୂମି, ନିବେଶ ବୃଦ୍ଧି, ବିନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରର ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ଜୀବନର ମାନବୃଦ୍ଧି ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଏହି ସମସ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଯୋଗୁ ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥନୀତି ଯଥେଷ୍ଟ ବିକଶିତ ହେବା ସହ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭବିଷ୍ୟତ ଦିଗରେ ଅବଧାରିତ ହେଉଛି । ■■

** ଆସୋସିଏଟ ପ୍ରଫେସର, ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ଇକୋନୋମିକ, ଗ୍ରୋଥ, ଦିଲ୍ଲୀ*

** ପଲିସି ଏନାଲିଷ୍ଟ, ଦିଲ୍ଲୀ*

ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂତନ ଶିଖର ଆରୋହଣ

• କେ. ଆର. ସୁଧାମନ

ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟାପକ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଯେଉଁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି ତଦ୍ୱାରା ଭାରତକୁ ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି ସୁରକ୍ଷା ମିଳିପାରିବ । ଆଗାମୀ ଦଶକରେ ଭାରତରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ୮.୯ ପ୍ରତିଶତ ଆଶା କରାଯାଉଥିବାରୁ ଦେଶରେ ଶକ୍ତି ଚାହିଦା ବ୍ୟାପକ ହେବ । ସେ ଦିଗରୁ ସରକାର ସଠିକ ଦିଗରେ ଯାଉଛନ୍ତି, ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସରକାର ତାପଜ, ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ, ବାଷ୍ପ, ଆଣବିକ, ସୌର, ପବନ ଓ ବାଇଓ ଗ୍ୟାସ ଶକ୍ତିର ମିଶ୍ରଣ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି ।

ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାରତ ଅନେକ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କଲାଣି । ୧୯୪୭ରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସମୟରେ ଭାରତରେ ମାତ୍ର ୧୩୬୨ ମେଗାୱାଟ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଥିବା ବେଳେ ବ□ମାନ ଦେଶରେ ଏହି କ୍ଷମତା ୨୬୧,୦୦୦ ମେଗାୱାଟରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ପହଂଚିଲାଣି । ଯଦିଓ ୬୦ ପ୍ରତିଶତ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ତାପଜ ଉତ୍ସରୁ ହେଉଛି ମୁଖ୍ୟତଃ କୋଇଲା ଏବଂ ସ୍ୱଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ଗ୍ୟାସ ଉପଯୋଗ କରି ଏହା ହେଉଛି । ବ□ମାନ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ ଦିଗରୁ ଦେଖିଲେ ଦେଶରେ ଉପଲବ୍ଧ ୧,୪୮,୦୦୦ ମେଗାୱାଟ କ୍ଷମତାର ଉପଯୋଗ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ଉ□ର ପୂର୍ବା□ଳରେ ୫୦,୦୦୦ ମେଗାୱାଟ କ୍ଷମତା ଉପଲବ୍ଧ ଥିଲେ ହେଁ ତାହାର ଉପଯୋଗ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ପରିବେଶଗତ ସମସ୍ୟା ଜଡିତ ଥିବାରୁ ଦେଶରେ ଆଣବିକ ଶକ୍ତି ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ସୁଯୋଗ ହୋଇପାରୁ ନାହିଁ । ତେବେ ବିଗତ କେତେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଦିଗରେ ପ୍ରଗତି ଦେଖାଯାଇଛି । ଭାରତରେ ବ□ମାନ ପ୍ରାୟ ୬୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ପରମାଣୁ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଛି ଯାହାକୁ ୨୦୩୨ ସୁଦ୍ଧା ୬୩,୦୦୦ ମେଗାୱାଟକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ୨୦୦୯ ମସିହାରେ ଆମେରିକା ସହ ବେସାମରିକ ପରମାଣୁ ଚୁକ୍ତି ସ୍ୱାକ୍ଷର ହେବା ପରେ ଦେଶରେ ୧୦୦୦ ମେଗାୱାଟରୁ ଅଧିକ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ବୃହ□ର ଆଣବିକ ପ୍ଲା□ ସ୍ଥାପନ ପାଇଁ ପଥ ପରିଷ୍କାର ହୋଇଛି । ପବନ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି । ତାମିଲ ନାଡୁ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର, ଗୁଜରାଟ, ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ଓ ରାଜସ୍ଥାନ ଆଦି ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ୨୫,୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ପବନ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ହେଉଛି । ଆଗାମୀ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ସୌରଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବ□ନ ଆଶା କରାଯାଉଛି । ଦେଶରେ ୧.୫ ଲକ୍ଷ ମେଗାୱାଟ ପବନଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ରହିଥିବାବେଳେ ସୌର ଶକ୍ତିରୁ ୩୦୦,୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ଦେଶରେ ମାତ୍ର ୩୮୦୦ ମେଗାୱାଟ ବ□ମାନ ହେଉଛି ।

ସୌରଶକ୍ତିର ବ୍ୟୟ କମ୍ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ଆଗାମୀବର୍ଷ ମାନଙ୍କରେ ଦ୍ରୁତଗତିରେ ବୃଦ୍ଧି ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି । ମୋଦି ସରକାର ୨୦୨୨ ସୁଦ୍ଧା ସୌରଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ଏକ ଲକ୍ଷ ମେଗାୱାଟକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ୟୁପିଏ ସରକାର ଏଥି ପାଇଁ ୨୦୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିଲେ । ତାମିଲନାଡୁ, ହରିୟାଣା, ଦିଲ୍ଲୀ,ପଂଜାବ, ଗୁଜରାଟ, ରାଜସ୍ଥାନ ଓ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶ ଆଦି ରାଜ୍ୟରେ ଏଦିଗରେ ଏକ ଶାନ୍ତି ବିପ୍ଲବ ଆରଂଭ ହୋଇଗଲାଣି ଏହି ସବୁ ରାଜ୍ୟରେ ରୁଫଟପ ସୌରଶକ୍ତି ପାଇଁ ନେଟ ମିଟରିଂ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲୁ ହୋଇଛି । ଏହା ଦ୍ୱାରା ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ବ୍ୟୟରେ ୨୫ ପ୍ରତିଶତ ହ୍ରାସ ହୋଇ ପାରୁଛି ।

୧୯୯୦ ଦଶକ ପରଠାରୁ ଦେଶରେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ଦେଶରେ ଶକ୍ତିର ବ୍ୟାପକ ଅଭାବ ରହିଛି । ତେଣୁ ଅନେକ କିଛି ଏ ଦିଗରେ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ହେଉଛି । ଏନ୍.ଡି.ଏ. ସରକାର ବିଗତ ଏକ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଦିଗରେ ଅନେକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି । ସାରା ଦୁନିଆରେ ୧.୪ ବିଲିୟନ ଲୋକଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ମିଳୁ ନ ଥିବା ବେଳେ ଭାରତରେ ଏମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୩୦୦ ନିୟୁତ । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଶକ୍ତି ଏଜେନ୍ସି ଏହା ହିସାବ କରି ଦେଖିଛନ୍ତି ଯେ ୨୦୫୦ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତକୁ ୬୦୦ ଗିଗାୱାଟରୁ ୧,୨୦୦ ଗିଗାୱାଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ଯୋଗ କରିବାକୁ ପଡିବ । ୨୦୦୫ ବର୍ଷ ସମଗ୍ର ୟୁରୋପୀୟ ୟୁନିୟନରେ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ଥିଲା ମୋଟ ୭୪୦ ଗିଗାୱାଟ । ଭାରତକୁ ଏହାଠାରୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବୃଦ୍ଧି କରିବାକୁ ପଡିବ । ଭାରତ ଯେଉଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଓ ଇନ୍ଧନ ଉତ୍ସ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛି ତାହାର ପ୍ରଭାବ ସାରା ଦୁନିଆ ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାୟ ୮୦୦ ନିୟୁତ ଭାରତବାସୀ ପାରଂପରିକ ଇନ୍ଧନ ଯଥା ଜାଳେଣୀ କାଠ, କୃଷିଜାତ ନଷ୍ଟ ପଦାର୍ଥ ଏବଂ ବାଇଓମାସ କେକ୍ ଶ୍ରେଣୀର କାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ତାପ ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ଉପଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ପାରଂପରିକ ଉତ୍ସ ହେଉଛି ଏକ ଅତି ଅପାରଗ ଶକ୍ତି ଉତ୍ସ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଏଥିରୁ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ଧୂଆଁ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଗମନ ହୋଇଥାଏ । ବିଶ୍ୱ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂଗଠନ ମୁତାବକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଭାରତରେ ଘର ଭିତରେ ପ୍ରଦୂଷଣ ଏବଂ କାର୍ବନ ମନୋକସାଇଡ ବିଷ ଗ୍ୟାସ ଯୋଗୁଁ ୩ ରୁ ୪ ଲକ୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରେ ପଡୁଛନ୍ତି । ଏହା ମୁଖ୍ୟତଃ ବାଇଓମାସ ଜଳାଇବା ଏବଂ ଚୁଲି ଯୋଗୁଁ ହେଉଛି । ଦେଶରେ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରର ସଂପ୍ରସାରଣ ହେଲେ ଏହି ପାରଂପରିକ ଇନ୍ଧନ ଉତ୍ସକୁ ଧାରଣଶୀଳ ଭାବରେ ପରିବ□ତ କରାଯାଇପାରିବ । ଏଠାରେ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତିର ଭୂମିକା ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ହେବ । ବାୟୁ ପ୍ରଦୂଷଣ ସମସ୍ୟା ବ୍ୟତୀତ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ଯୋଗାଣ ମଧ୍ୟ ଦେଶରେ ଜଳ ପ୍ରଦୂଷଣ ଓ ଅନ୍ୟ ପରିବେଶ ସମସ୍ୟା ଦୂର କରିପାରିବ ।

ଆଗାମୀ ୪ ରୁ ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୨୪×୭ ଘ□ା ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ମୋଦି ସରକାର ସଠିକ ଭାବରେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ବ୍ୟାପକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ବିଦ୍ୟୁତଶକ୍ତି ଚୋରୀ ରୋକିବା, ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ଲା□ ଗୁଡିକୁ କୋଇଲା ଲିଙ୍କେଜ ଯୋଗାଇ ଦେବା, ସରବରାହ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବା, ସୌର, ପବନ ଓ ଜଳବିଦ୍ୟୁତ ଭଳି ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତିର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପଯୋଗ କରିବା, ତଥା ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାପକ ପୁଂଜି ନିବେଶ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଛି । ଏହିସବୁ ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନରେ ୧୫.୮ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରିଛି । ଦେଶରେ ମୋଟ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନର ୬୦ ପ୍ରତିଶତ ହେଉଛି ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି । ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାରେ ମଧ୍ୟ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସରକାର ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଥିପାଇଁ ୧.୧ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଗ୍ରା□ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ୨୦୨୦ ସୁଦ୍ଧା ଦେଶରେ କୋଇଲା ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରି ୧୦୦ କୋଟି ଟନକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ପୁଂଜି ନିବେଶ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଛି । ସଂପ୍ରତି ସରକାର କୋଇଲା ଖଣି ନିଲାମରୁ ୨ ଲକ୍ଷ କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ସଂଗ୍ରହ କରିଛନ୍ତି । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଭାଗ ଅନୁନ୍ନତ ଓ ଅନଗ୍ରସର ଅଂଚଳରେ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ବ୍ୟୟ କରାଯିବ ।

ସରକାର ୨୦୨୨ ସୁଦ୍ଧା ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ଏକ ଲକ୍ଷ ମେଗାୱାଟକୁ ଏବଂ ପବନ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ୬୦୦୦ ମେଗାୱାଟକୁ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥିବା ଯୋଗୁଁ ଆଗାମୀ ସାତବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ବିକାଶ ପାଇଁ ୧୦ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପୁଂଜି ନିବେଶ ଆବଶ୍ୟକ ହେବ । ଏଥି ସହିତ ବନ୍ଦ ପଡିଥିବା ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ ପ୍ରକଳ୍ପ ଗୁଡିକୁ ଚାଲୁ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ବ୍ୟତୀତ ସରକାର ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ବିକାଶ ବଜେଟରେ ୬୫.୮ ପ୍ରତିଶତ ବୃଦ୍ଧି କରିଛନ୍ତି ତଥା ସୌର ଓ ପବନ ଶକ୍ତି ବିକାଶ ପାଇଁ ଜାତୀୟ ନୀତି ପ୍ରଣୟନ ଉଦ୍ୟମ ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ।

ଶକ୍ତି ସୁରକ୍ଷା ଉପରେ ବ୍ଲୁ ପ୍ରି□ ପ୍ରସ୍ତୁତ

କରିବା ଉଦ୍ୟମର ଅଂଶ ଭାବରେ ଏନ୍.ଡି.ଏ. ସରକାର ୫ ବିଲିୟନ ଡଲାର ମୂଲ୍ୟର ୫ଟି ଫଣ୍ଡ ମଧ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ସବୁଜ ଶକ୍ତି ଉତ୍ସ ବିକାଶ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏହା କରାଯାଉଛି ।

କେନ୍ଦ୍ର ନୂତନ ଓ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ବିକାଶ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ୨୫ ବିଲିୟନ ଡଲାର ପାଣ୍ଠି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାୟ□ ଓ ଘରୋଇ ଆର୍ଥିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଯଥା :- ପିଏଫ୍‌ସି, ଆର୍‌ଇସି, ଇରେଡା, ଆଇଏଫ୍‌ସିଆଇ, ଏସ୍‌ବିଆଇ କ୍ୟାପିଟାଲ ମାର୍କେଟ, ଆଇସିଆଇସିଆଇ ବ୍ୟାଙ୍କର ସହାୟତା ନେବାକୁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ନିର୍ଗମନ କମ କରିବା ନେଇ ହୋଇଥିବା ଜଳବାୟୁ ପରିବ□ନ ରାଜିନାମା ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ଭାରତ ସରକାର ସବୁଜ ଶକ୍ତି ଉପରେ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ।

ସରକାର ଯେଉଁ ନୂତନ ପଦକ୍ଷେପ ସବୁ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ଦେଶୀୟ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯାଉଛି । ସଂପ୍ରତି ଏନ୍.ଟି.ପି.ସି., କୋଲ ଇଣ୍ଡିଆ, ଏନର୍ଜୀ ଏଫିସିଏନ୍ସି ସର୍ଭିସେସ୍, ପାୱାର ଗ୍ରୀଡ କର୍ପୋରେସନ ଆଦି ସଂଗଠନମାନେ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ର ପାଇଁ ୧ ଲକ୍ଷ କୋଟି ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟର ଅର୍ଡର ଦେଇଛନ୍ତି । ଏଥିରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଭାବରେ ସରଞ୍ଜାମ ଉତ୍ପାଦନ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଉଥିବାରୁ ଏହା ଫଳରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ 'ମେକ ଇନ୍ ଇଣ୍ଡିଆ' ଅଭିଯାନ ସକାଶେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ମିଳିବ । ପୁନଶ୍ଚ ସୌର ଓ ପବନ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ବୃହତ ଅର୍ଡର ସବୁ ସ୍ଥାନୀୟ ସଂସ୍ଥାମାନଙ୍କୁ ଦିଆଯାଇଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି ତଥା ବିଶ୍ୱ ଶ୍ରେଣୀର ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ପାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ଥାନୀୟ କଂପାନୀମାନେ ଅଧିକ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ହୋଇପାରିବେ ।

ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ଉପରେ ସରକାର ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ପଛରେ ଆଉ ଏକ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ ଭାରତର ଶକ୍ତି ଆମଦାନୀ ବିଲ୍ ୧୫୦ ବିଲିୟନ ଡଲାର ପାଖାପାଖି ପହ□ଲାଣି । ଏହା ୨୦୩୦ ବେଳକୁ ୩୦୦ ବିଲିୟନ ଡଲାରରେ ପହ□ିବ । ଭାରତ ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ଅଶୋଧିତ ତୈଳ ଏବଂ ୧୮ ପ୍ରତିଶତ ପ୍ରାକୃତିକ ବାଷ୍ପ ଆମଦାନୀ କରୁଛି । ୨୦୧୪ ଏପ୍ରିଲ୍ ସୁଦ୍ଧା, ଭାରତରେ ସ୍ଥାପିତ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି କ୍ଷମତା ଥିଲା ୧୬୮.୪ ଗିଗାୱାଟ, ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ରହିଛି ଯଥାକ୍ରମେ ୪୦.୫ ଗିଗାୱାଟ ଏବଂ ୩୧.୭ ଗିଗାୱାଟ । ଭାରତରେ ପବନଶକ୍ତି ବଜାରକୁ ଆଗାମୀ ବର୍ଷ ପ୍ରାୟ ୨୦୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ପୁଂଜି ନିବେଶ ଆସିବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି । କାରଣ ବିଭିନ୍ନ କଂପାନୀସବୁ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ୩୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରାୟ ୨୯୩ ଟି ଦେଶୀୟ ଓ ବିଦେଶୀ କଂପାନୀମାନେ ୨୬୬ ଗିଗାୱାଟ ସୌର, ପବନ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ ଓ ବାଇଓ ମାସ ଭି□କ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆଗାମୀ ୫-୧୦ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ଭାରତରେ ସ୍ଥାପନ କରିବା ଯୋଜନା ରଖିଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରାୟ ୩୧୦-୩୫୦ ବିଲିୟନ ଡଲାର ପୁଂଜି ନିବେଶ ହେବ । ୨୦୦୦ ଏପ୍ରିଲ ମାସରୁ ୨୦୧୫ ଫେବୃୟାରୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରକୁ ୯୫୪୮.୮୨ ମିଲିୟନ ଡଲାର ଏଫ୍.ଡି.ଆଇ. ଆସିଛି ।

ଭାରତୀୟ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଗାମୀ ୪-୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୧୫ ଟ୍ରିଲିୟନ ଟଙ୍କା (୨୩୭.୩୫ ବିଲିୟନ ଡଲାର) ମୂଲ୍ୟର ପୁଂଜି ନିବେଶ ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ, ବିତରଣ,ସରବରାହ ଓ ସରଞ୍ଜାମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୁଂଜି ନିବେଶ ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ସୁଯୋଗ ରହିଛି ବୋଲି ଶକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରୀ ପିୟୁସ ଗୋୟଲ କହିଛନ୍ତି ।

ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ତୁରନ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେଉଛି ୨୦୧୯ ସୁଦ୍ଧା ଦୁଇ ଟ୍ରିଲିୟନ ୟୁନିଟ (କିଲୋୱାଟ ଘ□ା) ଉତ୍ପାଦନ କରିବା ତାହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ବ□ମାନର ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରିବା । ଯଦ୍ୱାରା ସାରା ଦେଶରେ ଘରୋଇ, ଶିଳ୍ପ, ବାଣିଜ୍ୟ ଓ କୃଷି ଉପଯୋଗ ସକାଶେ ୨୪×୭ ଘ□ା ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ । ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେଲେ ମେଗାଓକ୍ୱାଟ କ୍ଷମତା ପିଛା ୨.୪ ହେକ୍ଟର (୬ ଏକର) ଜମି ଆବଶ୍ୟକ ଯାହା କୋଇଲା ଭି□କ ଶକ୍ତି ପ୍ଲା□ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁରୂପ । ଦେଶର ୧ ପ୍ରତିଶତ ଜମିରେ (୩୨୦୦୦ ବର୍ଗ କିଲୋମିଟର) ୧.୩୩ ନିୟୁତ ମେଗାୱାଟ କ୍ଷମତା ବିଶିଷ୍ଟ ସୌର ଶକ୍ତି ପ୍ଲା□ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସାରା ଭାରତରେ ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ସକାଶେ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟାପକ ଅଂଚଳ ରହିଛି ଯାହା ଦେଶର ମୋଟ ମରୁଅଂଚଳ ୮ପ୍ରତିଶତ ସମାନ । ପତିତ ଜମିର କିଛି ଅଂଶ (୩୨,୦୦୦ ବର୍ଗ କିଲୋମିଟର) ସୌର ପ୍ଲା□ ସ୍ଥାପନ କରାଗଲେ ୨୦୦୦ ବିଲିୟନ କିଲୋୱାଟ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନହୋଇପାରିବ (ଏହା ୨୦୧୩-୧୪ ଉତ୍ପାଦନ ପରିମାଣର ଦୁଇଗୁଣ) ଏଥି ସହିତ ଜମିର ଉତ୍ପାଦକତା ଏକର ପିଛା ୧.୫ ନିୟୁତ ଟଙ୍କା ହୋଇପାରିବ । (କିଲୋୱାଟ ମୂଲ୍ୟ ୬ ଟଙ୍କା ହିସାବ କରାଗଲେ) । ଏହା ଅନେକ ଶିଳ୍ପା□ଳ ସହ ସମାନ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । ଏହା ଜଳସେଚିତ ଚାଷ ଜମିର ଉତ୍ପାଦକତା ଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଗୁଣ

ଅଧିକ । ଅଧିକନ୍ତୁ ସୌର ଶକ୍ତି ୟୁନିଟ ଗୁଡିକ କୌଣସି ପ୍ରକାର କ□ାମାଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ ନାହିଁ ଏବଂ ଏଗୁଡିକ ହେଉଛି ସ୍ୱୟଂ ଉତ୍ପାଦନଶୀଳ । ସମସ୍ତ ଜୀବାଶ୍ମ ଇନ୍ଧନ ଆଧାରିତ ଶକ୍ତି ବଦଳରେ ସୌର ଶକ୍ତିର କ୍ଷମତା ରହିଛି ଯଦି ସମସ୍ତ ନାମମାତ୍ର ଉତ୍ପାଦକତା ରହିଥିବା ଜମିଗୁଡିକୁ ଏଥିପାଇଁ ଉପଯୋଗ କରାଯିବ । ଭାରତର ସୌର ଶକ୍ତି ସୁଯୋଗ ଆମେରିକା ଜାପାନ ସହ ସମାନ ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ରଖିଛି ।

ଭାରତରେ ସୌର ଶକ୍ତି ଫାର୍ମ ପ୍ରକଳ୍ପ ସମ୍ମୁଖରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ଆହ୍ୱାନ ହେଉଛି ଜମି ଅଧିଗ୍ରହଣ । ଅନେକ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଏଥିପାଇଁ ଜମି ଯୋଗାଇ ଦେବା ସକାଶେ ସୃଜନଶୀଳ ମାଧ୍ୟମ ସବୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ଯଥା ବିସ୍ତୃତ ଜଳସେଚନ ପ୍ରକଳ୍ପ କେନାଲ ଉପରେ ନିର୍ମାଣ ଯଦ୍ୱାରା ସୌର ବାଷ୍ପୀକରଣ ଯୋଗୁଁ ନଷ୍ଟ ହେଉଥିବା ଜଳସେଚନ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଜଳ ମଧ୍ୟ ସଂଚୟ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ପରୀକ୍ଷଣ ପ୍ରଥମ କରି ଗୁଜରାଟ ସରକାର କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ସୁଦୀର୍ଘ ୧୯୦୦୦ କିଲୋମିଟର ନର୍ମଦା କେନାଲରେ କେନାଲ ସୌର ଶକ୍ତି ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଭାରତରେ ଏହା ହେଉଛି ଏଭଳି କିସମର ପ୍ରଥମ ପ୍ରକଳ୍ପ । ସୌର ଶକ୍ତିର ବ୍ୟାପକ ଉପଯୋଗ ହେଲେ ୨୦୫୦ ସୁଦ୍ଧା ବର୍ଷକୁ ୬ ବିଲିୟନ ଟନ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ନିର୍ଗମନ ବନ୍ଦ କରାଯାଇପାରିବ । ଏହି ମାତ୍ରା ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା ଦ୍ୱାରା ହେଉଥିବା ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ନିର୍ଗମନ ବା ସାରା ଦୁନିଆରେ ପରିବହନ କ୍ଷେତ୍ର ଅନେକ ଅଂଚଳରେ ସୌର ବିକିରଣ ହେଉଛି ଅତି ବଳିଷ୍ଠ ଏବଂ ଆକାଶ ମଧ୍ୟ ନିର୍ମଳ ରହେ । ସୁତରାଂ, ଭାରତ ସୌର ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ କେନ୍ଦ୍ର ହୋଇପାରିବ । ତେଣୁ ସରକାରଙ୍କର ଏହା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବା ହେଉଛି ସଠିକ ଯଦିଚ ବ□ମାନ ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ୪୦୦୦ ମେଗାୱାଟରୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ହେଉଛି । ତେବେ ଆଗାମୀ ୫-୭ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ରୁଫ୍ ଟପ୍ ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ବଳରେ ଏହା ୪୦,୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରିବ । ରାଜସ୍ଥାନ ଓ ତାମିଲନାଡୁରେ ସବୁଜ ସଂଚାରଣ କରିଡର ଗଠନ ପାଇଁ ଏକ ବିଲିୟନ ୟୁରୋ ମୁଦ୍ରାରଣ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିବା ଜର୍ମାନ ବିକାଶ ବ୍ୟାଙ୍କ କେ.ଏଫ୍.ଡବ୍ଲୁ. ରୁଫ୍ ଟପ୍ ସୌର ଶକ୍ତି ପ୍ରକଳ୍ପ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଶୀଘ୍ର ଆଉ ଏକ ବିଲିୟନ ୟୁରୋ ଋଣ ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଦିଲ୍ଲୀରେ କେବଳ ୨୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ରୁଫ୍ ଟପ ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଯାହା ହେଉଛି ଦିଲ୍ଲୀର ମୋଟ ଶକ୍ତି ଉପଯୋଗର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ । ସେଇଭଳି ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ସକାଶେ ଭାରତର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସହରରେ ବ୍ୟାପକ ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ଉଭୟ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ହେଉଛି ଏକ ହିତକାରୀ ସ୍ଥିତି କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିଦ୍ୟୁତ ବିଲ ମଧ୍ୟ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ କମ ହୋଇପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ବ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହା ୨୫ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିନା ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଏଥିପାଇଁ ହେଉଥିବା ବ୍ୟୟ ୪-୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପୁନରୁଦ୍ଧାର ହୋଇପାରିବ ।

ଭାରତୀୟ ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ବିକାଶ ଏଜେନ୍ସି (ଇରେଡା) ସୌର ଶକ୍ତି ସକାଶେ ବଜାରରୁ ୨୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ପାଣ୍ଠି ଉଠାଇବା ସକାଶେ ଟିକସ ମୁକ୍ତ ବଣ୍ଡ ଜାରୀ କରିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଇରେଡା ବିଭିନ୍ନ ଡେଭଲପରମାନଙ୍କୁ କୋହଳ ଋଣ ଯୋଗାଇ ଦେଇପାରିବେ ।

ଇରେଡା ଯୁଗ୍ମ ସଚିବ ଶ୍ରୀ ତରୁଣ କପୁର ସଂପ୍ରତି ପି.ଏଚ୍.ଡି. ଚେମ୍ବର ଅଫ କମର୍ସ ଏଣ୍ଡ ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରୀ ସମ୍ମେଳନରେ କହିଥିଲେ ଯେ ସୌରଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ଉଦ୍ୟମ ପାଇଁ ସରକାର ୫୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ଟିକସ ମୁକ୍ତ ବଣ୍ଡ ଜାରୀ ଅନୁମୋଦନ କରିଛନ୍ତି । ଏ ମଧ୍ୟରୁ ୨୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଇରେଡା ପାଇଁ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଚଳିତ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷ ୨୦୦୦ ରୁ ୩୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ଉତ୍ପାଦନ ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଗଲେ ସରକାର ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେବେ ବୋଲି ଶ୍ରୀ କପୁର କହିଛନ୍ତି । ୨୦୧୭-୧୮ ଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ୧୦୦୦୦ ମେଗାୱାଟ ସୌର ଶକ୍ତି ଯୋଗ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଶ୍ରୀ କପୁର କହିଥିଲେ । ବାର୍ଷିକ ୧୫୦୦୦ ମେଗାୱାଟକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇପାରିଲେ ତାହା ଧାରଣଶୀଳ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସେ କହିଛନ୍ତି । ଯୁଗ୍ମ ସଚିବ ପୁଣି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ଯେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନରେ ଅଣ ପାରଂପରିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସରକାର ସବସିଡି ପ୍ରତ୍ୟାହାର କରିବା ପାଇଁ ନିଷ୍ପ□ ନେଇଛନ୍ତି । ଏହା କେବଳ ଶିଳ୍ପ ଓ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପାଇଁ ହେବ । ତେବେ ସବସିଡି ଦିନକୁ ଦିନ ଅପ୍ରାସଂଗିକ ହେଉଛି । ଏହା ପୁଣି ୟୁନିଟ ପିଛା ୪.୫ ଟଙ୍କାକୁ ହ୍ରାସ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଉଛି। ଅପରପକ୍ଷରେ ତାପଜ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ବ୍ୟୟ ବୃଦ୍ଧି ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଆଗାମୀ ୫ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ୫୦୦ ମେଗାୱାଟ ବିଶିଷ୍ଟ ୨୫ ଟି ସୌର ପାର୍କ ବିକାଶ କରିବା ସକାଶେ ସରକାର ସ୍କିମ ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି । ପୁଂଜି ନିବେଶ ଓ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୩୭ପୃଷ୍ଠାରେ

ଶ୍ରମ ସଂସ୍କାର : ବ୍ୟବସାୟକୁ ସହଜ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ

• ଦୀପକ ରାଜଦାନ

ଭାରତ ସରକାର ମେକ ଇନ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ନୀତିଗତ ଭାବେ ଏହାକୁ ଆଦୃତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି ଯାହା ଫଳରେ ଭାରତରେ ନିଯୁତ ନିଯୁତ ଯୁବକଙ୍କ ସକାଶେ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସହ ଦେଶକୁ ଏକ ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ବିନିର୍ମାଣ ହବ୍‌ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ଏହା ସକ୍ଷମ ହେବ । ନିବେଶ ନୀତିଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ଆଦୃତ କରାଯାଇଛି ।

ଦେଶର ଶ୍ରମ ଶକ୍ତି ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ସ□ ଗତ କିଛି ଦଶନ୍ଧି ଧରି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଆସିଛି ଯେ, କଠୋର ଶ୍ରମ ଆଇନ ହିଁ ଭାରତର ମନ୍ଥର ନିଯୁକ୍ତି ଅଭିବୃଦ୍ଧିର କାରଣ ହୋଇଆସିଛି । ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ ଯେ, କେବଳ ଶିଳ୍ପ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସକାଶେ ନୁହେଁ ବରଂ ଯଥେଷ୍ଟ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମ ଆଇନର ବ୍ୟାପକ ସଂସ୍କାରର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା । ତେବେ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ବୁଝାମଣାର ଅଭାବ ଏବଂ ସହମତି ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ଏନେଇ ବିଶେଷ ଅଗ୍ରଗତି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇପାରିଲା ନାହିଁ । ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ । ଶେଷରେ ଅନୁଭବ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଏହି ସମସ୍ୟା ବେଶୀଦିନ ଜାରି ରଖିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ଏବଂ ଶ୍ରମ ସଂସ୍କାର ସକାଶେ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଭାରତ ଯଦି ଅର୍ଥନୈତିକ ଶକ୍ତି ଭାବେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହେବାକୁ ଚାହୁଁଛି ତେବେ ଶ୍ରମ ସଂସ୍କାର ଜରୁରୀ ବୋଲି ହୃଦବୋଧ କରାଗଲା । ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତିମୂଳକ ବିକାଶକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ବ□ମାନର ସରକାର "ଶ୍ରମେବ ଜୟତେ'' ଏବଂ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାର ସରଳ ମାର୍ଗ ଉନ୍ମୋଚିତ କଲେ ଏବଂ ଏହି ଦୁଇଟିର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ବିକାଶ ହାସଲ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କଲେ । ବହୁମୁଖୀ କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କରି ସରକାର ବହୁ ଆଇନକୁ ସରଳ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଲେ ଏବଂ ନିଜ ନିଜର ଶ୍ରମ ଆଇନକୁ ସରଳ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ପ୍ରଗତିର ପଥରେ ଯଦି ଶ୍ରମିକମାନେ ଅନୁଭବ କରିବେ ଯେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ତେବେ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରାଗଲା । ଶ୍ରମିକମାନେ ଯଦି ଭାବିବେ ଯେ ସେମାନେ କେବଳ ଖର୍ଚ୍ଚର ଏକ ବୋଝ ତେବେ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ବିଭିନ୍ନ ରିପୋର୍ଟ ଓ ତଥ୍ୟରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ, ଏକ ସ୍ଥିତାବସ୍ଥା ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କଲେ ହେବ ନାହିଁ, ବରଂ ଶିଳ୍ପ ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ଭାରତର ଦ୍ରୁତ ଅଭିବୃଦ୍ଧିଶୀଳ ଜନସଂଖ୍ୟା ସକାଶେ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ

ନେଲେ ହିଁ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବ । ୨୦୧୪-୧୫ ସକାଶେ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ଅର୍ଥନୈତିକ ବିଶ୍ଲେଷଣରୁ ଜଣାଯାଇଛି ଯେ, ଶ୍ରମ ଆଇନର ସଂସ୍କାର ଓ ବ୍ୟବସାୟ କରିବାର ମୂଲ୍ୟ ହ୍ରାସ ସକାଶେ ରାଜ୍ୟ ଓ କେନ୍ଦ୍ରର ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଦରକାର । ସେହି ଅନୁସାରେ ସରକାର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକର ସମ୍ଭାବ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତାଗୁଡ଼ିକୁ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । କେନ୍ଦ୍ରର ପ୍ରଥମ କେତେକ ସଂସ୍କାର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ରାଜସ୍ଥାନର ଶ୍ରମ ଆଇନ ସଂସ୍କାର ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ସମ୍ମତି ଏହାର ଏକ ଉଦାହରଣ । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ସ୍ତରରେ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରମ ଆଇନକୁ ଯଦି ସ୍ୱଚ୍ଛ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଏ ତେବେ ରାଜ୍ୟ ଓ ଦେଶର ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହେବ ।

୨୦୧୪-୧୫ ଅର୍ଥନୈତିକ ସର୍ଭେ ରିପୋର୍ଟରେ ବେକାରୀ ମାତ୍ରାଧିକ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ବୋଲି ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଯେ, ଶ୍ରମ ଶକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଯୁକ୍ତି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ପଛରେ ପଡ଼ିଛି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ୨୦୦୧ରୁ ୨୦୧୧ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରମ ଶକ୍ତିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ଥିଲା ୨.୨୩ ପ୍ରତିଶତ । ଏହି ଦଶନ୍ଧିରେ ନିଯୁକ୍ତି ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ମୋଟ ଆକଳନ ଥିଲା ୧.୪ ପ୍ରତିଶତ । ଦ୍ରୁତ ନିଯୁକ୍ତି ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରମୁଖ ନୀତିଗତ ଆହ୍ୱାନ ।

ସମ୍ପ୍ରତି କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ୪୪ଟି ଶ୍ରମ ସମ୍ପର୍କିତ ଆଇନ ତିଆରି ହୋଇଛି ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଉ ୧୦୦ଟି ଆଇନ ତିଆରି ହୋଇଛି । ଶ୍ରମ ଆଇନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ସମସ୍ୟାଗୁଡିକ ହୃଦବୋଧ କରି ୨୦୧୨-୨୦୧୭ ଦ୍ୱାଦଶ ପଞ୍ଚବାର୍ଷିକ ଯୋଜନାରେ କୁହାଯାଇଥିଲା ଯେ, କାରଖାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ତିଆରି କରାଯାଇଥିବା ଶ୍ରମ ଆଇନଗୁଡିକର ବହୁମୁଖୀତା ଅନୁକୂଳ ନୁହେଁ ଏବଂ ବାସ୍ତବରେ ଏହା ଅନେକ ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ଶ୍ରମ ଆଇନର ପରିସର ବାହାରେ ଶ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରର ୮୪ ପ୍ରତିଶତ ବହନ କରୁଥିବା ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ର ବାଦ ପଡ଼ିଛି ଏବଂ ଅବଶିଷ୍ଟ ୧୬ ପ୍ରତିଶତ ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆହରଣ କରିଛି । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ନିୟାମକମୂଳକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଶ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ସମସ୍ୟାବହୁଳ କରିଛି । ଶ୍ରମ ଏକ ସଂବେଦନଶୀଳ କ୍ଷେତ୍ର ହୋଇଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଉଭୟ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ଶ୍ରମ ଆଇନଗୁଡିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜଟିଳ ହୋଇଛି ।

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଦ୍ୱାଦଶ ଯୋଜନାରେ ଦର୍ଶାଯାଇଛି ଯେ, ସାମଗ୍ରିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ସକାଶେ ଅତିକମରେ ଅଧିକ ଶ୍ରମ ଆବଶ୍ୟକ କରୁଥିବା ଉତ୍ପାଦନ ଶିଳ୍ପ ଯଥା ବୟନ ଓ ଗାର୍ମେଣ୍ଟ, ଚମଡା, ଯୋତା, ମୋତିମାଣିକ, ଅଳଙ୍କାର, ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟାକରଣ ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରମ ଶକ୍ତିକୁ ସକାରାତ୍ମକ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଶ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ କୌଣସି ସାଲିସ ନ କରି ଉଦାର ଶ୍ରମ ବଜାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଏସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାକୁ ହୃଦବୋଧ କରି ସରକାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ଯେ, ଶ୍ରମର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଶ୍ରମ ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଓ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଏବଂ ଉତ୍ତମ ପରିଚାଳନା ଜରିଆରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସାମଗ୍ରିକ କଲ୍ୟାଣ ଜରୁରୀ । ସରକାରଙ୍କ ମନ୍ତ୍ର ହେଉଛି 'ଶ୍ରମେବ ଜୟତେ' ଯାହାକି ଶ୍ରମିକ ଓ ଶିଳ୍ପ ମଧ୍ୟରେ ସୁସମ୍ପର୍କ ରହିବ ଏବଂ ଉଭୟେ ଉପକୃତ ହେବେ ।

ଭାରତୀୟ ଶ୍ରମ ଆଇନଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ସରଳ କରିବା ଆଭିମୁଖ୍ୟ ରଖି ଶ୍ରମ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ସମଗ୍ର ଶ୍ରମ ଆଇନଗୁଡିକୁ ସରଳ କରିବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛି । ସମସ୍ତ ଶ୍ରମଆଇନକୁ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ୫ଟି ଶ୍ରମ ସଂହିତାରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛି । ସେଗୁଡିକ ହେଲା- ମଜୁରୀ ସଂହିତା, ନିରାପତ୍ତା ସଂହିତା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବସ୍ଥା, ଶିଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କିତସଂହିତା, ସାମାଜିକ ନିରାପତ୍ତା ସଂହିତା ଓ କଲ୍ୟାଣ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସଂହିତା । ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କଠାରୁ ଆସିଥିବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ବିଚାର କରିବା ଏବଂ ସଂହିତାର ଚିଠା ପ୍ରସ୍ତୁତି ସକାଶେ ଏକ ଆନ୍ତଃମନ୍ତ୍ରୀସ୍ତରୀୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠନ କରାଯାଇଛି । ଏସମ୍ପର୍କିତ କୋଡଗୁଡିକ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଚାର ବିମର୍ଷ ସକାଶେ ଶ୍ରମ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ବିଭିନ୍ନ ବୈଠକର ଆୟୋଜନ କରିଛି ।

ଗତ ୬ ମେ, ୨୦୧୫ରେ ଶ୍ରମ ଓ ନିଯୁକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରୀ ତିନୋଟି ତ୍ରିପାକ୍ଷିକ ବୈଠକ ଡାକିଥିଲେ । ଶିଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଶ୍ରମ ସଂହିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଟ୍ରେଡ ୟୁନିଅନ, କର୍ମଚାରୀ ସଂଘ, ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ଶ୍ରମ ବିଭାଗ ଓ କେନ୍ଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଓ ବିଭାଗର ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଏହି ବୈଠକରେ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ ।

ଟ୍ରେଡ ୟୁନିଅନ ଆଇନ, ୧୯୨୬, ଶିଳ୍ପ ନିଯୁକ୍ତି (ବଳବତ୍ତର ଥିବା ଆଦେଶନାମା) ଆଇନ, ୧୯୪୬, ଶିଳ୍ପ ବିବାଦ ଆଇନ, ୧୯୪୭ ସମ୍ପର୍କରେ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା କରିବା ସହ କେତେକ ଜରୁରୀ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଶ୍ରମ ସଂହିତାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । କୋହଳ ଶ୍ରମ ଆଇନ ସକାଶେ ଶିଳ୍ପ ସମୁଦାୟ ମହଲରୁ

ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଧରି ଦାବି ହୋଇଆସୁଛି କିନ୍ତୁ ଟ୍ରେଡ ୟୁନିଅନଗୁଡିକ ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ଏହା ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ବିପନ୍ନ ହେବ ଏବଂ ଏହା ଯୋଗୁ ୟୁନିୟନ ଗଠନ କରିବା କଷ୍ଟସାଧ ହେବ । ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସହମତି ଆଣିବା ପାଇଁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଶ୍ରମ ସଂହିତା ପ୍ରସ୍ତୁତ ସକାଶେ ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କଠାରୁ ମତାମତ ଚାହିଁଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଇଥିଲେ ଯେ, ନୂଆ ଆଇନରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ସୁରକ୍ଷା କରାଯିବ ଏବଂ ଶିଳ୍ପ ସମ୍ପର୍କିତ ଶ୍ରମ ସଂହିତା ଚୂଡ଼ାନ୍ତ ଦିଗରେ ସବୁ ଦିଗରୁ ସମର୍ଥନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ମଜୁରୀ ସମ୍ପର୍କିତ ଚିଠା ଶ୍ରମ ସଂହିତା ସକାଶେ ସମଧରଣର ଦୁଇଟି ବୈଠକ ୧୩ ଏପ୍ରିଲ ୨୦୧୫ରେ ବସିଥିଲା ଯେଉଁଠି ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀମାନେ ସଂହିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରୀ ଆଇନ, ୧୯୪୮ରେ ଥିବା ବ୍ୟବସ୍ଥା, ମଜୁରୀ ପ୍ରଦାନ ଆଇନ, ୧୯୩୬, ବୋନସ ପ୍ରଦାନ ଆଇନ, ୧୯୬୫ ଓ ସମାନ ମଜୁରୀ ଆଇନ, ୧୯୭୬ ସମ୍ପର୍କରେ ଏଥିରେ ଆଲୋଚନା ହୋଇଥିଲା । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଶ୍ରମ ସଂହିତା ସମ୍ପର୍କରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ବୁଝାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ତଥା କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଟ୍ରେଡୟୁନିଅନ, ନିଯୁକ୍ତିଦାତା ସଂଘ ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରମାନଙ୍କଠାରୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆହ୍ୱାନ କରିଥିଲେ ।

ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଇନ ଜରିଆରେ ଶିଳ୍ପ ପରିଚାଳନାକୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରିବା ସକାଶେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର କ୍ଷୁଦ୍ର କାରଖାନା (ନିଯୁକ୍ତି ଓ ସେବାର ସ□ାବଳୀର ନିୟାମକ) ବିଲ, ୨୦୧୪ ସମ୍ପର୍କରେ ପରାମର୍ଶଭି□କ ବୈଠକ ଡାକିଥିଲେ ଏବଂ ଯେଉଁ କାରଖାନାରେ ୪୦ରୁ କମ ଶ୍ରମିକ ରହିଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ସକାଶେ ନିୟମ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା । ଏହା ସହ ଶିଳ୍ପ ଓ ଯୁବ ସମାଜକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗତବର୍ଷ ଆପ୍ରେ□ିସ ଆଇନ, ୧୯୬୧ର ସଂଶୋଧନ କରାଯାଇଥିଲା । ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଡିପ୍ଲୋମାଧାରୀ ଓ ଅଣଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଗ୍ରାଜୁଏଟମାନେ ଯେପରି ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ ସେହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥିଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ପିଢ଼ିର ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚିତ କରାଯାଇ ରାଜ୍ୟଗୁଡିକ ପକ୍ଷରୁ କରାଯାଇଥିବା ଅର୍ଥନୈତିକ ସଂସ୍କାର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜସ୍ଥାନ ସରକାରଙ୍କୁ ସହାୟତା କରିଥିଲେ । ଶିଳ୍ପ ବିବାଦ ଆଇନ, ୧୯୪୭, ଠିକା ଶ୍ରମିକ 'ଆଇନ, ୧୯୭୦, କାରଖାନା ଆଇନ, ୪୭ରେ ସଂଶୋଧନ ଅଣାଯାଇ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କ ସମ୍ମତି ହାସଲ କରାଯିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ରାଜସ୍ଥାନକୁ ସହାୟତା କରିଥିଲେ । ପ୍ରମୁଖ ପରିବ□ନଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା - ଶିଳ୍ପ ବାବଦ ଆଇନ ଜରିଆରେ ଏଣିକି ୩୦୦ରୁ ଅଧିକ କର୍ମଚାରୀ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥିବା କମ୍ପାନୀ ଶ୍ରମିକ ଛଟେଇ କରିବା ବା ତାଲା ବନ୍ଦ ଘୋଷଣା କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସରକାରଙ୍କ ଆଗୁଆ ଅନୁମତି ଆଣିବ ନାହିଁ । ପୂର୍ବରୁ ୧୦୦ କର୍ମଚାରୀ ବିଶିଷ୍ଟ କମ୍ପାନୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଘଟୁଥିଲା । ଛୋଟ ଛୋଟ ଘଟଣାରେ ବାରମ୍ବାର ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା କମ୍ପାନୀମାନେ ଏଣିକି ଏହି ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବେ ନାହିଁ । ବିଶେଷ କରି ଏହା ଯୋଗୁ କ୍ଷୁଦ୍ର କାରଖାନାଗୁଡିକ ଉପକୃତ ହେବେ ।

ରାଜସ୍ଥାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁ କେତେକ ଆଇନର ପରିବ□ନ ହେଲା ସେଥିରେ ଥିଲା ଶିଳ୍ପ ବିବାଦ ଆଇନ । ଏହି ଆଇନରେ ସମ୍ପ୍ରତି ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇଛି ଯେ, ଯଦି ଛଟେଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୩ ମାସ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଶ୍ରମିକ ଏହା ବିରୋଧରେ ଅପିଲ କରିପାରିବ । ପୂର୍ବରୁ ଏନେଇ କୌଣସି ସମୟ ସୀମା ନଥିଲା । ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ୩୦ ଜଣ ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସମର୍ଥନ ମିଳିଲେ ହିଁ ଟ୍ରେଡ ୟୁନିୟନ ଗଠନ କରାଯାଇପାରିବ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ମାତ୍ର ଏବେ ଏହା ୧୫କୁ କମାଇଦିଆଯାଇଛି । ୪୦ ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାରଖାନା ଆଇନ ଲାଗୁ ହୋଇପାରିବ ଯଦି ଏହି କାରଖାନାକୁ ବିଦ୍ୟୁତ ସଂଯୋଗ ହୋଇନଥିବ । ସେହିପରି ୨୦ ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଥିବା କାରଖାନାଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କାରଖାନା ଆଇନ ଲାଗୁ ହୋଇପାରିବ ଯଦି ଏହି କାରଖାନାକୁ ବିଦ୍ୟୁତ ସଂଯୋଗ ହୋଇଥିବ । ପୂର୍ବରୁ ଏହି ଆବଶ୍ୟକତା ଶ୍ରମିକ ସଂଖ୍ୟାର ଅଧା ଥିଲା ।

୫୦ରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥିଲେ କାରଖାନା ସକାଶେ ଠିକା ଶ୍ରମିକ ଆଇନ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ହେବ । ପୂର୍ବରୁ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ୨୦ ଥିଲା । ଠିକା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ସୁବିଧା ପ୍ରଦାନ ନ କରି ମଧ ଶିଳ୍ପ କାରଖାନାଗୁଡିକ ଅଧିକ ଅସ୍ଥାୟୀ ଶ୍ରମିକ ନିଯୁକ୍ତି କରିପାରିବେ ବୋଲି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଅର୍ଥନୀତିଜ୍ଞମାନେ ରାଜସ୍ଥାନ ଶ୍ରମ ସଂସ୍କାର ପଦକ୍ଷେପକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିଛନ୍ତି । ରାଜସ୍ଥାନ ମଡେଲକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ।

ଶ୍ରମ ସଂସ୍କାର ବିବାଦର ପ୍ରଭାବ ବ୍ୟତୀତ ୨୦୧୫-୧୬ ବଜେଟରେ ସରକାର ଅନେକ ବିଷୟ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ ଯାହାକି ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ଦେଶରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦିଗରେ ସଫଳ ହେବ । ବଜେଟରେ ରହିଥିବା କର ପ୍ରସ୍ତାବ ଅତି ସରଳ କରାଯାଇଛି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଦେଶରେ ଦ୍ରୁତ

ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଦିଗରେ ସକ୍ଷମ ହେବ। ଭାରତ ସରକାର ମେକ ଇନ ଇଣ୍ଡିଆ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ନୀତିଗତ ଭାବେ ଏହାକୁ ଆଦୃତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ପଦକ୍ଷେପ ନେଇଛନ୍ତି ଯାହା ଫଳରେ ଭାରତରେ ନିଯୁତ ନିଯୁତ ଯୁବକଙ୍କ ସକାଶେ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ହେବା ସହ ଦେଶକୁ ଏକ ବିଶ୍ୱସ୍ତରୀୟ ବିନିର୍ମାଣ ହବ୍‌ରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ଏହା ସକ୍ଷମ ହେବ। ନିବେଶ ନୀତିଗୁଡିକୁ ଅଧିକ ଆଦୃତ କରାଯାଇଛି। ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବାର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷରେ ହିଁ ଏନେଇ ଅନେକ ସଫଳତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲା ଏବଂ ପ୍ରଶାସନିକ ତତ୍ପରତା ଯୋଗୁ ଅଧିକ ନିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥିଲା।

ଗତ ୧୬ ଅକ୍ଟୋବର ୨୦୧୪ରେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଶ୍ରମଏବ ଜୟତେ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ। ଦେଶର ଯୁବକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଅଧିକ କର୍ମନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି ସହ ଏକ ବ୍ୟାପକ ପରିବ□ନ ଆଣିବା ଦିଗରେ ପ୍ରଶାସନିକ ରୂପାନ୍ତରଣ ଦିଗରେ ସରକାର ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପୋଷଣ କରିଥିଲେ। ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିବା ଉ□ମ ପରିଚାଳନା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏହାକୁ ସଫଳ କରିଛି।

ପ୍ୟାକେଜର ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିଗ ହେଉଛି ଡିଜିଟାଲ ଇଣ୍ଡିଆ। ଏହା ଦେଶରେ ସୂଚନା ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟାର ବ୍ୟବହାର କରି ପ୍ରଶାସନର ଏକ ନୂଆ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ। ଗତ ୧୬ ଅକ୍ଟୋବର ୨୦୧୪ରେ ଶ୍ରମ ଓ ନିଯୁକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ପକ୍ଷରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ଏକ ୱେବ ପୋର୍ଟାଲ 'ଶ୍ରମ ସୁବିଧା ପୋର୍ଟାଲ'। ଏହି ପୋର୍ଟାଲ ଅଧୀନରେ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟର ଚାରିଟି ବିଭାଗ ରହିଛି। ସେଗୁଡିକ ହେଲା ମୁଖ୍ୟ ଶ୍ରମ ଆୟୁକ୍ତ (କେନ୍ଦ୍ରୀୟ), ଖଣି ନିରାପ□ା ମହାନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ, କର୍ମଚାରୀ ଭବିଷ୍ୟନିଧି ପାଣ୍ଠି ଓ କର୍ମଚାରୀ ରାଜ୍ୟ ବୀମା ନିଗମ।

ଏହି ପୋର୍ଟାଲର ଚାରିଟି ମୁଖ୍ୟ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ହେଉଛି: ଏକକ ଶ୍ରମିକ ଚିହ୍ନଟ ନମ୍ବର (ଏଲଆଇଏନ) ଯାହାକି ଅନଲାଇନ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରେସନ ସକାଶେ ୟୁନିଟଗୁଡିକୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି; ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରାଆତ୍ମଘୋଷିତ ଓ ସରଳୀକୃତ ଏକକ ଅନଲାଇନ ରିଟର୍ଣ୍ଣର ଫାଇଲିଂ। ଅଲଗା ଅଲଗା ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଦାଖଲ କରିବା ବଦଳରେ ୟୁନିଟଗୁଡିକ କେବଳ ଏକକ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଅନଲାଇନରେ ଦାଖଲ କରିବେ; ଯୋଗ୍ୟତା ସୂଚୀ ଭି□ିରେ କମ୍ପ୍ୟୁଟରାଇଜଡ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ଶ୍ରମ ଯା□ ଯୋଜନା ଏବଂ ଶ୍ରମ ନିରୀକ୍ଷକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯା□ର ୭୨ ଘ□ା ମଧ୍ୟରେ ଯା□ ରିପୋର୍ଟକୁ ଅପଲୋଡ କରିବା; ପୋର୍ଟାଲ ସହାୟତାରେ ସମୟାନୁବ□ିତା ଭାବେ ଅଭିଯୋଗଗୁଡିକର ସମାଧାନ କରିବା। ସମ୍ପ୍ରତି ୯.୫ ଲକ୍ଷ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନକୁ ଏକକ ଶ୍ରମିକ ଚିହ୍ନଟ ନମ୍ବର (ଏଲଆଇଏନ) ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇସାରିଲାଣି। ୮ଟି ଶ୍ରମ ଆଇନ ଅଧୀନରେ କମନ ରିଟର୍ଣ୍ଣ ଫାଇଲ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗତ ୨୪ ଏପ୍ରିଲ ୨୦୧୫ରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି। ଏହା ଯୋଗୁ ବିଭିନ୍ନ ଖର୍ଚ୍ଚ ହ୍ରାସ ହୋଇଛି ଏବଂ ପୂର୍ବାପେକ୍ଷା ଅଧିକ ସୁବିଧା ହୋଇଛି। ଗୋଟିଏ ଉତ୍ସରେ ରହିଥିବା ୧୪ଟି ନିୟାମକ ଅନୁମତିକୁ ଇ-ବିଜ ପୋର୍ଟାଲରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇପାରିଛି।

ଭାରତୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟାର ୭୦ ପ୍ରତିଶତ ଗ୍ରାମା□ଳବାସୀ ହୋଇଥିବାରୁ ଗ୍ରାମୀଣ ଯୁବକଯୁବତୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲେ ଏହା ଭାରତର ବିକାଶ ଦିଗରେ ଉ□ମ ପଦକ୍ଷେପ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଭାରତ ସରକାର ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି। ଏଥିପାଇଁ ଦୀନ ଦୟାଲ ଉପାଧ୍ୟାୟ ଗ୍ରାମୀଣ କୌଶଳ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଛି। ୨୦୧୫-୧୬ ବଜେଟରେ ଏଥିପାଇଁ ୧୫୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟୟବରାଦ ରଖାଯାଇଛି। ଯୋଗ୍ୟ ବିବେଚିତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ରେ ସିଧାସଳଖ ଏକ ଡିଜିଟାଲ ଭାଉଚର ଜରିଆରେ ଏହି ସହାୟତା ରାଶି ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ।

ମୋଟ ଶ୍ରମଶକ୍ତିର ୯୨ ପ୍ରତିଶତ ବହନ କରୁଥିବା ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଅସଂଗଠିତ ଶ୍ରମିକ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ଆଇନ, ୨୦୦୮ ଅନୁସାରେ ସରକାର ସେମାନଙ୍କ ଚିହ୍ନଟ ଓ ପଞ୍ଜିକରଣ କରିବା ସକାଶେ ପ୍ରତିଜ୍ଞାବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି। ଏହି ଆଭିମୁଖ୍ୟ ଅନୁସାରେ ଅସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପରିଚୟ ପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ଯାହାକି ଆଧାର ନମ୍ବର ସହ ସଂଯୋଜିତ ହେବ ଏବଂ ଗୋଟିଏ ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ଅସଂଗଠିତ ବର୍ଗର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ଯୋଜନାରେ ବ୍ୟାଙ୍କ ଆକାଉ□ ନମ୍ବର ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ।

ସଂଗଠିତ କ୍ଷେତ୍ରରେ କର୍ମଚାରୀ ଭବିଷ୍ୟନିଧି ପାଣ୍ଠି ଉପକାରିତା ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ପୋର୍ଟାଲ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ୪.୪୭କୋଟିରୁ ଅଧିକ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ୟୁନିଭର୍ସାଲ ଆକାଉ□ ନମ୍ବର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି। ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ୯୯ ପ୍ରତିଶତ ଦେୟ ଇଲେକ୍ଟ୍ରୋନିକ ଉପାୟରେ ସମ୍ପନ୍ନ କରାଯାଉଛି। ମାସିକ ଅବଦାନ ସକାଶେ ଏସଏମଏସ ଆଲର୍ଟ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି। ସାମାଜିକ ନିରାପ□ା ଯୋଜନା ବଳୟରେ ନିର୍ମାଣ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ୟୁଏଏନ ପ୍ରଦାନ

କରାଯିବ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଛି ।

କର୍ମଚାରୀ ପେନସନ ଯୋଜନା (ଇପିଏସ) ହିତାଧିକାରୀମାନଙ୍କ ସକାଶେ ମାସିକ ୧୦୦୦ ଟଙ୍କାର ସର୍ବନିମ୍ନ ପେନସନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ଗତ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦୧୪ରେ ଏସଂକ୍ରାନ୍ତ ବିଜ୍ଞପ୍ତି ଜାରି କରାଯାଇଥିଲା । ଅଧିକ ପେନସନ ପାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ କେନ୍ଦ୍ର କ୍ୟାବିନେଟର ମଞ୍ଜୁରୀ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଛି । ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ସମ୍ପ୍ରତି ପ୍ରାୟ ୫୦ ଲକ୍ଷ ପେନସନଧାରୀଙ୍କ ଆକାଉ□କୁ ପେନସନ ଚାଲିଯାଉଛି । ଏହା ସହ ଇପିଏଫ ଯୋଜନାରେ ମଜୁରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସିଲିଂ ବୃଦ୍ଧି ପରିମାଣ ୬୫୦୦ ଟଙ୍କାରୁ ୧୫ହଜାର ଟଙ୍କାକୁ ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଉଛି । ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ୧୨୨ ଇପିଏଫ ଅଫିସ ମଧ୍ୟରୁ ୧୦୩ଟି ଅଫିସରରେ ୧୫.୫୪ କୋଟି ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଆକାଉ□କୁ ୧ ଏପ୍ରିଲ ୨୦୧୫ ସୁଦ୍ଧା ଅପଡେଟ କରାଯାଇଛି ଯାହାକି ନୂଆ ଆର୍ଥିକ ବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ଦିନରେ ଅପଡେଟ ହୋଇଥାଏ ।

କାମ କରିବାର ବୟସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୬୫ ପ୍ରତିଶତରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ରହିଥିବା ବେଳେ ଏହି ବ୍ୟାପକ ଶକ୍ତିର ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ସାକାର କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ସ୍କିଲ ଇଣ୍ଡିଆ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଛନ୍ତି । ସରକାର ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ସକାଶେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି । ଯୁବକ ଓ ଦୁର୍ବଳ ବର୍ଗ ଯେପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇବେ ସେଥିପାଇଁ ଚାହିଦା ସମ୍ପନ୍ନ ଧନ୍ଦାମୂଳକ ଓ କ୍ୟାରିୟର ସେବା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ୧୬ ଅକ୍ଟୋବର ୨୦୧୪ରେ ଦେଶରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା ଆପ୍ରେ□ିସ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଯୋଜନା । ଏହି ଯୋଜନାରେ ଏମଏସଏମଇ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଆସନ୍ତା ଅଢ଼େଇ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୧ ଲକ୍ଷ ଅପ୍ରେ□ିସ ପ୍ରଦାନ କରାଯିବାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି । ସମ୍ପ୍ରତି ୨.୯ ଲକ୍ଷ ଆପ୍ରେ□ିସ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ଆସନ୍ତା କିଛି ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ୨୦ ଲକ୍ଷ ଆପ୍ରେ□ିସ ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ସରକାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଛନ୍ତି । ଟ୍ରେଡ ଆପ୍ରେ□ିସ ସକାଶେ ଅର୍ଦ୍ଧକୁଶଳୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ସର୍ବନିମ୍ନ ମଜୁରୀ ପାଉଥିବା ଶ୍ରମିକଙ୍କ ସକାଶେ ପରିବର୍ଦ୍ଧିତ ଷ୍ଟାଇପେଣ୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି ।

ବଜେଟରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେ, ସରକାର ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ ପ୍ରତିଭାର ବିକାଶ-ସେତୁ ନାମରେ ଏକ ଯୋଜନା ଆରମ୍ଭ କରୁଛନ୍ତି । ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଦିଗରେ ସେତୁ ଏକ ପ୍ରାଥମିକ ସହାୟତାମୂଳକ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିବ ଏବଂ ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାୟତା କରିବ । ବିଶେଷ କରି ପ୍ରଯୁକ୍ତିବିଦ୍ୟା ଭି□ିକ ଯୋଜନାରେ ଏହା ସହାୟକ ହେବ । ନିତି ଆୟୋଗ ଅଧୀନରେ ଏଥିପାଇଁ ୧୦୦୦ କୋଟି ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଛି ।

ନିଯୁକ୍ତି ସେବାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଧୁନିକୀକରଣ କରାଯାଇଛି । ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୫ରୁ ଜାତୀୟ କ୍ୟାରିୟର ସେବା ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ନିଯୁକ୍ତିଭି□ିକ ଦକ୍ଷତା ହାସଲ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଶତାଧିକ ମଡେଲ କ୍ୟାରିୟର ସେ□ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯିବ । ଏନସିଭିଟି-ଏମଆଇଏସ ପୋର୍ଟାଲରେ ଆଉ ଏକ ମାଇଲଖୁ□ ଅତିକ୍ରମ କରାଯାଇପାରିଛି ଯାହାକି ଡିସେମ୍ବର ୨୦୧୪ରୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ର ସକାଶେ ଆଗୁଆ ଶିକ୍ଷାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି (ଆରପିଏଲ) ନାମକ ଏକ ନୂଆ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଛି । ଦକ୍ଷତାଭି□ିକ ଶ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସାଧାରଣ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରାପ୍ତ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ ଏକକ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଦୂର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ଜରିଆରେ ଆଇଟିଆଇ ପ୍ରଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଛି ଯଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆଇଟିଆଇଗୁଡିକରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନର ଗୁଣବ□ା ବୃଦ୍ଧିହୋଇପାରିବ ।

ଶ୍ରମ ନୀତିରେ ବ୍ୟାପକ ପରିବ□ିନ ଆଣିବା ପାଇଁ ସରକାର ଚିନ୍ତା କରୁଥିବା ବେଳେ ଶ୍ରମ ଓ ନିଯୁକ୍ତି ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଦ୍ୱାରା ଆହୁତ ବୈଠକରେ ଏନେଇ ଅନେକ ବିତର୍କ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ନିଷ୍କର୍ଷ ବାହାର କରାଯାଇଛି । ଏହି ତ୍ରିପାକ୍ଷିକ ବୈଠକରେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର, କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଟ୍ରେଡ ୟୁନିଅନ ସଂଗଠନ, ନିଯୁକ୍ତିଦାତା ସଂଗଠନ ଯୋଗଦେଇଥିଲେ । ୨୦୧୫ ଜାନୁଆରୀ ୧୩ରେ ଶ୍ରମ ଓ ନିଯୁକ୍ତି ରାଷ୍ଟ୍ରମନ୍ତ୍ରୀ(ସ୍ୱାଧୀନ) ବନ୍ଦାରୁ ଦ□ାତ୍ରେୟ କହିଥିଲେ ଯେ ଶ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାପକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ଅଂଶୀଦାରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ପରାମର୍ଶଭି□ିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଶ୍ରମ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଏକ ସାମାଜିକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଦିଗରେ ଅଭିମୁଖୀ ହୋଇଛି ।

ନିଯୁକ୍ତିଦାତାମାନେ ଏକସ୍ୱରରେ କହିଥିଲେ ଯେ, ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସ୍ୱାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା ହୋଇପାରିଲେ ହିଁ ଶିଳ୍ପ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସମ୍ଭବ ଏବଂ ଏହାକୁ ଯଦି ସକାରାତ୍ମକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଆଯାଇପାରିବ ତେବେ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେବ । ପ୍ରସ୍ତାବିତ ଇପିଏଫ ଆଇନ ସଂଶୋଧନ ସକାଶେ ୩୧ ମାର୍ଚ୍ଚ ୨୦୧୫ରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ତ୍ରିପାକ୍ଷିକ ବୈଠକ ବସିଥିଲା । ଇପିଏଫରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ହେଉ ବା ଜାତୀୟ ପେନସନ ଯୋଜନାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହେବାକୁ ହେଉ-

ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଯୋଜନାରେ ସାମିଲ ହେବାକୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲେ । ତେବେ ଟ୍ରେଡ ୟୁନିୟନମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦ□ ୧୦ ସୂତ୍ରୀ ଦାବି ସଂପର୍କରେ ଆଲୋଚନା ସକାଶେ ସଂଗଠନଗୁଡିକ ପକ୍ଷରୁ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରାଯାଇଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ସହ ଏନେଇ ଆଲୋଚନା କରାଯିବାକୁ ନିଷ୍ପ□ହୋଇଥିଲା । ଦିଲ୍ଲୀରେ ଏକ ଜାତୀୟ କନଭେନସନରେ ଏସମ୍ପର୍କରେ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ କୁହାଯାଇଥିଲା ।

ଇପିଏଫ ଆଇନରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ବିଭିନ୍ନ ଶ୍ରମିକ ଅନୁକୂଳ ସଂଶୋଧନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଆଇନ ଅନୁସାରେ ସର୍ବନିମ୍ନ କର୍ମଚାରୀ ସଂଖ୍ୟାକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ବ□ମାନ ଏହି ସଂଖ୍ୟା ୨୦ ଥିବା ବେଳେ ଏହାକୁ ୧୦କୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା । ସେହିପରି କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପର ପରିଚାଳନା, ବହୁମୁଖୀ ଆପେଲେଟ ଅଥରିଟି ପ୍ରତିଷ୍ଠା, ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକୁ ଦୂର କରିବା ଆଦି ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଥିଲା । ଏହି ସଂଶୋଧନଗୁଡିକ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ମଜୁରୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ସମସ୍ୟାକୁ ଏହା ଦୂର କରିଥିବା ବେଳେ ଆଇନର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ସ୍ୱଚ୍ଛତା ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ତ୍ରିପାକ୍ଷିକ ଆଲୋଚନାରେ ପ୍ରସ୍ତାବିତ ସଂଶୋଧନଗୁଡିକ ସମ୍ପର୍କରେ ଆଲୋକପାତ କରାଯାଇଥିଲା । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ସକାଶେ ଏନପିଏସ/ଇପିଏଫ ନେଇ ବିକଳ୍ପ ଚିନ୍ତା ଅଧିକ ସହାୟତା ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଇଥିଲା । ତେବେ ଇପିଏଫଓ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଉଥିବା ଏନପିଏସ ଜରିଆରେ ବିଶେଷ ଉପକାର ମିଳିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଆଶଙ୍କା ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ଏଥିରେ ଆଶା ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ଯେ, ଏହି ସଂଶୋଧନଗୁଡ଼ିକ ଯୋଗୁ ଭାରତୀୟ ଶିଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଏବଂ ଭାରତ ଏକ ଉତ୍ପାଦନ ହବ୍‌ରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହେବାରେ ଏହା ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବ । ସେହିପରି କ୍ଷୁଦ୍ର ଶିଳ୍ପଗୁଡିକୁ ରିହାତି ଦେବା ସକାଶେ ଅଧିକ ପ୍ରୋତ୍ସାହନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରାଯାଇଥିଲା । ଆଲୋଚନା ଓ ପ୍ରତିଆଲୋଚନାକୁ ଜାରି ରଖିବା ସହ ସରକାର ଦର୍ଶାଇଥିଲେ ଯେ, ଆଇନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ସଂଶୋଧନଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁରୁତର ସହ ବିଚାର କରାଗଲେ ଦେଶର ପ୍ରଗତି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ବିଚାର କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ହୋଇଛନ୍ତି । ■■

ପୃଷ୍ଠା୩୧ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ଡେଭଲପରମାନଙ୍କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ପାର୍କଗୁଡିକ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବେ । କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରକଳ୍ପ ବିକାଶକାରୀମାନେ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଥିବା ବିଭିନ୍ନ ଅସୁବିଧା ଦୂର କରିବା ପାଇଁଏହି ପାର୍କ ଗୁଡିକ ଉଦ୍ୟମ କରିବେ ।

କୁଶଳତା ବିକାଶ ହେଉଛି ଏକ କ୍ଷେତ୍ର ଯେଉଁଠିରେ ବିଶେଷ କରି ସୌର ପ୍ଲା□ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇପାରିବ । ତାପଜ, ଜଳବିଦ୍ୟୁତ ଓ ପବନଶକ୍ତି ପ୍ଲା□ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ଲୋକଶକ୍ତି ଉପଲବ୍ଧ ଅଛି । ତେବେ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ସୌର ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ହେଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ କୁଶଳୀ ଲୋକଶକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ । ସରକାର ଅବଶ୍ୟ କୁଶଳତା ବିକାଶ ପାଇଁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି ଏହାକୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ହେବ ।

ସୌରଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟୟ ବ□ମାନର ୟୁନିଟ ପିଛା ୬-୭ ଟଙ୍କାରୁ ୟୁନିଟ ପିଛା ୪.୫୦ ଟଙ୍କାକୁ ହ୍ରାସ ପାଇବା ଆଶା କରାଯାଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ସରକାର ସୌର ଓ ପବନ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ପାଦନ ମୂଲ୍ୟ ଆହୁରି କମ କରିବା ପାଇଁ ସୃଜନଶୀଳ ସମାଧାନ ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଶକ୍ତିମନ୍ତ୍ରୀ ପିୟୁଷ ଗୋୟଲ କହିଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ଯୋଜନା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସକାଶେ ସରକାର ପ୍ରାଇସ ଓ୍ୱାଟର ହାଉସ କୁପର କନସଲଟା□ କଂପାନୀକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଛନ୍ତି ।

ଅକ୍ଷୟ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟାପକ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଯେଉଁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି ତଦ୍ୱାରା ଭାରତକୁ ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି ସୁରକ୍ଷା ମିଳିପାରିବ । ଆଗାମୀ ଦଶକରେ ଭାରତରେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାର ୮.୯ ପ୍ରତିଶତ ଆଶା କରାଯାଉଥିବାରୁ ଦେଶରେ ଶକ୍ତି ଚାହିଦା ବ୍ୟାପକ ହେବ । ସେ ଦିଗରୁ ସରକାର ସଠିକ ଦିଗରେ ଯାଉଛନ୍ତି, ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ସରକାର ତାପଜ, ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ, ବାଷ୍ପ, ଆଣବିକ, ସୌର, ପବନ ଓ ବାଇଓ ଗ୍ୟାସ ଶକ୍ତିର ମିଶ୍ରଣ ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ଭାରତ ଏ ଦିଗରେ ଅବଶ୍ୟ ଚୀନ ତୁଳନାରେ ପଛରେ ଅଛି ତେବେ ସୌର ଓ ଜଳ ବିଦ୍ୟୁତ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ ବ୍ୟାପକ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଛନ୍ତି । ସୌରଶକ୍ତି ବଳରେ ଡିଜେଲ ଜେନେରେଟର ଉପଯୋଗ ବନ୍ଦ କରାଯାଇପାରିବ । ଦେଶରେ ବ□ମାନ ୩୦୦୦୦ ମେଗାଓ୍ୱାଟର ଡିଜେଲ ଜେନେରେଟର ସେଟ ଉପଯୋଗ ହେଉଥିବା ଯୋଗୁଁ ତୈଳ ଆମଦାନୀ ସକାଶେ ବ୍ୟାପକ ମାତ୍ରାରେ ବୈଦେଶିକ ବିନିମୟ ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟୟ ହେଉଛି । ■■

** ବରିଷ୍ଠ ବିଜିନେସ ଜର୍ଣ୍ଣାଲିଷ୍ଟ*

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଆୟୁଷ

• ଉମାକାନ୍ତ ସାହୁ

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଆଲୋପାଥିକ ଔଷଧ ପରି କଠିନ ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରିନଥାଏ । ତେଣୁ ଏହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶେଷ ଭାବେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ବ୍ରିଟିଶ ଗବେଷକଙ୍କ ମତରେ ଔଷଧ କେବଳ ଗୋଟିଏ । ଏହାର ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ । ରୋଗୀକୁ ରୋଗମୁକ୍ତ କରିବା ହିଁ ଏହାର ମାନଦଣ୍ଡ । ବିକଳ୍ପ କୌଣସି ଏକ ସଂସ୍କୃତି କିମ୍ବା ଭୌଗୋଳିକ ସୀମାରେ ହିଁ ସୀମାବଦ୍ଧ ।

ରୋଗ ଉପଶମ ତଥା ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦୁଇଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ । ଗୋଟିଏ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ବିଭିନ୍ନ ପରୀକ୍ଷାରୁ ଉଦ୍ଭବ, ଅନ୍ୟଟି ବିଶ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଜ୍ଞାନ ତଥା ପ୍ରୟୋଗରୁ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଥମଟି ଅତି ଜଟିଳ । ଦୀର୍ଘକାଳୀନ ଗବେଷଣା ଭି□ରେ ପରୀକ୍ଷାଗାରରେ ଏହା ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ଚିକିତ୍ସକ ତଥା ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥାଏ । ଔଷଧର ସଫଳ ପ୍ରୟୋଗ ହେଲେ ଏହାକୁ ଉଦ୍ଭାବକ ପାଟେ□ କରିଥାନ୍ତି । ଏପରି ଔଷଧ ସାର୍ବଜନୀନ ଭାବେ ଆଦୃତ ହୋଇଥାଏ । ପାଟେ□ ସମୟ ଶେଷ ହେଲେ ଏହା ସ୍ୱଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଦ୍ୱିତୀୟଟି କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଧର୍ମ, ଜାତି, ଗୋଷ୍ଠୀ ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ନିଜସ୍ୱ ବିଶ୍ୱାସ, ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ପ୍ରତି ଭୟ, ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ତଥା ଅନୁଭୂତିରୁ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଛି । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଔଷଧ ତୁଳନାରେ ଏହା ଶସ୍ତା । ତେଣୁ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶ ତଥା ଅନୁନ୍ନତ ଅ□ଳରେ ଏହା ଆଦୃତ ହୋଇଥାଏ । ତେବେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା ୧୯୭୦ ମସିହାରୁ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ବିତର୍କିତ ।

ବିତର୍କ ସପକ୍ଷରେ ଓ ବିପକ୍ଷରେ ଅନେକ ମତ ରହିଛି । ଏହାର ସମର୍ଥକଙ୍କ ମତରେ ସ୍ୱୀକୃତ ପ୍ରାପ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ଏ ପ୍ରକାର ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା କରିପାରିବେ । ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରେ ସନ୍ତୁଳନ ଭି□ରେ ଆମେରିକାରେ ଆଠ ପ୍ରକାର ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସାକୁ ମାନ୍ୟତା ଦିଆଯାଇଛି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ବିକଳ୍ପ ଓ ପାରଂପରିକ ଚିକିତ୍ସାକୁ କେତେକ ଦେଶର ଚିକିତ୍ସା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଆମେରିକାର ପ୍ରାୟ ଶହେଟି ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ସଂସ୍ଥାରେ ଏହା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ତେବେ ଚିକିତ୍ସକମାନେ ସ୍ୱୀକୃତିପ୍ରାପ୍ତ ସଂସ୍ଥାର ଅନୁମତି ବିନା ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା କରିପାରିବେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା ବିପକ୍ଷବାଦୀ ସଂଖ୍ୟା ସପକ୍ଷବାଦୀଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ବିଶେଷକରି

ଯୁକ୍ତରାଜ୍ୟରେ । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଏହା ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ତଥ୍ୟ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ନୁହେଁ । ଏହା ଲୋକଙ୍କୁ ପ୍ରତାରିତ କରିଥାଏ । ଧର୍ମ, ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ, ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ଇତ୍ୟାଦିରେ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ ରଖୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ଏହାର କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା ସନ୍ଦେହାତ୍ମକ ଓ ଫଳାଫଳ ବିପଦଜନକ । ଏ ସଂପର୍କିତ ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟ ଅତି ନିମ୍ନମାନର । ଏପରି ଔଷଧ ସେବନ ଯୋଗୁଁ ବ୍ୟାଧି ପ୍ରଶମିତ ହେବା ସମ୍ଭାବନା ନଥାଏ । ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଔଷଧ ଦେବା ବିଳମ୍ବ ହେଲେ ଅନେକ ରୋଗୀ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡନ୍ତି । ବ୍ରିଟେନରେ ଏ ପ୍ରକାର ଚିକିତ୍ସାର ପ୍ରସାର ଅନୈତିକ ଓ ବିପଜ୍ଜନକ ବୋଲି ବିକଳ୍ପ ଔଷଧର ଦୁଇଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ଯୁବରାଜ ଚାର୍ଲସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ ହୋଇଥିଲା । ଆମେରିକାର ଜାତୀୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସଂସ୍ଥାର ମତକୁ ସେମାନେ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ଏବଂ ଏହାର ଅଧିକ ଗବେଷଣା ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇ ଥିଲେ । ଆମେରିକାର ଜାତୀୟ ବିଜ୍ଞାନ ସଂସ୍ଥା ମତରେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା ବୈଜ୍ଞାନିକ ତଥ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ସ୍ଥାନୀୟ ପରଂପରାରୁ ଉଦ୍ଭୁତ । ଏହାର ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟ ସମୟ ଓ ସମ୍ବଳର ଅପଚୟ । ତେବେ କେତେକ ରୋଗୀଙ୍କ ମତରେ ପାରଂପରିକ ଆଲୋପାଥିକ ଚିକିତ୍ସା ସହ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା କରାଗଲେ ଫଳ ଉ□ମ ହୋଇଥାଏ । ତେଣୁ ଅଧିକାଂଶ ବିକଶିତ ଦେଶରେ ପାରଂପରିକ ଚିକିତ୍ସା ସହ ଏହାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ଏପରି ଚିକିତ୍ସା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଅନେକ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଏହାର ବିଷୟ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଛି । ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶମାନଙ୍କରେ କିନ୍ତୁ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ନ ଥିବା ଯୋଗୁଁ ପ୍ରଥମେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ବ୍ୟାଧିର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖି ପରବ□ୀ ସମୟରେ ଆଲୋପାଥି ଚିକିତ୍ସା କେତେକ ରୋଗୀ କରିଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳକୁ ବ୍ୟାଧି ଉପଶମ ହେବା କଷ୍ଟକର ହୋଇଥାଏ । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ବିକଳ୍ପ ହେଲା- ଯୋଗ, ଧ୍ୟାନ, ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ, ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ବ୍ୟାୟାମ ଓ ଖାଦ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ।

ବିବଦମାନ ହେଲେ ହେଁ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ କେତେକାଂଶରେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇଛି । ତେବେ ଏହା ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିବା କଷ୍ଟକର । କାରଣ ଏହା ସ୍ଥାନୀୟ ଇତିହାସ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଣ୍ଣିତ । ଏହାର ନିଦାନ ଓ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ର ଅନୁଯାୟୀ ଭିନ୍ନ । ଏହା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରଣାଳୀରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ନୁହେଁ । ଅନୁଭବ ଓ ଅନୁମାନ ଦ୍ୱାରା ଏହାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । କେତେକଙ୍କ ମତରେ ଏଲୋପାଥିକ ଚିକିତ୍ସା ମୁଖ୍ୟ ଓ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଗୌଣ । ତଥାପି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧର ପ୍ରସାର ତ୍ୱରିତ ହେବା ସହ ବ୍ରିଟେନ ସମେତ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଦେଶରେ ଏହାକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଛି । ୧୯୭୦ ମସିହାରେ ଚିକିତ୍ସକ, ସମାଜବିଜ୍ଞାନୀ ଓ ନୃତ□ବିତ୍‌ଙ୍କ ସମୂହ ଗବେଷଣାରୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍କୃତିରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ ରହିଛି । ବୈଜ୍ଞାନିକ ତ□ରେ ଏହା ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଅଗ୍ରହଣୀୟ ନୁହେଁ । ୟୁରୋପରେ ଏ ପ୍ରକାର ବିତର୍କ ଅଷ୍ଟାଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ହୋଇଥିଲା ଓ ହୋମିଓପାଥି ତଥା ଟ୍ରପିକାଲ ଔଷଧ ବିକଳ୍ପ ରୂପେ ଉପସ୍ଥାପିତ ହେଲା ।

ଭାରତରେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଓ ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଭାରତୀୟ ଔଷଧ ଓ ହୋମିଓପାଥି ବିଭାଗ ୧୯୯୫ ମାର୍ଚ୍ଚରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲା । ନଭେମ୍ବର ୨୦୦୩ରେ ଏହା ଆୟୁଷ ବିଭାଗ ନାମରେ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଥିଲା । ଆୟୁର୍ବେଦ, ଯୋଗ, ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସା ୟୁନାନି, ସିଦ୍ଧ ଓ ହୋମିଓପାଥି ଚିକିତ୍ସା ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରସାର ହୋଇଥିଲା ନୂତନ ବିଭାଗ ମାଧ୍ୟମରେ । ସମୟକ୍ରମେ ଏହାକୁ ଅଧିକ ମାର୍ଜିତ ଓ ଉନ୍ନତ କରାଯାଇଛି । ଗବେଷଣା ଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ଚିକିତ୍ସାରେ ନିଦାନ ଓ ଚିକିତ୍ସାକୁ ସମୟ ଉପଯୋଗୀ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି । ଏହାର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷର ସଂଧାନ, ରୋପଣ ଓ ପ୍ରତିପାଳନ ।

ବ□ମାନ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ଆୟୁଷ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ଚିକିତ୍ସକମାନେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ଏହାର ପାର୍ଶ୍ୱ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ବିଶେଷ ବିପଦଜନକ ନୁହେଁ ବୋଲି ଅଧିକାଂଶ ରୋଗୀ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଆଗ୍ରହୀ । ତେବେ ଏହା ସ୍ୱଳ୍ପ ଖର୍ଚ୍ଚରେ ହୋଇପାରୁଥିବା ଯୋଗୁଁ ଗ୍ରାମା□ଳ ଓ ସହରା□ଳରେ ବିଶେଷ ଭାବେ ଆଦୃତ ହୋଇପାରିଛି । ଆୟୁଷର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଗୁଡିକ ହେଲା- ଆୟୁର୍ବେଦ, ଯୋଗ, ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସା, ୟୁନାନି, ସିଦ୍ଧ ଓ ହୋମିଓପାଥି ।

ଆୟୁର୍ବେଦ

ଏହା ଭାରତର ନିଜସ୍ୱ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ । ଏହି ତ□ ଅନୁଯାୟୀ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନ ଶରୀର, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ, ମନ ଏବଂ ଆତ୍ମାର ସଂଯୋଗ । ବାତ, ପିତ ଓ କଫର ଅସନ୍ତୁଳିତ ପରିମାଣ ହିଁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନୀ କରିଥାଏ । ମଣିଷର ଶରୀର ସାତୋଟି କୋଷ ଯଥା:- ରସ, ରକ୍ତ, ମାଂସ, ମେଦ, ଅସ୍ଥି ମଜ୍ଜା ଓ ଶୁକ୍ରର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ।

ଏହା ସହିତ ନିର୍ଗମନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ମଳ, ମୂତ୍ର ଓ ଝାଳ ରହିଥାଏ । ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଶରୀରର ବିକାଶ ହେବା ସହିତ ଏହା ବାତ, ପିତ, କଫ, ସାତୋଟି କୋଷ ଓ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣ, ପାଚନ, ଓ ଶରୀରରେ ମିଶ୍ରଣ ଦ୍ୱାରା ଶରୀର ସୁସ୍ଥ ରହେ କିନ୍ତ ଏହା ଅସନ୍ତୁଳିତ ହେଲେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ହୁଏ । କେବଳ ଶାରୀରିକ ନୁହେଁ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥାରୁ ମଧ୍ୟ ରୋଗ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଏହାକୁ ସନ୍ତୁଳିତ ରଖିବା ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ରଖିବା ସହ ବ୍ୟାଧି ନିରାକରଣ ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ଔଷଧୀୟ ବୃକ୍ଷରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଔଷଧ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ସୁନା, ରୂପା ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଧାତୁରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଚୂର୍ଣ୍ଣ । ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଅଂଗ ବିଶେଷ ତଥା ତମ୍ବା, ଗନ୍ଧକ, ଆର୍ସେନିକ ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ତେବେ ଅନେକ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ମତରେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଉ□ମ କାରଣ ଏଥିରେ ଖାଦ୍ୟ, ବ୍ୟାୟାମ, ନିଦ୍ରା, ସଂଗମ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ଚିକିତ୍ସା ସହ ସଂଯୋଗ କରାଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଆୟୁର୍ବେଦିକ ଔଷଧରେ ବ୍ୟବହୃତ ବିଭିନ୍ନ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ପରୀକ୍ଷାଗାରରେ ପରୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ନଥିବାରୁ ଏହା ଅତି ବିପଦଜନକ ହୋଇପାରେ ।

ଯୋଗ

ଏହା ଭାରତର ଅତି ପୁରାତନ ନିଜସ୍ୱ ଜ୍ଞାନ । ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ମୁନି, ଋଷି ତଥା ସାଧକମାନେ ଏହାର ଫଳାଫଳ ଅନୁଭବ କରି ବିଭିନ୍ନ ଶାସ୍ତ୍ର ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ପତଞ୍ଜଳୀଙ୍କୁ ଯୋଗର ସ୍ରଷ୍ଟା କୁହାଯାଏ । ସେ ଅଷ୍ଟାଙ୍ଗ ଯୋଗ ଯଥା :- ଯମ, ନିୟମ, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର ଧାରଣା, ଧ୍ୟାନ ଓ ସମାଧି ଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ କେତେକଙ୍କ ନିୟମ ପାଳନ, ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ଧ୍ୟାନ, ଚିନ୍ତନ ଓ ସମାଧି ଆବଶ୍ୟକ । ଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ଶରୀରରେ ଉ□ମ ଭାବେ ରକ୍ତ ସ□ାଳନ ହୁଏ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ସନ୍ତୁଳିତ ରହେ । ଯୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞମାନଙ୍କ ମତରେ ମାନସିକ ଅସୁସ୍ଥତା ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଯୋଗ ଏକ ଉ□ମ ମାଧ୍ୟମ ।ଏ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ଦ୍ୱାରା ଶରୀରରେ ଶକ୍ତି ସ□ାରିତ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ରୋଗ ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଆସନ ରହିଛି ଯାହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାୟାମ ସହିତ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ସ□ାରିତ ହୁଏ । ତାଇ-ସି, କ୍ୱିଗଙ୍ଗ ମଧ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର । କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ସାମରିକ କଳା ମଧ୍ୟ ସଂଯୋଗ କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସା

ଏହାର ମୂଳ ତ□ ହେଲା ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ନିରାକରଣ ଶକ୍ତି ମଣିଷ ଶରୀରରେ ହିଁ ରହିଛି । ତେଣୁ ଶରୀରରୁ କ୍ଷତିକାରକ ଉପାଦାନ ନିଷ୍କାସିତ ହେଲେ ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ଏହା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବର୍ଦ୍ଧକ, ବ୍ୟାଧି ନିରୋଧକ ଏବଂ ପ୍ରତିକାର ନିମନ୍ତେ ଉ□ମ ଚିକିତ୍ସା । ବ୍ରିଟେନର ନାଚୁରୋପାଥି ସଂସ୍ଥା ଗବେଷଣା ଲବ୍ଧ ଜ୍ଞାନକୁ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ବହୁଳ ପ୍ରଚାର କରିଛନ୍ତି ।

ୟୁନାନି

ୟୁନାନି-ତିବ୍ବ ଔଷଧର ପ୍ରଣେତା ଅଭିସେନ୍ନାଙ୍କ ମତରେ ତିବ୍ବ ବିଜ୍ଞାନ ଦ୍ୱାରା ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟାବସ୍ଥା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନୀ ଅବସ୍ଥାରେ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅବସ୍ଥା ଜଣାପଡିଥାଏ । କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି ହୁଏ ଏବଂ କେଉଁ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦ୍ୱାରା ନଷ୍ଟ ହୋଇଥିବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବ□ନ ହେବା ତାହା ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ଗ୍ରୀକ୍ ଚିକିତ୍ସା ବିଶାରଦ ହିପୋକ୍ରେଟସଙ୍କ ମତ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ । ତାଙ୍କ ମତରେ ଶରୀରର ମୁଖ୍ୟ ଅଂଶ ହେଲା, ରକ୍ତ, କଫ ଓ ପୀତ । ମଣିଷ ଶରୀର ସାତୋଟି ଅଂଶର ସମାହାର ଯଥା :- ଅର୍କନ, ମିଜାଜ, ହାସ୍ୟ, ଅଙ୍ଗ ପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ, ଆତ୍ମା, ସ୍ୱଭାବ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଶରୀରରେ ଚାରୋଟି ମୌଳିକ ଉପାଦାନ ରହିଛି ଯଥା :- ବାୟୁ, ମାଟି, ଅଗ୍ନି ଓ ଜଳ । ଏହି ଉପାଦାନ ଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ପ୍ରକୃତି ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ଏହି ଚିକିତ୍ସାରେ ନିରୀକ୍ଷଣ ଓ ପରୀକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ନିଦାନ ନିରୂପିତ ହୁଏ । ଉପରୋକ୍ତ ଉପାଦାନ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ଅଧିକ ତାହା ନିରୂପଣ କରି ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଏ । ଏହା ସହିତ ରୋଗୀର ସ୍ୱଭାବ ବାହ୍ୟ ପ୍ରଭାବ, ଆଭ୍ୟନ୍ତରର ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନିରୀକ୍ଷା କରାଯାଏ । ନାଡି ଓ ମଳମୂତ୍ର, ଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ, ପରୀକ୍ଷା ସହ ରୋଗୀର ସ୍ୱଭାବରେ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ତଥା ମୃତାତ୍ମାର ପ୍ରଭାବ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରାଯାଏ । ମୋଟ ଉପରେ ଏ ଚିକିତ୍ସା ରୋଗୀର ଶରୀର ଓ ମନ ଉଭୟ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ବାହ୍ୟ ପ୍ରଭାବ ଅନୁଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଏ ।

ସିଦ୍ଧ

ଏ ଚିକିତ୍ସା ଆୟୁର୍ବେଦ ସହ ପ୍ରାୟ ସମାନ କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ କେତେକ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଚିକିତ୍ସାର ମୂଳ ତ□ ହେଲା ମଣିଷ ବିଶ୍ୱର ଏକ ପ୍ରତିଫଳନ । ସେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ଖାଦ୍ୟ ଓ ଔଷଧ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱର ପ୍ରତିଫଳନ । ଶରୀର ମାଟି, ପାଣି, ପବନ, ଅଗ୍ନି ଓ ଆକାଶର ସମାହାର । ଖାଦ୍ୟ ଓ ଔଷଧରେ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ରହିଛି । ତେବେ ବିଭିନ୍ନ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଔଷଧରେ ଏହାର ମାତ୍ରା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପରିମାଣରେ ଥାଏ । ଶରୀରରେ ଥିବା କୌଣସି ଏକ ଉପାଦାନର ପରିମାଣ

ଅସମତୁଲ ହେଲେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହାନି ହୁଏ । ଏ ପ୍ରକାର ଚିକିତ୍ସାରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଭଳି ତିନୋଟି ତ□ (ବାତ, ପିତ ଓ କଫ) ସାତୋଟି କୋଷ ଏବଂ ବର୍ଜ୍ୟବସ୍ତୁର ସମାହାର । ଖାଦ୍ୟ ହିଁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷାର ମୂଳ । ତିନି ତ□ ସନ୍ତୁଳିତ ରହିଲେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ରହେ ; ଅସନ୍ତୁଳିତ ହେଲେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହାନି ହୁଏ ସାଧନା ଓ ଔଷଧ ଦ୍ୱାରା ରୋଗରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳିଥାଏ ।

ହୋମିଓପାଥି :

ଗ୍ରୀକ୍ ଶବ୍ଦ ହୋମାଇସ୍ ଓ ପାଥୋସ୍ ଏହି ଚିକିତ୍ସାର ଏପରି ନାମକରଣ କରାଯାଇଛି । ହୋମାଇସର ଅର୍ଥ ସମାନ ଓ ପାଥୋସ୍‌ର ଅର୍ଥ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ଏହାର ଉଦ୍ଭାବକ ହାନିମେନଙ୍କ ଭାଷାରେ ସିମିଲିଆ, ସିମିଲିବାସ୍, କ୍ୟୁରେ□ର ଯାହାର ଅର୍ଥ "likes are cured by likes" । ଏହି ଚିକିତ୍ସାରେ ଶରୀରରେ ବ୍ୟାଧିର ଲକ୍ଷଣ ଗୁଡିକ ସ୍ୱଳ୍ପ ମାତ୍ରାରେ ଔଷଧ ଦିଆଯାଇ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ । ଏହା ଶସ୍ତା ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଭାବେ ବହୁଳ ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଛି । ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଏ ଔଷଧରେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହାନିକାରକ ନୁହେଁ । ବିଶେଷକରି ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଔଷଧ ବହୁଳ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି । ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ହୋମିଓପାଥି ଚିକିତ୍ସା ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠ କରି ଔଷଧ ଦେଇପାରିବେ । ବିଗତ ଶହେ ବର୍ଷରେ ଆମ ଦେଶରେ ଏହାର ଆଦର ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଆୟୁଷର ଅନ୍ୟ ଏକ ଅଂଶ ବିଶେଷ ହେଲା -ସୋଆ-ରିଗ୍‌ପା ବା ଆମଚି ଚିକିତ୍ସା । ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ଏ ଚିକିତ୍ସା ମଙ୍ଗୋଲିଆ, ଭୁଟାନ, ତିବ୍ବତ, ଚୀନ, ନେପାଳ, ହିମାଳୟ ପାର୍ବତ୍ୟା□ଳ, ପୂର୍ବତନ ସୋଭିଏତ ୟୁନିଅନର କିଛି ପ୍ରାନ୍ତରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ଏହା ପ୍ରାୟ ଆୟୁର୍ବେଦ ସହ ସମାନ । ହୁଏତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟ ତୃତୀୟ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସା ତିବ୍ବତକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଥିଲା । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମ ପ୍ରସାର ପରେ ଏହା ସେପରି ଅଧିକ ପ୍ରସାର ହେଲା । ଭାରତକୁ ଆସିଥିବା ବୌଦ୍ଧଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଆମ ଔଷଧୀୟ ତ□ ସବୁ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ନିଜ ଭାଷାରେ । ବ□ମାନ ଏସବୁ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ୨୧ଟି ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପଲବ୍ଧ । ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷାରେ ସୋଆ ରିଗ୍‌ପା ଅର୍ଥ ବ୍ୟାଧି ନିରାକରଣ । ବ□ମାନ ଭାରତର ସିକ୍କିମ, ଅରୁଣାଚଳ, ଦାର୍ଜିଲିଂ, ଲାହୌଲ- ସ୍ପିତି ଓ ଜାମ୍ମୁ-କାଶ୍ମୀରରେ ପ୍ରଚଳିତ ।

ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିକିତ୍ସା

ବ□ମାନ ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିକିତ୍ସାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି । ଏ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ କେବଳ ରୋଗ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଏ ନାହିଁ । ରୋଗୀର ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ତଥା ଆବେଗକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରି ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଏ । ଉ□ମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ଦ୍ୱାରା ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ଏହାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ ପରସ୍ପର ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇଥିବାରୁ କୌଣସି ଅଂଶ ବ୍ୟାଧି ଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହାନି ହେବା ସହ ରୋଗ ହୁଏ । ତେଣୁ ଶରୀର ପାଇଁ କ୍ଷତିକାରକ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥ ବର୍ଜନ ସହ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାନୀୟ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟାବସ୍ଥା ଉ□ମ ରଖିବା ଏହି ତ□ ମୂଳ ବିଷୟ । ଶରୀର ଓ ମନ ସମତୁଲ ଭାବେ ସୁସ୍ଥ ରହିଲେ ରୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ ବୋଲି ଗ୍ରୀକ୍ ଦାର୍ଶନିକ ସକ୍ରେଟିସ ଓ ହେରୋଡଟସ୍ ବହୁ ପୂର୍ବରୁ କହିଛନ୍ତି । ଭାରତ ଓ ଚୀନରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରାୟ ୫୦୦୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ରହିଛି । ତେବେ ୧୯୭୦ ଦଶକରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ବିତର୍କ ବେଳେ ଏ ପ୍ରକାର ଚିକିତ୍ସା ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିଲା । ଖାଦ୍ୟ , ପାନୀୟ ସହ ପ୍ରଦୂଷଣ ମଧ୍ୟ ହାନିକାରକ । ନିରାମୟ ଶରୀର ପାଇଁ ବ୍ୟାୟାମ ତଥା ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା । ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏପରି ଚିକିତ୍ସାରେ ଏକାଧିକ ଚିକିତ୍ସକଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ତେବେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ ଅଧିକ ଅର୍ଥ ଆବଶ୍ୟକ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ଚିକିତ୍ସା ମିଳିପାରେ ନାହିଁ ।

ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରଚଳିତ ବିକଳ୍ପ :

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ସ୍ଥାନୀୟ ଜ୍ଞାନରୁ ଉଦ୍ଭୃତ । ବିଭିନ୍ନ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଗୁଣି, ଗାରେଡି, ପ୍ରାର୍ଥନା, ଉପାସନା, ତନ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ର, ଆଲୌକିକ ଶକ୍ତି, ପ୍ରେତାତ୍ମାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ବ୍ୟାଧି ନିରାକରଣ ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସା କରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ଏସବୁ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବେସିତ ଏବଂ ଲୋକଙ୍କ ଅଜ୍ଞତା ଓ ଅର୍ଥାଭାବ ଯୋଗୁଁ ବ□ମାନ ମଧ୍ୟ ଉପଯୋଗ କରାଯାଉଛି । ଜାପାନରେ ରିକି ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଣାଳୀ । ଏହା ଅନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରରେ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ରହିଛି । ଶରୀରରେ ରହିଥିବା କେତେକ ଚକ୍ରରେ ପାପୁଲି ରଖି ଚିକିତ୍ସକ ଶକ୍ତି ସଂଚାର କରିଥାନ୍ତି । ଚୀନରେ ପ୍ରଚଳିତ ଏକ୍ୟୁପଙ୍କଚରରେ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ଯେ କ୍ୱି ନାମକ ଏକ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ସାରା ବିଶ୍ୱରେ ରହିଛି । ଏହା ମଣିଷ ଶରୀରକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିଥାଏ । ଯାହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ତ ସ□ାଳନ ବାଧାପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ତେଣୁ ଶରୀରର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ ସେମାନଙ୍କ ନିଦାନ ଅନୁଯାୟୀ ଛୁ□ ଫୋଡିଲେ ଏହି ବାଧକ ଦୂର ହୁଏ ଓ ରକ୍ତ ସ□ାଳନ ହୋଇଥାଏ ଯାହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟାଧି

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୪୫ପୃଷ୍ଠାରେ

ଯୋଗ ଓ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସା

• ଶଶିଭୂଷଣ ମହାପାତ୍ର

ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ଶକ୍ତିକୁ ଜାଣି ନଥିବାରୁ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଉଛୁ । ଯୋଗ ସେହି ଅଜ୍ଞାନତାକୁ ଦୂର କରି ଶକ୍ତି, ଶୌର୍ଯ୍ୟରେ ରଦ୍ଧିମନ୍ତ କରେ । ଏହା ସମସ୍ତ ବ୍ୟାଧି, ଏପରିକି ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ବ୍ୟାଧିକୁ ମଧ୍ୟ ଉପଶମ କରିପାରେ । ଯୋଗକୁ ଏକ ଜୀବନଶୈଳୀ ଓ ଜୀବନର ଆଧାର ଭାବେ ଗ୍ରହଣକଲେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଠନ ଯେ ସମ୍ଭବ ହେବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଯୋଗ ସାଧନା ହେଉଛି ଏକ ଦର୍ଶନ, ଏକ ମତବାଦ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଧ୍ୟାନରେ ବସି ଆତ୍ମା ଓ ଶରୀରର ଶୁଦ୍ଧିକରଣ କରାଯାଏ । ଯୋଗାସନ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ସହଜରେ ମନକୁ ସ୍ଥିର ରଖାଯାଇ ପାରେ । ଜୀବନରେ ସଫଳତା ହାସଲ ସକାଶେ ଦର୍ଶାଯାଇଥିବା ଛଅଟି ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟରୁ ଯୋଗ ସାଧନା ଗୋଟିଏ । ଶରୀରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ଏହାର ଅଦ୍ଭୁତ ଶକ୍ତି ଅଛି । ଆତ୍ମା ଓ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ସମନ୍ୱୟ ଆଣି ଭାବନାରେ ଶୁଦ୍ଧତା ହାସଲ କରିବା ଓ ଜୀବନକୁ ଜ୍ଞାନଦୀପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଏକ ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ମାଧ୍ୟମ, ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତିର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଉପାୟ । ଏହା କୌଣସି ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ବା କୁହୁକ ନୁହେଁ । ଏକ ସାଧନା-ଅଭ୍ୟାସ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯୋଗ ସାଧନା ପାଇଁ ଆଠଟି ସ୍ତର ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି । ସେଗୁଡିକ ହେଲା - ଯମ, ନିୟମ, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟମ, ପ୍ରତ୍ୟାହାର, ଧାରଣା, ଧ୍ୟାନ ଓ ସମାଧି ।

ଏବେ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବୁଝିଲେଣି ଯେ ଏ ବିଶ୍ୱରେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ନିବିଡ ଆନ୍ତରିକତା ଓ ପରସ୍ପର ସହଯୋଗ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମାହିତ ହେଉଛି । ଯାହାକି ଯୋଗ ସାଧନାର ମୂଳମନ୍ତ୍ର । ସେଥିପାଇଁ ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସକମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଭ୍ୟାସର ଉପାଦେୟତାକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରି ବିଭିନ୍ନ ରୋଗ ଚିକିତ୍ସାର ବିକଳ୍ପ ଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ କଲେଣି । ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଏହି ଅନନ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧିକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଜୁନ୍ ୨୧ ତାରିଖକୁ ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଯୋଗ ଦିବସ ଭାବେ ପାଳନ କରିବା ସକାଶେ ଜାତିସଂଘ ଘୋଷଣା କରିଛି । ମାନସିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଧ୍ୟାନ ଓ ଧାରଣା ଯେତିକି ପ୍ରୟୋଜନ, ଶାରୀରିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ପାଇଁ ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟାମ ସେତିକି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ କହିଲେ ଧ୍ୟାନ, ଧାରଣା, ଆସନ ଓ ପ୍ରାଣାୟାମ ହେଉଛି ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତୀୟ ଦାର୍ଶନିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାର ସମାହାର ହେଉଛି ଯୋଗ ।

ଯୋଗାସନ ହେଉଛି ଏକ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଯାହା ମାଂସପେଶୀ, ସ୍ନାୟୁବିନ୍ୟାସ, ମେରୁଦଣ୍ଡ ଓ ଖଞ୍ଜାରେ ଥିବା ଅସ୍ଥିରଜ୍ଜୁର ବିକାଶ, ତଥା ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଅଙ୍ଗ ଅର୍ଥାତ୍ ମସ୍ତିଷ୍କ, ହୃତପିଣ୍ଡ, ଯକୃତ, ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍, ବୃକକ୍ ଆଦି ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଓ ବଳିଷ୍ଠ ହୁଏ । ଶରୀରର ସଂପ୍ରସାରଣ, ସଂକୋଚନ, ମାଲିସ,ମର୍ଦ୍ଦନ ଆଦି ଦ୍ୱାରା ରକ୍ତ ସଂଚାଳନ ସାବଲୀଳ ହୋଇ ମାଂସପେଶୀ ଓ ଖଞ୍ଜା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୁଏ । ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅର୍ଥାତ୍, ଅନୁଲୋମ, ବିଲୋମ, କପାଳଭାତି ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବଢେ, ନିଜକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଦକ୍ଷତା ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ, ଯାହା ମନରୁ ଭୟ ଓ ଅବସାଦ ଦୂର କରେ । ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସ ବେଳେ ଆଖିପତା, ଭ୍ରୂଲତା, ଡୋଳା ଆଦିର ଚାଳନା ଯୋଗୁଁ ଦୃଷ୍ଟିସ୍ନାୟୁ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଥିବା ପିଚ୍ୟୁଟାରୀ ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ସକ୍ରିୟ କରି ଅଧିକ ଜୀବରସ କ୍ଷରଣ କରାଏ ଯାହା ମନର ଦୁର୍ବଳତା ଅପସାରଣ କରେ ।

ସୁସ୍ଥ ମାନସିକତା ପାଇଁ ଯୋଗର ଅବଦାନ ଖୁବ୍ ବେଶୀ । ଯୋଗର ବିଭିନ୍ନ ଶିଥିଳିକରଣ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅବସାଦଗ୍ରସ୍ତ ମନକୁ ଶାନ୍ତ କରେ । ସେଥିପାଇଁ ଯୋଗର ଅଭ୍ୟାସ ନିୟମିତ ହେବା ଦରକାର ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଙ୍ଗ ବା ଚକ୍ର ସଂକୁଚିତ ଓ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ସକ୍ରିୟ ରହେ । ଏହି ଚକ୍ର ଗୁଡିକ ସ୍ନାୟବିକ ଓ ଏଣ୍ଡୋକ୍ରାଏନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥି ଦ୍ୱାରା ସଂଯୁକ୍ତ । ଯୋଗ ଅଭ୍ୟାସ ଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ମଧ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ଓ ସମନ୍ୱୟ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବାଧାବିଘ୍ନ ବା ଅବରୋଧ ଦୂର ହୋଇଯାଏ । ଯୋଗ, ଆୟୁର୍ବେଦର ପତଞ୍ଜଳୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଏକ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ଯେଉଁଥିରେ ଶାରୀରିକ ଓ ମାନସିକ ଅସୁସ୍ଥତାର ପ୍ରତିକାର ପାଇଁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମାନୁଯାୟୀ ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାୟାମ କରିବା ସକାଶେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇଛି । ତେଣୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ, ମାନସିକ ଏବଂ ଶାରୀରିକ ସୁସ୍ଥାବସ୍ଥା ପାଇଁ ଯୋଗ ଏକ ଅତି ପ୍ରାଚୀନ ପରଂପରା ।

ପତଞ୍ଜଳୀ ଯୋଗଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟାଧି ପାଇଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଯୋଗାସନର ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଏ । ରୋଗ ନଥିଲେ ମଧ ଏହାଦ୍ୱାରା ରକ୍ତ ସଂଚାଳନ ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ଓ ଖଂଜା ଗୁଡିକର ଚଳନଶୀଳତା ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ହୁଏ । ଏହା ମନକୁ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରଖିବା ସହିତ ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତିକୁ ସୁଦୃଢ କରେ । ଏହା ଶରୀରର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତିକୁ ଉଜାଗର କରି ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ବଢାଏ । ଏବେ ମନସ୍ତ□ ବିଭାଗରେ ସାଇକୋ-ନ୍ୟୁରୋଇମ୍ୟୁନୋଲୋଜି ନାମକ ଏକ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ଯୋଗ ସାଧନା ଦ୍ୱାରା ମନ ଓ ସ୍ନାୟୁଜାଲ କିପରି ସୁସ୍ଥ ରହେ ଓ ତାହା ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତିକୁ କିପରି ସୁଦୃଢ କରେ, ସେ ସଂପର୍କରେ ଏହି ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବେ ଶିକ୍ଷା ଦିଆଯାଉଛି ।

ଗଛଟିଏ ଉର୍ବର ଜମି,ପାଣି ଓ ପବନ ସହିତ ଆଲୋକ ପାଇଲେ ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ବଢିବା ପରି ବିଜ୍ଞାନ ଅନୁମୋଦିତ ଚିକିତ୍ସା ସହିତ ଯୋଗସାଧନା ମିଶିଗଲେ ଫଳାଫଳ ଆହୁରି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୁଏ । ଦେଖାଯାଇଛି ଯୋଗସାଧନା କଲେ ଆଧୁନିକ ଔଷଧର ପାର୍ଶ୍ୱ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ହ୍ରାସ ପାଏ । ଏପରିକି କର୍କଟ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଦିଆଯାଉଥିବା କେମୋଥିରାପି ଓ ରଂଜନରଶ୍ମୀ ଚିକିତ୍ସାର କୁପ୍ରଭାବ ମଧ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ହ୍ରାସ ପାଏ । ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର କମ୍ ମାତ୍ରାରେ ଔଷଧ ବାଂଛିତ ପ୍ରଭାବ ଦେଖାଏ । ମାନସିକ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଔଷଧ ଓ ବାଚନିକ ଚିକିତ୍ସା ସହିତ ଯୋଗାଭ୍ୟାସ କରାଇଲେ ଆରୋଗ୍ୟ ପ୍ରକ୍ରିୟା କ୍ଷିପ୍ର ହୁଏ ।

ଯୋଗ ଓ ମଳ କ   କ-

ମଳଦ୍ୱାର ଧମନୀ ଫୁଲି ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ମାଂସାଙ୍କୁରକୁ ମଳକ□କ କହନ୍ତି । ଅଧିକ ଦିନ ଧରି କୋଷ୍ଠକାଠିନ୍ୟ ଲାଗି ରହେ, ଅତ୍ୟଧିକ ତେଲ, ରାଗ ଓ ମସଲାଯୁକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲେ ଝାଡା ବସିବା ବେଳେ ଓ ପରେ ଟୋପାଟୋପା ହୋଇ ରକ୍ତ ପଡେ ଓ ଯନ୍ତ୍ରଣା ହୁଏ । ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସାରେ ଏହା ଆରୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ଏବଂ ଶଲ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ମଧ୍ୟ ଏହା ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲ କରିପାରୁନାହିଁ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଶଲ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ପରେ ମଳଦ୍ୱାରର ସଂକୋଚନ ଶକ୍ତି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ମଳଧାରଣ ଶକ୍ତି ହ୍ରାସ ପାଉଥିବାରୁ ଅନିଚ୍ଛାକୃତ ଭାବେ ମଳ ନିଷ୍କାସିତ ହୋଇଯାଏ । ଶଲ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ପରେ ବି ମଳକ□କ ପୁନର୍ବାର ବାହାରି ପାରେ । ଅଶ୍ୱିନୀ ମୁଦ୍ରାରେ ଯୋଗାସନ, ଯାହାକି ଏକ ଅତି ପୁରାତନ ପଦ୍ଧତି, ତାହା ମଳ କ□କକୁ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବେ ଭଲ କରି ଦେଇପାରେ । ଏଥିରେ ମଳଦ୍ୱାରକୁ ୫ ରୁ ୧୦ ସେକେଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂକୋଚନ କରି ରଖାଯାଏ ଓ ପରେ ହୁଗୁଳା କରି ଦିଆଯାଏ । ଏହିପରି କ୍ରମାଗତ ୧୦ ଥର କରାଯାଏ ଯାହା ମାତ୍ର ଏକ ମିନିଟ୍ ସମୟ ନିଏ । ଏହିପରି ଦିନ ଭିତରେ ୧୦ ଥର କିମ୍ବା ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଥର କରିବା ଦରକାର । ଅଫିସ୍ କାର୍ଯ୍ୟ, ବସ୍ ଟ୍ରେନ୍ ଯାତ୍ରା, ଟି.ଭି. ସିନେମା ଉପଭୋଗ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହା କରାଯାଇ ପାରେ । ଏପରି କରୁଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟ କେହି ଜାଣିବାର ମଧ୍ୟ

ଅବକାଶ ନାହିଁ । ଏପରି ନିୟମିତ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ତତଃ ୨୧ ଦିନରେ ସୁଫଳ ମିଳେ । ଏହି ମୁଦ୍ରା ଅଭ୍ୟାସ କଲେ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାଙ୍କର କେତେକ ଯୌନସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସମାଧାନ ହୋଇଯାଏ । ଆଧୁନିକ ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ଏହାକୁ କେଗେଲ ଏକ୍ସରସାଇଜ୍ ଭାବେ ନାମିତ କରି ପାଇଲ୍ସ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ଅନୁମୋଦିତ କରିଛି ।

ଯୋଗ ଓ ଶ୍ୱାସ ରୋଗ-

ଶ୍ୱାସରୋଗରେ ରୋଗୀ ଯଥେଷ୍ଟ ଅମ୍ଳଜାନ ପାଇ ନ ପାରି କଷ୍ଟ ପାଏ । ଏଥିଯୋଗୁଁ ବେଳେବେଳେ ସଂକଟାପନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ଭିତରେ ଥିବା ବାୟୁବାହୀ ନଳୀ ସଂକୁଚିତ ହୋଇଯାଉଥିବାରୁ ଏପରି ହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ରୋଗୀକୁ ତୁରନ୍ତ ବାୟୁ ନଳୀକା ସ୍ଫୀତକାରୀ ଔଷଧ ସହ ଅମ୍ଳଜାନ ଦେବାକୁ ପଡେ । ଏହା ସାମୟିକ ଭାବେ ରୋଗୀକୁ ଆରମ ଦେଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯୋଗାସନ ଦ୍ୱାରା ଏହାର ସ୍ଥାୟୀ ସମାଧାନ କରାଯାଇପାରେ । ଏଥିପାଇଁ ଧାରାବାହିକ ଭାବେ ଉଜ୍ଜୟୀ ପ୍ରାଣାୟାମ, ଏକପଦ ଉ□ନାସନ, ତାରାସନ, ଯୋଗମୁଦ୍ରା, ଉଷ୍ଟରାସନ, ସିଂହଆସନ ଓ ମତ୍ସ୍ୟାସନ କ୍ରମାନୟରେ କରିବାକୁ ପଡେ । ଏହା ପ୍ରତିଦିନ ଅଭ୍ୟାସ କଲେ ଛାତି ଚଉଡା ହେବା ସହିତ ଛାତିର ମାଂସପେଶୀ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହୁଏ ଓ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ର ବାୟୁଧାରଣ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ ।

ଅବସାଦ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଁ ଯୋଗ -

ମାନସିକ ଅବସାଦ ହେଉଛି ଆଧୁନିକ ଜୀବନଶୈଳୀର ମାନବ ସଭ୍ୟତାକୁ ଦାନ । ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି କିଛି ନା କିଛି ପରିମାଣରେ ମାନସିକ ଅବସାଦ ଜର୍ଜରିତ । ଏଥିରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ନିଦ ଔଷଧଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନିଶାଗ୍ରସ୍ତ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ନକାରାତ୍ମକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଅବସାଦର ଭୂତ ଓହ୍ଲେଇଯିବା ପରିବର୍□ ମୁଣ୍ଡରେ ବସା ବାନ୍ଧି ରହୁଛି ତେବେ ଏ ସମସ୍ୟାର ସହଜ ଓ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ଅଛି ଯୋଗାସାନ ଅଭ୍ୟାସରେ । ପ୍ରତିଦିନ କିଛି ସମୟ ଉ□ନାସନ ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଇ ଗୋଡକୁ ଏକାଠି ରଖି ଠିଆ ହୋଇ ଅ□କୁ ସମ୍ମୁଖକୁ ଭାଙ୍ଗି, ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି ଆଣ୍ଠୁ ନିକଟରେ ରଖିବା ସହିତ ହାତ ପାପୁଲି ଦୁଇଟିକୁ ଭୂମି ସ୍ପର୍ଶ କରିବା । ଏହି ଆସନ ସବୁଦିନ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ କଲେ ମନ ସୁସ୍ଥ ରହିବା ସହିତ ଅବସାଦ ଦୂର ହୁଏ ।

ରକ୍ତଚାପ ଓ ହୃଦ୍‌ରୋଗ ପାଇଁ ଯୋଗ -

ପ୍ରତିଦିନକିଛି ସମୟ ପାଇଁ ପ୍ରାଣାୟାମ, ଯୋଗ ଓ ଧ୍ୟାନ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଶରୀରରେ ଅକ୍ସିଡେସନ୍ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇ ରକ୍ତରେ ଥିବା ଚର୍ବି ଅର୍ଥାତ୍ କୋଗ୍ରେରଲ୍ ଓ ଟ୍ରାଇଗ୍ଲିସେରଏଡ୍ ଆଦିର ସ୍ତର ସ୍ଥିର ରହେ ଓ ରକ୍ତର ଚାପ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୁଏ । ମାନସିକ ଚାପ ହ୍ରାସ ହେବା ଫଳରେ ରକ୍ତ ନଳୀର ଏଣ୍ଡୋଥେଲିୟମ୍ ଆଉ ସଂକୁଚିତ ହୁଏ ନାହିଁ । ଫଳରେ ହୃଦ୍‌ରୋଗର ଆଶଙ୍କା ହ୍ରାସ ପାଏ ।

ଯୋଗ ଓ ଥାଇରଏଡ୍- ଥାଇରଏଡ୍ ରୋଗରେ ଯୋଗର ଭୂମିକା ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥିରୁ ନିର୍ଗତ ଜୀବରସ ଥାଇରୋକ୍ସିନ୍ ଶରୀରର ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିଥାଏ ଫଳରେ ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ ବିକାଶ ସମତୁଳ ଭାବେ ହୁଏ । ଏହାର ଆଧିକ୍ୟରେ ଗ୍ରେଭ୍ସ୍ ରୋଗ ଓ ସ୍ୱଳ୍ପତାରେ ମିକ୍ସିଡିମା ରୋଗ ହୁଏ । ଥାଇରଏଡ୍ ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ସକ୍ରିୟ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସର୍ବାଙ୍ଗାଆସନ ଏକ ଉ□ମ ଉପାୟ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଥାଇରଏଡ୍ ଗ୍ରନ୍ଥିରେ ଚାପ ପଡେ । ଫଳରେ ତାହା ନିଜେ ସକ୍ରିୟ ହେବା ସହିତ ମସ୍ତିଷ୍କର ପିଚ୍ୟୁଟାରୀ ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ମଧ୍ୟ ସକ୍ରିୟ କରେ । ଏଥିପାଇଁ ଜାନୁଶିରାସନ, ମତ୍ସାସନ, ହଳାସନ, ମାର୍ଜାରୀ ଆସନ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନମସ୍କାର ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ । ତା ସହିତ କପାଳଭାତି, ନାଡିଶୋଧନ ଆଦି ଶ୍ୱାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣକାରୀ ପ୍ରାଣାୟାମ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଏ ।

ଥାଇରୋକ୍ସିନ, ଅଧିକ ହୋଇ ମିକ୍ସିଡିମା ହୋଇଥିଲେ ସେତୁବନ୍ଧାସନ, ମାର୍ଜାରୀଆସନ, ଶୈଶବାସନ, ଶବାସନ, ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାର ସହିତ ଉଜ୍ଜୟୀ, ଭ୍ରମରୀ, ନାଡିଶୋଧନ, ଶୀତଳି, ଶୀତ୍‌କାରି ଭଳି ପ୍ରଣାୟମ ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ । ଏହାପରେ କିଛି ସମୟ ପଦ୍ମାସନରେ ବସି ପ□କୋଶୀ ହରିଓଁ ଧ୍ୟାନ କଲେ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧି ହୁଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅବସାଦ ଦୂର ହୁଏ ଯାହା ଥାଇରଏଡ୍ ସମସ୍ୟାର ଏକ ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ।

ଥଣ୍ଡା ସର୍ଦ୍ଦି ପାଇଁ ଯୋଗ -

ଥଣ୍ଡା ସର୍ଦ୍ଦି କାହାକୁ ଛାଡିନି । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଜୀବନକାଳ ଭିତରେ ଅତି କମ୍‌ରେ ୫/୬ଥର ନିଶ୍ଚୟ ଥଣ୍ଡା ସର୍ଦ୍ଦି ଭୋଗିଥିବେ । ଏମିତି ବି କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି ଯାହାଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର ସର୍ଦ୍ଦି ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଦେଖାଯାଇଛି, ଯେଉଁମାନେ ନିୟମିତ ଯୋଗାସନ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ସହଜରେ ସର୍ଦ୍ଦି ଧରେନି ଏବଂ ଯଦି ଧରେ ଶିଘ୍ର ଛାଡିଯାଏ । ଏହାର ରହସ୍ୟ ହେଉଛି ଯେଉଁମାନେ ଯୋଗାସନ ନିୟମିତ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କର ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତି ସତେଜ ଥାଏ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଜାଣି ପାରିଛନ୍ତି - ଆମ ଶରୀରରୁ ନିର୍ଗତ ଷ୍ଟ୍ରେସ୍

ହରମୋନ୍, ଥାଇମସ୍ ଯେଉଁଠାରୁ ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଶକ୍ତିର ବିଭିନ୍ନ ଉପାଦାନ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ତା ଉପରେ ଚାପ ପକାଇ ତାକୁ ସଂକୁଚିତ କରିଦିଏ । କିନ୍ତୁ ଶବାସନ, ଶଙ୍ଖାସନ ପରି ଆଗକୁ ଝୁଙ୍କି କରାଯାଉଥିବା ଆସନ ଦ୍ୱାରା ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରହୁଥିବାରୁ ଥାଇମସ୍, ସୁସ୍ଥ ରହେ ଓ ଅଧିକ ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧକ ଉପାଦାନ ତିଆରି ହୁଏ ।

ଓଜନହ୍ରାସ ପାଇଁ ଯୋଗ - ସମାଜରେ ପୃଥୁଳକାୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଏବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ କଦାକାର ଓ କର୍ମ ବିମୁଖ କରିଦେବା ସହିତ ହୃଦରୋଗ, ମଧୁମେହ, ବୃକକ୍ ରୋଗ ଆଦି ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ତେଣୁ ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଶରୀରର ଓଜନ କମାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର । ଏହାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି କେତେକ କଂପାନୀ ଔଷଧ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଚଢ଼ା ଦାମରେ ବିକ୍ରି କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯୋଗାସନ ଦ୍ୱାରା, ବିନା ଔଷଧ ଓ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରରେ ଓଜନ ହ୍ରାସ କରାଯାଇପାରିବ । ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଅର୍ଦ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ରାସନ, ବୀର ଭଦ୍ରାସନ, ଉତ୍କଟାସନ, ବୃକ୍ଷାସନ, ଉ□ନାସନ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ନମସ୍କାର, ଅର୍ଦ୍ଧ ମତ୍ସ୍ୟ ଚନ୍ଦ୍ରାସନ, ବନ୍ଧ କୋଣାସନ, ତିତିଲି ଆସନ, କପାଳଭାତି, କୁମ୍ଭକାସନ, ବଶିଷ୍ଠାସନ, ସେତୁବନ୍ଧାସନ ଓ ହଳାସନ କରାଯାଏ ।

ଏହାଛଡ଼ା ମହିଳାମାନଙ୍କର ପଲିସିଷ୍ଟିକ ଓଭାରି ସିଣ୍ଡ୍ରୋମ୍ ପାଇଁ ଶବାସନ, ରଜନିବୃ□ ପରବ□ୀ ମାନସିକ ଅବସାଦ ପାଇଁ ସର୍ବାଙ୍ଗଆସନ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଚର୍ମ ପାଇଁ ହଳାସନ, ପ୍ରାଣାୟାମ, ମାଇଗ୍ରେନ୍ ପାଇଁ ଶିର୍ଷାସନ, ଆର୍ଥାଇଟିସ ପାଇଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନମସ୍କାର, ଯକୃତ ପାଇଁ ସେତୁବନ୍ଧାସନ, ମାର୍ଜାରୀ ଆସନ, ସୁସ୍ଥ ବୃକକ୍ ପାଇଁ କୁଣ୍ଡଳିନୀ, ଧନୁରାସନ, ମେରୁଦଣ୍ଡାସନ, ନିୟମିତ ଋତୁଚକ୍ର ପାଇଁ ବନ୍ଧକୋଣାସନ, ବୀରାସନ, ଜାନୁଶିର୍ଷାସନ ଆଦି ଅଭ୍ୟାସ କରାଯାଏ । ଏସବୁ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଜଣେ ଯୋଗ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ନେବା ଉଚିତ୍ ।

ପ୍ରାଚୀନ ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ର ଅନୁସାରେ ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ଶକ୍ତିକୁ ଜାଣି ନଥିବାରୁ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଉଛୁ । ଯୋଗ ସେହି ଅଜ୍ଞାନତାକୁ ଦୂର କରି ଶକ୍ତି, ଶୌର୍ଯ୍ୟରେ ଋଦ୍ଧିମନ୍ତ କରେ । ଏହା ସମସ୍ତ ବ୍ୟାଧି, ଏପରିକି ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ବ୍ୟାଧିକୁ ମଧ୍ୟ ଉପଶମ କରିପାରେ । ଯୋଗକୁ ଏକ ଜୀବନଶୈଳୀ ଓ ଜୀବନର ଆଧାର ଭାବେ ଗ୍ରହଣକଲେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମାଜ ଗଠନ ଯେ ସମ୍ଭବ ହେବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ■■

*ଗୋପାଳପୁର, କଟକ

ପୃଷ୍ଠା୪୧ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

ଉପଶମ ହୁଏ । ଆମେରିକାର କେତେକ ସ୍ଥାନରେ କ୍ରିପୋପ୍ରାକଟିକ ଚିକିତ୍ସା ପ୍ରଚଳିତ ଅଛି । ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ଯେ ସୁଷମ୍ନା ନାଡିରେ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତି ପ୍ରବେଶ ଯୋଗୁଁ ରୋଗ ହୁଏ । ଚୁମ୍ବକ ପଦ୍ଧତିରେ ଚିକିତ୍ସା ମଧ୍ୟ ଅଲୌକିକ ଶକ୍ତିରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖେ । ଚୀନର ଏକ୍ୟୁପଙ୍କଚର ଚିକିତ୍ସା କୁ ବିଗତ ଶତାବ୍ଦିରେ ଅଧିକ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ମତ କରିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ କ୍ୱିଗଙ୍ଗ (ବ୍ୟାୟାମ) ଓ ଖାଦ୍ୟକୁ ସଂଯୋଗ କରାଗଲା । ଜ୍ୟୋତିଷ ଶାସ୍ତ୍ର, ଗଣିତ ଔଷଧିୟୀ ଗୁଳ୍ମ ଦ୍ୱାରା ଚିକିତ୍ସାକୁ ଅଧିକ ମାର୍ଜିତ କରାଗଲା । ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଜିଭରେ ତା ଶରୀରର ମାନଚିତ୍ର ରହିଛି । ଏହା ଶରୀର ଅଭ୍ୟନ୍ତରରରେ ହେଉଥିବା ପରିବ□ନ ପ୍ରତିଫଳନ କରେ । ଏକ୍ୟୁପଙ୍ଗଚର ଦ୍ୱାରା ଚୀନରେ ଶଲ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ମଧ୍ୟ କରାଯାଉଥିଲା । ତେବେ ଏଥିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଉଥିବା ଔଷଧ ବିବାଦୀୟ ହୋଇଥିବା ଯୋଗୁଁ ଏହା ବିଶେଷ ପ୍ରସାର ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଦୂର ପ୍ରାଚ୍ୟର କେତେକ ଦେଶରେ ବ୍ୟାୟାମରେ ସାମରିକ କଳା ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି । ପୁଣି ହିପନୋଟିଜମ ଦ୍ୱାରା ନିଷ୍କ୍ରିୟ କରିବା ପଦ୍ଧତି ମଧ୍ୟ ରହିଛି ।

ଶେଷକଥା

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ ଆଲୋପାଥିକ ଔଷଧ ପରି କଠିନ ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରିନଥାଏ । ତେଣୁ ଏହା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶେଷ ଭାବେ ଗ୍ରହଣୀୟ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ବ୍ରିଟିଶ ଗବେଷକଙ୍କ ମତରେ ଔଷଧ କେବଳ ଗୋଟିଏ । ଏହାର ବିକଳ୍ପ ନାହିଁ । ରୋଗୀକୁ ରୋଗମୁକ୍ତ କରିବା ହିଁ ଏହାର ମାନଦଣ୍ଡ । ବିକଳ୍ପ କୌଣସି ଏକ ସଂସ୍କୃତି କିମ୍ବା ଭୌଗୋଳିକ ସୀମାରେ ହିଁ ସୀମାବଦ୍ଧ । ତେଣୁ ଏହା ସାର୍ବଜନୀନ ନୁହେଁ । ଏହା ପାଟେ□ କରାଯାଇ ନାହିଁ । ଯାହା ପ୍ରାକୃତିକ ତାହା ଦୋଷମୁକ୍ତ ବୋଲି ଭାବିବା ମଧ୍ୟ ଅନୁଚିତ । ଏ ଚିକିତ୍ସା ତୁରନ୍ତ ଫଳ ଦେଇନଥାଏ । ଚିକିତ୍ସା ପଦ୍ଧତି ସମୟ ସାପେକ୍ଷ ଯାହାଦ୍ୱାରା କେତେକ ରୋଗ ଉପଶମ ହେବା ପରିବ□ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । ଦୂରାରୋଗ୍ୟ ରୋଗ ବିକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ଦୂର ହୋଇ ନଥାଏ । ଏହା ଉପରେ କରାଯାଉଥିବା ଗବେଷଣା ମଧ୍ୟ ନିମ୍ନ ମାନର । ତେବେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ବିକଳ୍ପରେ ରହିଥିବା ସାରତ□ ଯଥା ଖାଦ୍ୟ, ପାନୀୟ, ଶାରୀରିକ ପରିଶ୍ରମ, ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନ ଇତ୍ୟାଦିରେ ସତ୍ୟତା ରହିଛି । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସା ଗ୍ରହଣୀୟ । ■■

* କସ୍ତୁରୀ, ଗଜପତି ନଗର, ମେନରୋଡ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ୭୬୦୦୧୦

ପ   ଧାର ପର୍ବତମାଳା

• ହିମାଂଶୁ ଶେଖର ପାଢୀ

ନୃତ୍ୟରତା ମହାନଦୀର କୂଳେକୂଳେ ଯେଉଁ ଶୋଭା ସଂପଦ ରହିଛି ତା ଭିତରେ ଏ ସ୍ଥାନଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନନ୍ୟ । ମହାନଦୀର ଗଭୀର ଜଳରାଶି, ଶ୍ୟାମଘନ ପର୍ବତମାଳାର ତରଙ୍ଗାୟିତ ଭଙ୍ଗୀ, ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ କାକଳି, ନୌବିହାର ସମୟରେ ନାଉରିଆର ମନଭୁଲାଣିଆ ସଂଗୀତ, ସର୍ବୋପରି ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶର ନୀଳିମା ସବୁ ଯେମିତି ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କୁ ସ୍ତବ୍ଧ କରିଦିଏ । ବର୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଏଠାରେ ଅସୁମାରୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ଭିଡ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ।

ଓଡିଶାର କେନ୍ଦ୍ରାଞ୍ଚଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତମାଳା । ସେଠାରେ ପ୍ରକୃତି ସର୍ବଦା ଚଳଚଞ୍ଚଳ ଏବଂ ବସନ୍ତର ଅଖଣ୍ଡ ରାଜତ୍ୱ । ଏହାର ଅନନ୍ତ ବୈଚିତ୍ର୍ୟମୟୀ ପ୍ରକୃତି ଯୁଗେଯୁଗେ ଅନେକ କବି, ଭାବୁକ, ଓ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଆସିଛି । ସମୁଦ୍ର ପତ୍ତନଠାରୁ ୭୬୦ ମିଟର ଉଚ୍ଚରେ ଅବସ୍ଥିତ ଚିର ସବୁଜ ଏହି ପର୍ବତମାଳାର ଦୈର୍ଘ୍ୟ ପ୍ରାୟ ପଞ୍ଚାବନ କିଲୋମିଟର ପ୍ରସ୍ଥ କେଉଁଠି ଦଶ ତ ଆଉ କେଉଁଠି ବାର କିଲୋମିଟର । ଚିର ସବୁଜ ଏହି ପର୍ବତଶ୍ରେଣୀ ପାଞ୍ଚୋଟି ଧାରର ସମଷ୍ଟିକୁ ନେଇ ଗଠିତ । ୧୯୨୭-୩୧ ମସିହାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅନୁସାରେ ଏହା ବଡଝର, ମୂଳଝର, ନେକୁଡିଆଝର, ବହୁଝର ଓ ଚଣାଗାଡିଆଝରର ସମ୍ମିଶ୍ରଣରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବ ଓ ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ ଆଡକୁ ବିସ୍ତାରିତ ଏହି ପର୍ବତମାଳାର ପରିସର ହାତୀଧରା ଓ ତଲେଇପଥର ସଂରକ୍ଷିତ ଜଙ୍ଗଲ ମଧ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟମାନ । ପଞ୍ଚଧାର କ୍ରୋଡରେ କେତକୀଝର, ତଲେଇପଥର, ଝିମେଇଚୁଆ ଓ କୁଟଗାଁଖୋଲ ପ୍ରଭୃତି ମନୋରମ ସ୍ଥାନ ପ୍ରାଚୀନକାଳରୁ ଅନେକ ସାଧୁ ସନ୍ୟାସୀ, ମହାପୁରୁଷ ଓ ସାଧକମାନଙ୍କର ଏହା ସାଧନାସ୍ଥଳୀ ଥିଲା । କଥିତ ଅଛି, ଆଠମଲ୍ଲିକର ପୂର୍ବତନ ରାଜା ଯୋଗୀନ୍ଦ୍ର ଦେଓ ନିଜର ମନ୍ତ୍ରୀ ପିତାମ୍ବରଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟ ଶାସନଭାର ଅର୍ପଣ କରି ତଲେଇପଥର ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯାଇ ସେଠାରେ ମାସ ମାସ ଧରି ତପସ୍ୟାରତ ରହୁଥିଲେ । ଏହି ସ୍ଥାନ ସଂପ୍ରତି ତପାଖୋଲ ନାମରେ ସୁପରିଚିତ ।

ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତମାଳାର ନିଘଞ୍ଚ ଜଙ୍ଗଲ ଅନେକ ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନଙ୍କର ନିବାସସ୍ଥଳୀ । ହସ୍ତୀ, ବ୍ୟାଘ୍ର, ଗୟଳ, ମୃଗ, ସମ୍ବର, ବରାହ, ଶୁକର ଓ ଭଲ୍ଲୁକ ପ୍ରଭୃତି ବନ୍ୟଜନ୍ତୁମାନେ ଏଠାରେ ନିର୍ଭୟରେ ଭ୍ରମଣ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହା ସହିତ ଅହିରାଜ ଭଳି ବୃହତ ସର୍ପମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ପଥାରୁଢ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଶାଳ, ପିଆଶାଳ, ଶାଗୁଆନ ଓ ଶିଶୁ ପ୍ରଭୃତି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ବୃକ୍ଷରାଜି ବିପୁଳ ପରିମାଣରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ବର୍ଷାଦିନେ ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତମାଳା ଅପୂର୍ବଶ୍ରୀ ଧାରଣ କରେ । କଟକ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ସମ୍ବଲପୁର ପ୍ରଭୃତି ଅଞ୍ଚଳରୁ ଆଠମଲ୍ଲିକ ଯିବାକୁ ହେଲେ ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତମାଳା

ମଧ୍ୟଦେଇ ଯାଇଥିବା ଘାଟି ରାସ୍ତାରେ ଯିବାକୁ ପଡେ । ବର୍ଷାଦିନେ ଏହାର ଶୃଙ୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭସାବାଦଲର ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ମନରେ ଅସୁମାରି ଆନନ୍ଦ ଦେଇଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଏହାମଧ୍ୟଦେଇ ପ୍ରବାହିତ କୁକୁଡାଯୋରର ପୂର୍ଣ୍ଣଗର୍ଭା ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ବିମୋହିତ ହୋଇ ପଡନ୍ତି ।

ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତମାଳାର ଅଳ୍ପଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଆଠମଲ୍ଲିକ, ଏକ ଛୋଟ ସହର । ଏହାର ତିନୋଟି ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତମାଳା ଇଶ୍ୱରଦତ୍ତ ତୋରଣ ଭଳି ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱରେ କଲ୍ଲୋଳିନୀ ମହାନଦୀ ଏହାର ପାଦଧୌତ କରୁଛି । ଏହି ସହର ସଂପ୍ରତି ଏକ ଉପଖଣ୍ଡର ସଦର ମହକୁମା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଆଠମଲ୍ଲିକ ସହର କଇଁତ୍ରାଗଡ ଭାବରେ ପରିଚିତ ଥିଲା । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ସୁନ୍ଦରଗଡ ଜିଲ୍ଲାର ବଣାଇ ରାଜ୍ୟର କଦମ୍ବ ରାଜବଂଶର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏଠାରେ ରାଜ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଥିଲା । କଦମ୍ବ ରାଜବଂଶର ରାଜାମାନେ ଆଠମଲ୍ଲିକ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଅନେକ ମଠ ଓ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରି ଶୈବ, ବୈଷ୍ଣବ ଓ ଶାକ୍ତ ଧର୍ମର ବିକାଶ ଘଟାଇବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅଣ-ଆର୍ଯ୍ୟ ସଂସ୍କୃତିର ଅପୂର୍ବ ସମ୍ମିଶ୍ରଣ କରାଇବାରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଆଠମଲ୍ଲିକ ସହରର ପ୍ରମୁଖ ଦର୍ଶନୀୟ ସ୍ଥାନ ମଧ୍ୟରେ ଦେବୀ ମାହେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଅନ୍ୟତମ । ଆଠମଲ୍ଲିକ ଅଞ୍ଚଳର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅଧିବାସୀଙ୍କ ଅନ୍ତରରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଗଭୀର ଭକ୍ତିଭାବନା ରହିଛି । କଦମ୍ବ ରାଜବଂଶର ଇଷ୍ଟଦେବୀ ଭାବରେ ଆବହମାନ କାଳରୁ ପୂଜାପାଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଦେବୀ ମାହେଶ୍ୱରୀ ଏଠାରେ ଏକାଦଶ ଭୂଜା ଦୁର୍ଗା ରୂପରେ ପୂଜିତା । ଦେବୀ ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତି ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇ, ଚାରି, ଛଅ, ଆଠ, ଦଶ ଓ କୋଡିଏଭୂଜା ହୋଇଥିବାବେଳେ ଏକାଦଶଭୂଜା ମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖିବା ବିରଳ ମନେହୁଏ । ତେଣୁ, ଭାରତୀୟ ମୂର୍ତ୍ତିକଳା ଇତିହାସରେ ଆଠମଲ୍ଲିକର ମା ମାହେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହିଛି ।

ଉଣେଇଶଶହ କୋଡିଏ ମସିହାରେ ନିର୍ମିତ ବର୍ତ୍ତମାନର ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଦେବୀ ମାହେଶ୍ୱରୀ ପୂର୍ବମୁଖା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସହିତ ଏଠାରେ ଦଧିବାମନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପୂଜା କରାଯାଏ । ତେଣୁ ଏହା ହେଉଛି ବୈଷ୍ଣବ ଓ ଶାକ୍ତ ଧର୍ମର ଅପୂର୍ବ ସମନ୍ୱୟର ପୀଠ । ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଏଠାରେ ମହାକାଳୀ, ନାରାୟଣୀ, ମହାଲକ୍ଷ୍ମୀ, ମହାକାଳ ଭୈରବୀ ପ୍ରଭୃତି ଦେବୀମାନଙ୍କୁ ପୂଜା କରାଯାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ମାହେଶ୍ୱରୀଙ୍କ ପୂଜା ମହାଆଡମ୍ବର ସହକାରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୁଏ । ଯାନିଯାତ୍ରା ଓ ପର୍ବପର୍ବାଣୀ ଦିନମାନଙ୍କରେ ବିଶେଷତଃ ଆଶ୍ୱିନ ମାସରେ ଷୋହଳ ପୂଜା ସମୟରେ ତାଙ୍କୁ ବଳିଭୋଗ ଅର୍ପଣ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ମା ମାହେଶ୍ୱରୀ ତାନ୍ତ୍ରିକ ରୀତିରେ ପୂଜା ପାଉଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଦଧିବାମନ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ରୀତିରେ ପୂଜା ପାଇଥାନ୍ତି ।

ଆଠମଲ୍ଲିକ ସହରଠାରୁ ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ବୌଦ୍ଧ ସହରକୁ ମାଧପୁର ଦେଇ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା ରାସ୍ତାରେ ପ୍ରାୟ ଛଅ କି.ମି. ଗଲେ ବାଟରେ ପଡେ ପବିତ୍ର ପୀଠ ଦେଉଳଝରୀ । ଘଞ୍ଚ କିଆବଣ ଆଚ୍ଛାଦିତ ପ୍ରକୃତିର ସୁରମ୍ୟ କୋଳରେ ଚବିଶ ଏକର ଭୂମି ଉପରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ପୀଠ କେବଳ ଶୈବ ଓ ଶାକ୍ତ ଧର୍ମାବଲମ୍ବୀ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ନୁହେଁ, ତତ୍‌ସହିତ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପିପାସୁ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ଆଗମନର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ପାଲଟିଛି । ଏହି ପୂଣ୍ୟପୀଠରେ ଚାରିଶମ୍ଭୁଙ୍କୁ ପୂଜା କରାଯାଏ । ସେମାନେ ହେଲେ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର, ମହେଶ୍ୱର, କେଦାରେଶ୍ୱର ଏବଂ ଜାଗେଶ୍ୱର । ଆଠମଲ୍ଲିକ-ମାଧପୁର ରାସ୍ତାକୁ ଲାଗି ରହିଥିବା ଏହି ପୀଠର ଫାଟକ ଅତିକ୍ରମ କରି କିଛିବାଟ ଆଗକୁ ଗଲେ ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ତିନୋଟି ସିମେଣ୍ଟ କୁଣ୍ଡ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ । ଏହି କୁଣ୍ଡକୁ ଲାଗି ପଶ୍ଚିମ ଦିଗରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରଭୁ ମହେଶ୍ୱର, ଦେବୀ ମାହେଶ୍ୱରୀ ଏବଂ ପ୍ରଭୁ କେଦାରେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର, ଏହି ମନ୍ଦିର ସମୂହର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ପୂର୍ବଦିଗରେ ପଶ୍ଚିମାଭିମୁଖୀ ବାବା ଯାଗେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ସାଧାରଣତଃ, ଶୈବପୀଠ ମାନଙ୍କରେ ଏକରୁ ଅଧିକ ଶିବ ମନ୍ଦିର ଥିଲେ ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ପଶ୍ଚିମମୁଖା ରହିଥାଏ ଏବଂ ଏହାର ଦେବତାଙ୍କୁ ପଶ୍ଚିମ ସୋମନାଥ କୁହାଯାଏ । ତେବେ ଏଠାରେ ପ୍ରଭୁ ଯାଗେଶ୍ୱର ପଶ୍ଚିମମୁଖୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନିଜର ନାଁରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ଏହାହିଁ ଏହି ପୀଠର ପ୍ରଧାନ ବିଶେଷତ୍ୱ ।

ଏହି ମନ୍ଦିର ସମୂହ ଅତିକ୍ରମ କରି ବାମପାର୍ଶ୍ୱରେ ଲମ୍ବି ଯାଇଥିବା ରାସ୍ତାରେ ଅଳ୍ପ ବାଟ ଗଲେ ପଡେ ପ୍ରଭୁ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର । ଦେଉଳଝରୀର ଚାରିଶମ୍ଭୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସେ ମୁଖ୍ୟ ଦେବତା । ଏହି ମନ୍ଦିରର ଗର୍ଭଗୃହରେ ଶିବ ଓ ପାର୍ବତୀଙ୍କ ଅଷ୍ଟଧାତୁରେ ନିର୍ମିତ ପ୍ରତିମା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଗର୍ଭଗୃହର ଅନ୍ୟ ଏକ ଆକର୍ଷଣ ହେଲା ଏହାର ଶିବଲିଙ୍ଗ । ଭୂପୃଷ୍ଠରୁ ପ୍ରାୟ ଛଅ ଫୁଟ ତଳେ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ସ୍ୱୟମ୍ଭୁ ଲିଙ୍ଗର ନିମ୍ନ ଭାଗରେ ଏକ ଉଷ୍ଣଝର ଅନବରତ ବୋହି ଏହାକୁ ଧୌତ କରୁଛି । ଲିଙ୍ଗକୁ ଧୌତ କରି ସେଠାରୁ ଏକ କ୍ଷୀଣ ଜଳଧାର ହୋଇ ମହାନଦୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୋହିଯାଇଛି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଶିବ ମନ୍ଦିର ପରି ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ବାବାଙ୍କ ସ୍ନାନ ଓ ଭୋଗ ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଜଳ ଏହିଠାରୁ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । ଏଠାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଠାକୁର ପ୍ରଥମେ ଏକ ଚାଳଘରେ ପୂଜା ପାଉଥିଲେ । ୧୯୩୬ ମସିହାରେ ଆଠମଲ୍ଲିକ ଗଡଜାତର ମହାରାଜା କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଓଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବର୍ତ୍ତମାନର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ପରେ ପରେ କେତେ ଜଣ ଭକ୍ତଙ୍କ ଉଦ୍ୟମରେ

ଯାଗେଶ୍ୱର, ମହେଶ୍ୱର ଏବଂ କେଦାରେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ନିର୍ମିତ ହେଲା ।

ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରରେ ସ୍ୱୟମ୍ଭୁ ଲିଙ୍ଗର ଆବିର୍ଭାବ ସଂପର୍କରେ ଏକ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ରହିଛି । ଏହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅନୁସାରେ ତ୍ରେତୟା ଯୁଗରେ ଭଗବାନ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ବନବାସରେ ଥିବା ସମୟରେ ଦେଉଳଝର୍ରୀର ଅଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତରେ କିଛି କାଳ ଅବସ୍ଥାନ କରିଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ ମା ସୀତା ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତର ପାଦଦେଶରେ ଏହି ସ୍ୱୟମ୍ଭୁ ଲିଙ୍ଗକୁ ଠାବ କରି ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କରୁଥିଲେ । ପ୍ରଭୁ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତ ଛାଡି ଚାଲିଯିବା ବେଳେ ମା ସୀତା ଗଙ୍ଗାଦେବୀଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ବାବାଙ୍କୁ ସ୍ନାନ କରାଇ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ଗଙ୍ଗାମାତା ଲିଙ୍ଗର ନିମ୍ନଭାଗରୁ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇ ଉଷ୍ମ ଜଳରାଶି ଦ୍ୱାରା ସିଦ୍ଧେଶ୍ୱର ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କ ସ୍ନାନ କରାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ବର୍ଷ ବୈଶାଖ ମାସରେ ବାରୁଣୀ ଯୋଗ ପଡେ, ସେତେବେଳେ ଦେଉଳଝର୍ରୀଠାରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ଶିବଲିଙ୍ଗର ନିମ୍ନ ଭାଗରୁ ଅଧିକ ଜଳ ଉଦ୍‌ଗୀରଣ ହୋଇ ଲିଙ୍ଗ ଗୁଡିକ ପାଣିରେ ବୁଡିଯାଏ । ଊଣେଇଶହ ଏକସ୍ତରି ମସିହାରେ ଏପରି ଏକ ବାରୁଣୀଯୋଗ ପଡିଥିଲା ବୋଲି କୁହାଯାଏ ।

ଦେଉଳଝର୍ରୀର ଅନ୍ୟ ଏକ ଆକର୍ଷଣ ହେଲା ଏହାର ଉଷ୍ଣପ୍ରସ୍ରବଣ । ସଂପ୍ରତି ଏଠାରେ ଚବିଶଟି ଉଷ୍ମ ପ୍ରସ୍ରବଣ କୁଣ୍ଡ ରହିଛି, ଯାହା ଓଡିଶାର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉଷ୍ମ ପ୍ରସ୍ରବଣ ଥିବା ସ୍ଥାନରେ ବିରଳ । ଏହି ଭୂଖଣ୍ଡର ଉଷ୍ଣଝର ସିକ୍ତ ଓ ତପ୍ତ ଭୂମଧ୍ୟସ୍ଥ ଗନ୍ଧକର ଉତ୍ତପ୍ତ ବାଷ୍ପ ଓ ଜଳ ଉଦ୍‌ଗୀରଣ ହୋଇ ଉପରକୁ ଉଠି କ୍ଷୀଣ ସ୍ରୋତଧାରରେ ପ୍ରବାହମାନ । ଏହାର ଉତ୍ତାପ ଏକଶହ ଚଉତିରିଶ ଡିଗ୍ରୀ ସେଣ୍ଟିଗ୍ରେଡ୍ । ପୌରାଣିକ ମତାନୁସାରେ ଉକ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଏକଦା ୮୪ଟି ଉଷ୍ଣ କୁଣ୍ଡ ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ କୁଣ୍ଡରେ ଅବଗାହନ କଲେ, ନର୍କରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ । ସଂପ୍ରତି ଅଧିକାଂଶ କୁଣ୍ଡପୋତି ହୋଇ ପଡିଥିବାବେଳେ ମାତ୍ର ଚବିଶଟି କୁଣ୍ଡର ସ୍ଥିତି ଜଣାପଡେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କୁଣ୍ଡର ନାମକରଣ ହୋଇଛି । ଉକ୍ତ କୁଣ୍ଡଗୁଡିକ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ନିକୁଣ୍ଡ, ରକ୍ତଗୁଣ୍ଡ, ହିମକୁଣ୍ଡ ଓ ଘୃତକୁଣ୍ଡ ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରଧାନ । ମହେଶ୍ୱର, ମାହେଶ୍ୱରୀ ଓ କେଦାରେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ସମ୍ମୁଖରେ ଅବସ୍ଥିତ ଦୁଇଟି ବିଶାଳ କୁଣ୍ଡ, ଭକ୍ତ ଓ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନଙ୍କ ସ୍ନାନକୁଣ୍ଡ ଭାବରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଏହି ଦୁଇଟି କୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିକର ଜଳ ଉଷ୍ଣ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଅନ୍ୟଟି ଶୀତଳ । ଶୀତଦିନରେ ଉଷ୍ଣ କୁଣ୍ଡରେ ଭକ୍ତ ଓ ପର୍ଯ୍ୟଟକମାନେ ସ୍ନାନକରି ଆନନ୍ଦିତ ହୁଅନ୍ତି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ଏହି କୁଣ୍ଡ ଦୁଇଟି ଲାଗି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏବଂ ଉଭୟ କୁଣ୍ଡ ମଧ୍ୟରେ ସଂଯୋଗ ଦ୍ୱାରଦେଇ ଜଳ ପ୍ରବାହିତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କୁଣ୍ଡସ୍ଥିତ ଜଳର ତାପମାତ୍ରା କେବେହେଲେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏନାହିଁ ।

ମହାନଦୀ କୂଳରେ ସୁଶୋଭିତ ବୃକ୍ଷରାଜି ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ ବେଲପୁଂଜି ମଠ । ମଠ ଭିତରେ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରାର୍ଥନା ପ୍ରକୋଷ୍ଠ, ଯାହାକି ରାସ ମଣ୍ଡପ ନାମରେ ସର୍ବଜନବିଦିତ । ତା ନିକଟରେ କଇଁଫୁଲିଆ ବାବାଙ୍କର ସମାଧିପୀଠ । ଦେଉଳଝରୀ ଠାରୁ ପ୍ରାୟ ସତର କି.ମି. ଦୂରରେ ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ସୁରମ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ସବୁଦିନ ଭକ୍ତ ତଥା ଶାନ୍ତିପ୍ରିୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ପ୍ରବଳ ଭିଡ ହୁଏ । ଶୀତଦିନେ ଏଠାରେ ବଣଭୋଜି ପାଇଁ ଜନସମାଗମ ହୋଇଥାଏ । ଖରାଦିନେ ସାୟଂକାଳରେ ଅନେକ ପ୍ରକୃତି ପ୍ରେମୀ ମଣିଷ ଏଠାକୁ ଛୁଟି ଆସନ୍ତି ଦୈନନ୍ଦିନର ବ୍ୟସ୍ତ ଜୀବନରୁ ଟିକିଏ ମୁକ୍ତି ପାଇଁ । ମହାଆନନ୍ଦରେ ମହାନଦୀରେ ନୌବିହାର କରନ୍ତି । ମଳୟ ପବନ ସାଙ୍ଗକୁ ନାଉରିଆର ମନମତାଣିଆ ଗୀତ ସେମାନଙ୍କ ମନକୁ ହରଣ କରିନିଏ ।

ଆଠମଲ୍ଲିକରୁ ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ପଚିଶ କି.ମି. ଗଲେ ଦୋରୁହା ଗ୍ରାମ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ଏହି ଗ୍ରାମ ନିକଟସ୍ଥ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ପଞ୍ଚଧାର ପର୍ବତର ପାଦଦେଶରେ ତଥା ସାତକୋଶିଆ ଗଣ୍ଡର ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ମା' ବିନିକେୟୀ ଠାକୁରାଣୀ ଏକ ସୁରମ୍ୟ ପରିବେଶରେ ବୃକ୍ଷମୂଳରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଏହି ସ୍ଥାନ ଆଗମନ ସଂପର୍କରେ ଏକ ସୁନ୍ଦର କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି । ଏହି କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅନୁସାରେ ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବିନିକା ଅଂଚଳରୁ ବାଣିଜ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତଳମୁଣ୍ଡରୁ ଆସିଥିବା ବଣିକମାନେ ସେହି ଅଞ୍ଚଳରୁ ବିନିକେୟୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ଚୋରିକରି ନେଇଯାଉଥିଲେ । ସାତକୋଶିଆ ଗଣ୍ଡର ଦୋରୁହା ଗ୍ରାମ ଉପକଣ୍ଠରେ (ଯେଉଁଠି ଦେବୀ ସଂପ୍ରତି ଅବସ୍ଥାପିତା) ମା'ଙ୍କ ଇଚ୍ଛାରେ ଡଙ୍ଗା ଆଗକୁ ନଯିବାରୁ ତାଙ୍କୁ ମହାନଦୀ କୂଳରେ ରଖିଦେଇ ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେ । ସେହିଦିନଠାରୁ ମା' ବିନିକେୟୀ ସେଠାରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି ।

ମା'ବିନିକେୟୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିଟି କେଉଁ ଶତାବ୍ଦୀର ତାହା ସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପେ ନିରୂପଣ କରାଯାଇନାହିଁ । ତେବେ ଏହାର ଗଠନ ପ୍ରଣାଳୀ ଓ ସ୍ଥାପତ୍ୟରୁ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ନବମ ଶତାବ୍ଦୀରେ ନିର୍ମିତ ହୋଇଥିବାର ଅନୁମାନ କରାଯାଏ । ସୁବର୍ଣ୍ଣପୁର ଜିଲ୍ଲାର ବୈଦ୍ୟନାଥ ସ୍ଥିତ କୋଶଳେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିରର କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ସହିତ ଏହାର ଗଠନ ଶୈଳୀର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି । କୋଶଳେଶ୍ୱର ମନ୍ଦିର ପରାକ୍ରମଶାଳୀ ତେଲୁଗୁଚୋଡମାନଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିଲା । ସେଠାରେ ଥିବା ସ୍ଥାପତ୍ୟ ଗୁଡିକ ମା' ବିନିକେୟୀଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିର ଶୈଳୀରେ ନିର୍ମାଣ କରାଯାଇଥିବାର ଅନୁମାନ ହୁଏ । ମାଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଦୁଷ୍ଟ ସଂହାର ମୁଦ୍ରାରେ ନିର୍ମିତ । ମା' ବିନିକେୟୀ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପାଦ ଏକ ବାଳକ ଉପରେ ରଖିଥିବାବେଳେ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ କୋଳରେ ଏକ ଶିଶୁକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ

ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ ୫୩ପୃଷ୍ଠାରେ

ବିକଳ୍ପ ଔଷଧ

ଭାରତରେ ଟେଲିମେଡିସିନ : ବ ର୍ମାନର ସ୍ଥିତି, ଆହ୍ୱାନ ଓ ସୁଯୋଗ

• ରାଜେଶ ଚାନ୍ଦଓ୍ୱାନି, ଯୋଗେଶ କେ. ଦ୍ୱିବେଦୀ

ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ଲୋକମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଗାଁଗହଳିରେ ଥିବା ଚିକିତ୍ସକମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ କିଛି ସେବା ପାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହାକୁ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଘଟି ନ ଥାଏ । ଚିକିତ୍ସାର ବିଧିବଦ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଏହା ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଥାଏ । ତେବେ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଔଷଧର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୁସଂହତ ଚିକିତ୍ସା ସେବା ଯୋଗାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଭୂମିକା ଅଧିକ ଥାଏ ।

ଭାରତରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଗତି ହାସଲ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ରୋଗ ସଂଖ୍ୟା ବଢୁଥିବା ବେଳେ ମାନବଶକ୍ତି ଓ ଭି□ିଭୂମିର ଅଭାବ ଯୋଗୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଣ ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରି ପାରୁନାହିଁ । ସମସ୍ତ ସ୍ତରରେ ମାନବଶକ୍ତିର ଅଭାବ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ଦେଶରେ ସମ୍ପ୍ରତି ୬ ଲକ୍ଷ ଡାକ୍ତର, ୧୦ ଲକ୍ଷ ନର୍ସିଂ ଷ୍ଟାଫ, ୪ ଲକ୍ଷ ଦନ୍ତ ବିଶେଷଜ୍ଞଙ୍କ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଅପରପକ୍ଷେ ସହରା□ଳରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭି□ିଭୂମି ଅଧିକ ଥିବା ବେଳେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଏହା ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ସହରା□ଳରେ ୭୫ ପ୍ରତିଶତ ଭି□ିଭୂମି ଓ ମାନବଶକ୍ତି ରହିଥିବା ବେଳେ ଲୋକସଂଖ୍ୟା ୨୭ ପ୍ରତିଶତ ବାସ କରିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମା□ଳରେ ସମ୍ପ୍ରତି ପ୍ରତି ଏକ ହଜାର ଲୋକରେ ଜଣେ ଅର୍ଥାତ ୦.୩୯ ପ୍ରତିଶତ ଡାକ୍ତର ଅଛନ୍ତି । ସହରା□ଳରେ ଏହି ହାର ୧.୩୩ ପ୍ରତିଶତ । ଜାତୀୟସ୍ତରରେ ଏହି ହାର ରହିଛି ୦.୬୯ ପ୍ରତିଶତ । ଅପରପକ୍ଷେ ସହରା□ଳରେ ୮୦ ପ୍ରତିଶତ ଡାକ୍ତର ବାସ କରନ୍ତି । ଫଳରେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ରୋଗୀସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାପକ ଅସୁବିଧା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରତି ଏକ ହଜାର ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ଥିବା ବେଳେ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହି ହାର ରହିଛି ୦.୬୯ ପ୍ରତିଶତ । ତେବେ ବିଶ୍ୱସ୍ତରରେ ଏହି ହାର ୧.୩ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ଡାକ୍ତର ରହିବାର ହାର ହେଉଛି ୧.୦ ପ୍ରତିଶତ । ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର୍ମୀଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାର ଜାତୀୟ ହାର ୧.୪ ପ୍ରତିଶତ ଥିବାବେଳେ ଏହି ହାର ୨.୮ ପ୍ରତିଶତ ରହିବା କଥା । ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ଲୋକରେ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଶଯ୍ୟା ସଂଖ୍ୟା ୧.୦୩ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ଏହି ହାର ୭.୩ ରହିବା ପାଇଁ ସୁପାରିଶ କରାଯାଇଥିଲା । ଗ୍ରାମା□ଳରେ ବିଭିନ୍ନ ତ୍ରୁଟି କାରଣରୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି । ଅପରପକ୍ଷେ ଅଧ୍ୟୟନରୁ ଜଣାପଡିଛି ଯେ ଏହି ସମସ୍ୟା ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି ଯଦ୍ୱାରା ଲୋକମାନେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାରୁ ବ□ିତ

ହେଉଛନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଅବସ୍ଥା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିମ୍ନମାନର ରହିଛି । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାକୁ ସାର୍ବଜନୀନ କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ କରି ସୂଚନା ଯୋଗାଯୋଗ ପ୍ରଯୁକ୍ତି(ଆଇସିଟି)ର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ସାମାଜିକ-ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ଭୌଗୋଳିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସ□୍ୱେ ଜ୍ଞାନକୁ ଆଧାର କରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇପାରିବ ସେଦିଗରେ ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯାଇଛି । ତେବେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ପାଇଁ ଆଇସିଟିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଇ-ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଏହାର ଏକ ସ୍ୱରୂପ ହେଲା ଟେଲିମେଡିସିନ । ଏହି ମେଡିକାଲ ଜ୍ଞାନଜରିଆରେ ଦୁର୍ଗମ ଇଲାକାର ଲୋକଙ୍କୁ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯୋଗାଇଦେବା ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି । ଟେଲିମେଡିସିନ ଜରିଆରେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉନ୍ନତ ଗୁଣବ□ାଭି□କ ଔଷଧ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଥିବା ବେଳେ ଲୋକମାନେ ସହଜରେ ଏହି ସେବା ପାଇପାରୁଛନ୍ତି । ଅଡ଼ିଓ, ଭିଡିଓ ଓ ଗ୍ରାଫିକାଲ ସୂଚନାକୁ ଟେଲିଯୋଗାଯୋଗ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ନିକଟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ଯେପରି ପହ□ାଯାଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଛି । ଏହା ଜରିଆରେ ପରାମର୍ଶ ଦିଆଯାଇପାରୁଥିବା ବେଳେ ଚିକିତ୍ସା ସେବା ମଧ ଯୋଗାଯାଇପାରୁଛି । ସେହିପରି ପ୍ଲାନିଂ, ସମନ୍ୱୟ, ଶିକ୍ଷା ଓ ଭାଗିଦାରିତା ଜରିଆରେ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଫଳ ହୋଇପାରୁଛି । ରୋଗର ଚିହ୍ନଟ, ଚିକିତ୍ସା, କ୍ଷତ ଶୁଖିବା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଶିକ୍ଷା, ରୋଗୀମାନଙ୍କ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀଙ୍କୁ ଦିଗଦର୍ଶନ, ଗବେଷଣା, ମୂଲ୍ୟାୟନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଶାସନ ଆଦି ସକାଶେ ଟେଲିମେଡିସିନର ଆବଶ୍ୟକତା ବହୁଳ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ତେବେ ଏହା ସ□୍ୱେ ଟେଲିମେଡିସିନର ଉପଯୋଗିତା ବା ଏହାର ବ୍ୟବହାର ଏଯାଏ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବେ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇଥିଲେ ମଧ ବାସ୍ତବ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଶାନୁରୂପକ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ଭାରତରେ ଟେଲିମେଡିସିନର ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଅବସ୍ଥା, ସମସ୍ୟା, ରୂପାୟନ ନେଇ ଏଠାରେ ବିଶଦ ଆଲୋଚନା କରାଯାଉଛି ।

ଟେଲି ମେଡିସିନର ସୁବିଧା

ବିଭିନ୍ନ ମାର୍ଗରେ ଲୋକଙ୍କ ସେବାରେ ଟେଲିମେଡିସିନ ଲାଗିପାରୁଛି । ବିଭିନ୍ନ ଉପାୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ସେବାକୁ ଲୋକଙ୍କ ନିକଟରେ ପହ□ାଯାଇପାରୁଛି । ତେବେ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ ବିଶେଷ ସମସ୍ୟା ଉପୁଜିଥାଏ । ଏନେଇ ବୈଷୟିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଯଥେଷ୍ଟ ଥାଏ । କେତେବେଳେ ଏହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିବ, ଏହାର ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ କ'ଣ, ଅତି ସାଂଘାତିକ ରୋଗ ଓ ପୁରୁଣା ରୋଗ ସମସ୍ୟା, ସ୍ପେଶାଲିଷ୍ଟ ବନାମ ପରାମର୍ଶ, ଟେଲିସେ□ର ବନାମ ଘରେ ରହିଚିକିତ୍ସା ଆଦିକୁ ନେଇ ନାନା ସମସ୍ୟା ଜାଗରିତ ହୋଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ବିଷକ୍ରିୟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟେଲିମେଡିସିନର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ଥିବା ବେଳେ ବିଷ ଚିକିତ୍ସା କେନ୍ଦ୍ରରୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷ ପାଇଁ ଚିକିତ୍ସା ସୂତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଚବିଶ ଘ□ା ସେବା ଯୋଗାଇ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱସନୀୟତାର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । ସେହିପରି ଧାରାବାହିକ ମେଡିକାଲ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟେଲିମେଡିସିନକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା ମେଡିକାଲ ପ୍ରାକ୍ଟିସନରଙ୍କ ଜ୍ଞାନ ଓ ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ଦୀର୍ଘକାଳ ରହି ଆସିଥିବା ରୋଗୀ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ ଉପଯୁକ୍ତ ପରାମର୍ଶ ଓ ସେବା ଯୋଗାଇଦିଆଯାଇଥାଏ । ଉଭୟ ଡାକ୍ତର ଓ ରୋଗୀଙ୍କୁ ସୁହାଇବା ପରି ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଇଥାଏ । ପାରାମେଡିକାଲ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟେଲିମେଡିସିନ ମଧ ସଫଳ ହୋଇଥାଏ । ଅଧିକ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ରୋଗର ନିରାକରଣ ସମ୍ପର୍କରେ ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ରୂପାୟନ ନେଇ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଇଥାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ମହାମାରୀର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଏହାର ନିରାକଣ କରିବା ତଥା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଚେତନତା ପାଇଁ ଜିପିଏସ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ଦୁଇ ପ୍ରକାର ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ବ୍ୟକ୍ତି-ବ୍ୟକ୍ତିସ୍ତରରେ ଠିକ ସମୟରେ ଆଲୋଚନା ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ଷ୍ଟୋର ଓ ଟ୍ରାନ୍ସଫର । ଠିକ ସମୟରେ ପରାମର୍ଶଭି□କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର୍ମୀମାନେ ଡାକ୍ତର - ଡାକ୍ତର, ଡାକ୍ତର-ପାରାମେଡିକଲ ବା ଡାକ୍ତର-ରୋଗୀ ଆଦି ସମ୍ପର୍କ ନେଇ ତଥ୍ୟ ଜ୍ଞାତ ହୋଇଥାନ୍ତି । କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଓ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡିକ ମଧରେ ବାସ୍ତବ ସମୟ ଆକଳନ କରାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଅଂଶଗ୍ରହଣକାରୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଏହା ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିଷୟ ଉପରେ ସବିଶେଷ ତଥ୍ୟ ମିଳିବାର ସୁଯୋଗ ଥାଏ । ଅଧିକନ୍ତୁ ଏହି ପରାମର୍ଶଭି□କ ଆଲୋଚନା ଟେଲିସେ□ରଭି□କ ବା ଗୃହଭି□କ ହୋଇଥାଏ । ଷ୍ଟୋର ଓ ଟ୍ରାନ୍ସଫର ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ତଥ୍ୟା ସଂଗ୍ରହ କରାଯାଇଥାଏ, ଏହାକୁ ସାଇତା ଯାଇଥାଏ

ଏବଂ ଉପକେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଗତ କରାଇଦିଆଯାଇଥାଏ। ସ୍ପେଶାଲିଷ୍ଟଙ୍କ ମତ ଅନୁସାରେ ଏହାର ସଦୁପଯୋଗ କରାଯାଇଥାଏ। ଉଦାହାରଣ ସ୍ୱରୂପ ଏକ୍ସ ରେ(ଟେଲିରେଡିଓଲୋଜି) ବା ଇସିଜି(ଟେଲିକାର୍ଡିଓଲୋଜି) ବା ଚକ୍ଷୁର କେତେକ ଫଟୋ (ଟେଲିଅପଥାଲା-ମୋଲୋଜି) ଇତ୍ୟାଦି। ବିଶେଷ କରି କ୍ରୋନିକ ରୋଗର ଉପଶମ ପାଇଁ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯଥେଷ୍ଟ ଉପକାରୀ ହେବ ଏବଂ ରେଟିନୋପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧୁମେହ ରୋଗୀମାନେ ଉପକୃତ ହେବେ।

ଭାରତରେ ଟେଲିମେଡିସିନ

ଭାରତରେ ଉଭୟ ସରକାରୀ ଓ ଘରୋଇ କ୍ଷେତ୍ର ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସଂପୃକ୍ତ। ତେବେ ସବୁଠାରୁ ମଜାର ବିଷୟ ଏହା ଯେ, ଭାରତରେ ଆପୋଲୋ ହସ୍ପିଟାଲରେ ଭାରତୀୟ ମହକାଶ ଗବେଷଣା ସଂଗଠନ-ଇସ୍ରୋ ସହାୟତାରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା। ଏହାକୁ ପ୍ରଥମେ ଆନ୍ଧ୍ରପ୍ରଦେଶର ଆରାଗୋଣ୍ଡାରେ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଥିଲା। ପରେ ପରେ ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଭାଗ, ଇସ୍ରୋ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପରିବାର କଲ୍ୟାଣ ବିଭାଗ, ବୈଦେଶିକ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ, ନ୍ୟାସନାଲ ଇନଫର୍ମାଟିକ୍ସ ସେ□ର ଆଦି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବାରେ ଲାଗିଲା। ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଏହି ସେବା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥିଲା। ପରବ□ୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଟେଲିମେଡିସିନର ପ୍ରସାର ବୃଦ୍ଧିପାଇଥିଲା। ଏମସ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ, ପିଜିଆଇଏମଇଆର ଚଣ୍ଡୀଗଡ, ଏସଜିପିଜିଆଇଏମଏସ, ଲକ୍ଷ୍ନୌ, ଟିଏମଏଚ ମୁମ୍ବାଇ, ପିବିଡି ଏସପିଜିଆଇଏମଏସ ରୋହତକ, ସିଏସଏମଏମୟୁ ଲକ୍ଷ୍ନୌ ଆଦି କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ସେ□ାଲ ହବ୍ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ କଲେ। ସେହିପରି କେତେକ କର୍ପୋରେଟ ମେଡିକାଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଟେଲିମେଡିସିନ ସେ□ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କଲେ। ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଗୁଡିକ ହେଲା: ଅମ୍ରିତା ଇନଷ୍ଟିଚ୍ୟୁଟ ଅଫ ମେଡିକାଲ ସାଇନ୍ସେସ(କୋଚି), ନାରାୟଣ ହୃଦୟାଳୟ(ବାଙ୍ଗାଲୋର), ଏଇସିଏସସି(ମଦୁରାଇ), ଆପୋଲୋ ହସ୍ପିଟାଲ୍ସ(ହାଇଦ୍ରାବାଦ), ଶଙ୍କର ନେତ୍ରାଳୟ (ଚେନ୍ନାଇ), ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ମେଡିକାଲ ସେ□ର(ଚେନ୍ନାଇ)। କ୍ରମଶଃ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଭାଗରେ ଟେଲିମେଡିସିନ ସେବା ପ୍ରସାରିତ ହେଲା ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରତି ଦେଶରେ ୪୦୦ରୁ ଅଧିକ ଟେଲିମେଡିସିନ ପ୍ଲାଟଫର୍ମ ରହିଛି। ଇସ୍ରୋର ଟେଲିମେଡିସିନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ୨୪୫ଟି ହସ୍ପିଟାଲ ଏବଂ ୨୦୫ଟି ଜିଲ୍ଲା/ ଗ୍ରାମୀଣ ହସ୍ପିଟାଲ ଏବଂ ୪୦ଟି ସୁପରସ୍ପେଶିଆଲିଟି ହସ୍ପିଟାଲ ସହ ସଂଯୋଜିତ ରହିଛି। ତେବେ ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ପାଇଲଟ ପ୍ରକଳ୍ପ ସ୍ତରରେ ରହିଛି। ଏହି କାରଣରୁ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଶେଷ ଫଳପ୍ରଦ ହୋଇପାରିନାହିଁ। ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସବୁ ସ୍ତରରେ ଉଦ୍ୟମ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଭାରତରେ ଯେପରି ସବୁସ୍ତରରେ ଏହି ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ସେଥିପାଇଁ ନୀତିଗତ, ସାମାଜିକ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନିକ ସ୍ତରରେ ଆଲୋଚନା ହେବା ଦରକାର। ସେହିପରି ମେଡିକାଲ ଭି□ଭୂମି ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ। ବିଭିନ୍ନ ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ କାରଣରୁ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ସମସ୍ୟା ଦେଖାଯାଉଛି ଏବଂ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ସମସ୍ୟା, ଆହ୍ୱାନଗୁଡିକୁ ମୁକାବିଲା କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ଦେଖାଦେଇଛି।

ନୀତିସ୍ତରରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ

ନୀତିଗତ ସ୍ତରରେ ଭାରତରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବାର ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଅଙ୍ଗ ଭାବେ ଟେଲିମେଡିସିନକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ଏକ ପ୍ରମୁଖ ଆହ୍ୱାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି। ନୀତିଗତ ସ୍ତରରେ କେତେକ ପଦକ୍ଷେପ ନେବା ଜରୁରୀ। ତାହା ହେଲା: ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବାକୁ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଟେଲିମେଡିସିନ ଭି□ଭୂମିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡିଆଇଟିର ସମ୍ପୃକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ। ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ଓ ଉ□ରଦାୟିତ୍ୱକୁ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ସକାଶେ ଏକ ସାମଗ୍ରିକ ନିୟାମକ ଫ୍ରେମୱର୍କ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଟେଲିମେଡିସିନ ସାଧାରଣତଃ ସୂଚନା ବିନିମୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବାରୁ ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଭୌଗୋଳିକ ଅବସ୍ଥା ଡେଇଁ ଏହା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା ପ୍ରଦାନ କରିଆସୁଥିବାରୁ ଏହା ଉପରେ ତଥା ଏହାର ଭି□ଭୂମି ଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ। ଏହା ସହ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେକ ନୈତିକ ଓ ଆଇନଗତ ସମସ୍ୟା ଜାଗରିତ ହେଉଥିବାରୁ ଏହାକୁ ନେଇ ସଂଶୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ। ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡାକ୍ତର ଓ ରୋଗୀ ଉଭୟ ସେମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ଓ କ□ବ୍ୟ ତଥା ଅଧିକାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ନିର୍ଣ୍ଣୟାତ୍ମକ ଭୂମିକା ନେବା ଆବଶ୍ୟକ। ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ଟେଲିମେଡିସିନ ପଦ୍ଧତି ମୁଖ୍ୟତଃ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବ୍ୟାପାର ଓ ଗୋପନୀୟତାକୁ ନଷ୍ଟ କରେ ଏବଂ ରୋଗୀଙ୍କ ମେଡିକାଲ ଓ ଆର୍ଥିକ

ଅବସ୍ଥା ସମ୍ପର୍କରେ ସୂଚୀତ କରେ। ଏଣୁ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୋପନୀୟତା ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ନ ପାରିଲେ ଏହା ରୋଗୀଙ୍କ ମୌଳିକ ଅଧିକାରକୁ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ। ଏଥିପାଇଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ସୂଚନାବଳୀ ଲାଗୁ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ପୁଣି ଜଣେ ରୋଗୀ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ବିଭିନ୍ନ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସଂସ୍ପର୍ଶରେ ଆସୁଥିବାରୁ ଚିକିତ୍ସା ନେଇ ବିବାଦ ସୃଷ୍ଟି ହେବା ନିଶ୍ଚିତ। ରୋଗୀଙ୍କ ଚିକିତ୍ସା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶ୍ୱସନୀୟତା ନଷ୍ଟ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିବା ବେଳେ ଡାକ୍ତର ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର୍ମୀମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଆଇନଗତ ଅଙ୍ଗୀକାର ଓ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ସମ୍ପର୍କରେ ନିଶ୍ଚିତ ନ ଥାନ୍ତି। ଭାରତରେ ମେଡିକାଲ ସେବା ଖାଉଟି ସୁରକ୍ଷା ଆଇନ(୧୯୮୬)ରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିବାରୁ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ବିରୋଧରେ ଆଇନଗତ ମାମଲା ଦାଏର ହେବା ସାଧାରଣ ହୋଇଥାଏ। ଏଣୁ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରକମାନେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାର ବୃହ□ର ସ୍ୱାର୍ଥ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ସୁସଂହତ ନୀତି ତିଆରି କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ରୋଗୀଙ୍କ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଟେଲିମେଡିସିନର ଅର୍ଥନୈତିକ ଉପାଦେୟତା ଯଥେଷ୍ଟ ଥିବା ବେଳେ ଏହା ଜରିଆରେ ରୋଗୀ ଅନେକ ଦିଗରୁ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିଥାଏ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ସୁରକ୍ଷା ପାଇପାରିଥାଏ। ଏହାଛଡା ଡାକ୍ତର ପାଖକୁ କିମ୍ବା ହସ୍ପିଟାଲକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ସମୟକୁ ବ□ାଇପାରିଥାଏ। ତେଣୁ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଅଧିକ ସୁସଂହତ କରିବା ଦିଗରେ ସରକାର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ନେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି। ଏହା ସହ ସରକାରୀ ଘରୋଇ ଭାଗିଦାରିତା ଜରିଆରେ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ଚିନ୍ତା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ। ତେବେ ଏଥିପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରଦ□ ଅନୁଦାନର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ। ତେଣୁ ଟେଲିମେଡିସିନ ପ୍ରକଳ୍ପର ବିକାଶ ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ସକ୍ଷମତାର ଭୂମିକା ଜରୁରୀ। ସମ୍ପ୍ରତି ଦେଶର ଗ୍ରାମା□ଳ ଓ ସହରା□ଳରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘରୋଇ ସଂସ୍ଥା ପ୍ରବେଶ କରିଥିବାରୁ ଟେଲିମେଡିସିନ ଜରିଆରେ ଲୋକଙ୍କୁ ଉପକୃତ କରିବା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପଦକ୍ଷେପ ସାବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଛି। ଟେଲିମେଡିସିନ ସକାଶେ ଆବଶ୍ୟକ ମୌଳିକ ସମ୍ବଳରେ ବୈଷୟିକ ଓ ମାନବ ସମ୍ବଳକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ। ଏକ ପ୍ରଭାବଶୀଳ ମେଡିକାଲ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଟେଲିମେଡିସିନର ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ରେକର୍ଡିଂ, ଷ୍ଟୋରେଜ ଓ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାସ୍ତବ ତଥ୍ୟାବଳୀ ଅପରିବ□ିତ ରହିପାରିଥାଏ। ବ୍ରଡବ୍ୟାଣ୍ଡ ଭି□ିଭୂମି ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଦିଓ ପ୍ରମୁଖ ସମସ୍ୟା ଭାବେ ରହିଥାଏ ତଥାପି ଭିଡ଼ିଓ ଓ ଷ୍ଟୋର ଆଣ୍ଡ ଫରୱାର୍ଡ ସର୍ଭିସ ଜରିଆରେ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରାଯାଇପାରିବ। ଟେଲିମେଡିସିନ ସେବା ଜରିଆରେ ସାମାନ୍ୟ ରୋଗଗୁଡିକର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସହଜ ହୋଇପାରୁଥିବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୋଗକୁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇପାରୁଛି। ଏପରିକି କେତେକ ରୋଗକୁ ସହଜରେ ସମାଧାନ କରାଯାଇପାରୁଛି। ଏହାର ପ୍ରଭାବ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଥିବା ବେଳେ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଏହା ଯେପରି ସୁଲଭ ଦରରେ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ଧାନ ଦିଆଯାଇଥାଏ। ପାଇଲଟ ଭି□ିରେ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଥିବା ବେଳେ ବିଭିନ୍ନ ରୋଗର ସହଜ ଚିକିତ୍ସା ନିମନ୍ତେ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି। ଡାଇବେଟିକ ରେଟିନୋପାଥି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ବିଦ୍ୟାର ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇ ଏହାର ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇପାରୁଛି। ଏହାଦ୍ୱାରା ଚକ୍ଷୁବିଶାରଦମାନେ ଇମେଜଭି□ିକ ଚିକିତ୍ସା କରିପାରୁଛନ୍ତି। ସେହିପରି ଇମେଜକୁ ଆଧାର କରି ଚର୍ମ, ଦନ୍ତ ରୋଗ ଆଦିର ଚିକିତ୍ସା କରିପାରୁଛନ୍ତି। ଏଣୁ ଏକ ଡିଜିଟାଲ କ୍ୟାମେରା ଜରିଆରେ ଗାଇନାକୋଲୋଜି, ଚକ୍ଷୁ ବିଶାରଦ, ଦନ୍ତ ବିଶାରଦ, ଚର୍ମ ବିଶେଷଜ୍ଞ ପ୍ରମୁଖ ନାନା ରୋଗର ଚିହ୍ନଟ କରିବା ସହ ରୋଗୀମାନଙ୍କୁ ଚିକିତ୍ସା ଯୋଗାଇଦେଇପାରୁଛନ୍ତି। ଅପରପକ୍ଷେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିରନ୍ତର ବିଦ୍ୟୁତ ଯୋଗାଣ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ହାର୍ଡୱେରକୁ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇଥାଏ।

ଭାରତରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମ ଥିବା ବେଳେ ଲୋକଙ୍କୁ ସେବା ଯୋଗାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା କମ ହୋଇଥାଏ। ତେଣୁ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଜରିଆରେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ରୋଗୀଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ସହ ଚିକିତ୍ସା ସେବା ଯୋଗାଇପାରିଥାନ୍ତି। ତେମେ ଇମେଜକୁ ଆଧାର କରି ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଭିନ୍ନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୋଗର ଚିକିତ୍ସା କରାଯାଇପାରିଥାଏ। ସ୍ପେଶାଲିଷ୍ଟମାନେ ଏହା ଜରିଆରେ ରୋଗୀଙ୍କୁ ଉପଶମ କରିପାରିଥାନ୍ତି। ଚର୍ମ, ଦନ୍ତ, ଚକ୍ଷୁ, ସ୍ତ୍ରୀରୋଗ ଆଦିକୁ ଭଲ କରିପାରିଥାନ୍ତି। ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ନିଷ୍ପ□ି ଜରୁରୀ ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ବ୍ୟସ୍ତବହୁଳ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା କମ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ। ସେହିପରି ପାରାମେଡିକାଲ କର୍ମଚାରୀମାନେ ସହରା□ଳ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଥିବା ସ୍ପେଶାଲିଷ୍ଟ ଓ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ରହୁଥିବା

ରୋଗୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାସ୍ତବ ତଥା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗସୂତ୍ର ରକ୍ଷାକାରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଦୃଷ୍ଟିରୁ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପାରାମେଡିକାଲ ଷ୍ଟାଫଙ୍କ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ନିଷ୍ଠା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ଅନୁସାରେ ରୋଗୀମାନେ ତ୍ୱରିତ ଉପକାର ପାଇପାରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ସମସ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥାଏ । ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଯୋଗୁଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନଭି□ିକ ସେବା ପ୍ରଦାନରେ ବାଧା ଉପୁଜିଥାଏ । ବିକାଶଶୀଳ ରାଷ୍ଟ୍ରମାନଙ୍କ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖାଯାଏ ଯେ, ଲୋକମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ଗାଁଗହଳିରେ ଥିବା ଚିକିତ୍ସକମାନଙ୍କ ଜରିଆରେ କିଛି ସେବା ପାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଏହାକୁ ବିକଳ୍ପ ଚିକିତ୍ସା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ତେବେ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହା ଘଟି ନ ଥାଏ । ଚିକିତ୍ସାର ବିଧିବଦ୍ଧ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଏହା ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ଥାଏ । ତେବେ ଟେଲିମେଡିସିନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଔଷଧର ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଯାଇଥାଏ ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସୁସଂହତ ଚିକିତ୍ସା ସେବା ଯୋଗାଇବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହାର ଭୂମିକା ଅଧିକ ଥାଏ । ଲୋକମାନଙ୍କ ଗ୍ରହଣୀୟତା ମଧ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଥାଏ । ବାସ୍ତବରେ ଜାତୀୟ ଗ୍ରାମୀଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମିଶନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଆଶା କର୍ମୀଙ୍କ ଭୂମିକା ସର୍ବାଦୌ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଥାଏ ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ବିଧିବଦ୍ଧ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଯୋଗସୂତ୍ର ରକ୍ଷାକାରୀ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରିଥାନ୍ତି । ଗ୍ରାମା□ଳରେ ଯେପରି ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୁସଂହତ ଭାବେ ରୂପରେଖ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯାଉଛି । ତେବେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ପେଶାଲିଷ୍ଟମାନଙ୍କ ଭୂମିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ପ୍ରଯୁକ୍ତି, ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ଏହା ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ତେବେ ପ୍ରାଥମିକ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ଏହା ନିରୂପିତ ହୋଇଛି ଯେ, ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସକ୍ରିୟ ଭାବେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇପାରିନାହିଁ । ତେବେ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗ୍ରାମା□ଳରେ ହିଁ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସଫଳ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇପାରିବ । ନିମ୍ନସ୍ତରରୁ ଏହା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇପାରିଲେ ସମାଜର ବହୁଳ ଭାଗ ଲୋକ ଉପକୃତ ହୋଇପାରିବେ । ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଆବଶ୍ୟକତା, ସାମାଜିକ-ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଯା□ କରିବା, ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଅଂଶୀଦାର କରିବା ଆଦି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଜରିଆରେ ଟେଲିମେଡିସିନ ସେବା ସଫଳ ହୋଇପାରିବ । ନିମ୍ନସ୍ତରରେ ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ନିଶ୍ଚୟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବା ସହ ଏହା ଜନାଦୃତ ହେବ । ଲକ୍ଷ୍ୟଧାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଗର ଜନଗଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଟେଲିମେଡିସିନ ସେବା ଯେପରି ପହ□ିପାରିବ ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗରୁତ୍ୱ ଦେବା ଯଥାର୍ଥ । ଏଥିପାଇଁ ସମାଜର ସାମାଜିକ-ପ୍ରଯୁକ୍ତିଗତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଜ୍ଞାନଭି□ିକ ବ□ନ, ଭି□ିଭୂମିର ଅବସ୍ଥା, ଲକ୍ଷ୍ୟଧାର୍ଯ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ ଇତ୍ୟାଦି ଉପରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଗଲେ ଟେଲିମେଡିସିନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ସଫଳ ହୋଇପାରିବ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସୁବିଧାର ବ୍ୟବହାର ଜରିଆରେ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ବୈପ୍ଳବିକ ପରିବ□ନ ନିଶ୍ଚିତ ଆସିବ । ଏଥିପାଇଁ ରହିଥିବା ପ୍ରତିବନ୍ଧକଗୁଡ଼ିକର ମୁକାବିଲା, ନୀତିଗତ କାର୍ଯ୍ୟକାରିତା, ସମ୍ବଳର ସଦୁପଯୋଗ, ସାମାଜିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଦୂର କରିବା ଆଦି ପଦକ୍ଷେପ ଜରିଆରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାରେ ପରିବ□ନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶୀଦାର ଯଥା ସ୍ପେଶାଲିଷ୍ଟ, ସାଧାରଣ ଡ୍ୟୁଟିରେ ଥିବା ଡାକ୍ତର, ପାରାମେଡିକାଲ ଷ୍ଟାଫ, ବୈଷୟିକ କର୍ମଚାରୀ, ସମନ୍ୱୟ ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା କର୍ମଚାରୀ, ନୀତି ନିର୍ମାତା, ଲକ୍ଷ୍ୟଧାର୍ଯ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସମନ୍ୱୟ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରିଲେ ଟେଲିମେଡିସିନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଫଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିବ । ■■

ପୃଷ୍ଠା୪୮ର ଅବଶିଷ୍ଟାଂଶ

କରୁଛନ୍ତି ।

ମା' ବିନିକେଶ୍ୱରୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପୀଠ ଏକ ମନୋରମ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ ମଧ୍ୟରେ ଅବସ୍ଥିତ । ସମ୍ମୁଖରେ ମହାନଦୀର ନୀଳ ଜଳରାଶିର ଦୃଶ୍ୟ ଅତୀବ ମନୋମୁଗ୍ଧକର । ଅନ୍ୟପାର୍ଶ୍ୱରେ ଶ୍ୟାମଳ ସମ୍ଭାରର ଅପୂର୍ବ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ଭକ୍ତର ହୃଦୟକୁ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଆନନ୍ଦରେ ଉଦ୍‌ବେଳିତ କରେ । ବିଶେଷତଃ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ କାଳରେ ଏହି ସ୍ଥାନଟି ଅନୁପମ ଶୋଭାରେ ମଣ୍ଡିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରୀଷ୍ମକାଳରେ ଏଠାରେ ସାନ୍ଧ୍ୟ ସମୀରଣ ନିଷ୍ଠୁର ନିଦାଘ ଜନିତ କ୍ଳାନ୍ତିକୁ ହରଣ କରିନିଏ ।

ନୃତ୍ୟରତା ମହାନଦୀର କୂଳେକୂଳେ ଯେଉଁ ଶୋଭା ସଂପଦ ରହିଛି ତା ଭିତରେ ଏ ସ୍ଥାନଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଅନନ୍ୟ । ମହାନଦୀର ଗଭୀର ଜଳରାଶି, ଶ୍ୟାମଘନ ପର୍ବତମାଳାର ତରଙ୍ଗାୟିତ ଭଙ୍ଗୀ, ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ କାକଳି, ନୌବିହାର ସମୟରେ ନାଉରିଆର ମନଭୁଲାଣିଆ ସଂଗୀତ, ସର୍ବୋପରି ମେଘମୁକ୍ତ ଆକାଶର ନୀଳିମା ସବୁ ଯେମିତି ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କୁ ସ୍ତବ୍ଧ କରିଦିଏ । ବର୍ଷର ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଏଠାରେ ଅସୁମାରୀ ପର୍ଯ୍ୟଟକଙ୍କ ଭିଡ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ■■

ଜାତୀୟ ଆୟୁଷ ମିଶନ

କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ଆୟୁଷ ସେବା ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁଦୃଢ଼ କରଣ, ଆୟୁର୍ବେଦ, ସିଦ୍ଧ, ୟୁନାନୀ ଓ ହୋମିଓପାଥି ଚିକିତ୍ସା ଔଷଧ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ, ତଥା ଏଗୁଡିକର କ ାମାଲର ଧାରଣଶୀଳ ଉପଲବ୍ଧତା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ଆୟୁଷ ମିଶନ ଆରଂଭ କରିଛନ୍ତି ।

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଥିବା ଅଭାବ ପୂରଣ କରିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ଏହି ମିଶନ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଇଛି । ଏହା ଆୟୁଷ ସେବା / ଶିକ୍ଷା ସାରା ଦେଶରେ ପ୍ରସାର କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ /କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଂଚଳ ସରକାରଙ୍କ ଉଦ୍ୟମକୁ ସହାୟତା କରିବା, ବିଶେଷ କରି ଦୂର ଦୂରାନ୍ତ ଅଂଚଳରେ ଏହି ସେବାର ପ୍ରସାର ଉଦ୍ୟମ ଜରିଆରେ କରାଯିବ । ଏହି ମିଶନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିବା ଅଂଚଳ ଉପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ବାର୍ଷିକ ଯୋଜନା ଜରିଆରେ ଏଥିପାଇଁ ଅଧିକ ବ୍ୟୟ ବରାଦ ମଧ୍ୟ କରାଯିବ । ରାଜ୍ୟ / କେନ୍ଦ୍ର ଶାସିତ ଅଂଚଳ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତାବିତ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଏଥିପାଇଁ ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଅର୍ଥ ଦିଆଯିବ ।

ଏହି ମିଶନ ଆୟୁଷ ଶିକ୍ଷାରେ ଉନ୍ନତି କରଣ, ଆୟୁଷ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ଓ ଡିସପେନସେରୀ ଗୁଡିକର ସଂଖ୍ୟାରେ ବୃଦ୍ଧି କରି ଆୟୁଷ ସେବାର ସଂପ୍ରସାରଣ, ଔଷଧ ଓ ଲୋକ ଶକ୍ତି ଉପଲବ୍ଧତା ନିଶ୍ଚିତ କରିବା, ତଥା ଆୟୁଷ କ ାମାଲ ଧାରଣଶୀଳ ଭାବରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇବା । ଔଷଧୀୟ ଚାରା ବହୁଳ ଭାବରେ ରୋପଣ, ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ମାନକୀକରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉ ମ ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନର ଆୟୁର୍ବେଦ, ସିଦ୍ଧ, ୟୁନାନୀ ଓ ହୋମିଓପାଥି ଔଷଧ ଫର୍ମାସୀ, ଡ୍ରଗ ଲାବୋରୋଟୋରୀ ଜରିଆରେ ଉପଲବ୍ଧ କରାଇ ତଥା ଆୟୁଷ ଔଷଧ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗୁକରି ହାସଲ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହି ମିଶନ ବିଭାଗୀୟ ସଚିବଙ୍କ ଅଧ୍ୟକ୍ଷତାରେ ଗଠିତ ଜାତୀୟ ଆୟୁଷ ମିଶନ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ହେବ । ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ମୁଖ୍ୟ ସଚିବ ରାଜ୍ୟ ଆୟୁଷ ମିଶନ ସୋସାଇଟିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ରହିବେ ।

ବନବନ୍ଧୁ କଲ୍ୟାଣ ଯୋଜନା

ଜନଜାତି ଲୋକମାନଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ବନବନ୍ଧୁ କଲ୍ୟାଣ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଛନ୍ତି । ପାଇଲଟ ଭାବରେ ଏହା ଆନ୍ଧ୍ର ପ୍ରଦେଶ, ମଧ ପ୍ରଦେଶ, ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶ, ତେଲେଙ୍ଗାନା, ଓଡିଶା, ଝାରଖଣ୍ଡ, ଛତିଶଗଡ, ରାଜସ୍ଥାନ, ମହାରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଗୁଜରାଟର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବ୍ଲକରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅଧିନରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ଲକକୁ ୧୦ କୋଟି ଟଙ୍କା ଲେଖାଏଁ ପାଣ୍ଠି ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ବ୍ଲକ ଗୁଡିକ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ ସୁପାରିଶ କ୍ରମେ ଅତି ନିମ୍ନ ସ୍ତରର ସ୍ୱାକ୍ଷରତା ହାର ଥିବା ଅଂଚଳରେ ଚିହ୍ନଟ କରାଯାଇଛି । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଭି☐ଭୂମି ତଫାତ ଦୂର କରିବା, ମାନବ ସମ୍ବଳ ବିକାଶ ସୂଚକାଙ୍କରେ ଜନଜାତି ଓ ଅନ୍ୟ ସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତଫାତ ଦୂର କରିବା ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦିଆଯିବ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଏଥିପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଏକାଠି କରି କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇପାରେ । ପ୍ରାରଂଭରେ ଅତିକମରେ ୩୩ ପ୍ରତିଶତ ଜନଜାତି ରହୁଥିବା ବ୍ଲକ ମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖାଯାଇଛି ।